

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL MEKÂNIN FİZİKSEL VE SOSYAL ÇEŞİTLİLİK
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: KAYSERİ- METE CADDESİ
ÖRNEĞİ

Merve HÜNDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Danışman

Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI

Ağustos, 2019

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL MEKÂN'IN FİZİKSEL VE SOSYAL ÇEŞİTLİLİK
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: KAYSERİ - METE CADDESİ ÖRNEĞİ**

Merve HÜNDÜR tarafından hazırlanan tez çalışması 23.08.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI

Yıldız Teknik Üniversitesi

Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI, Danışman

Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Münevver DAĞGÜLÜ, Üye

Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Z.Yeşim ALEMDAR, Üye

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi

Danışmanım Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI sorumluluğunda tarafımda hazırlanan Kentsel Mekân'ın Fiziksel ve Sosyal Çeşitlilik Bağlamında İncelenmesi: Kayseri-Mete Caddesi Örneği başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim

Merve HÜNDÜR

İmza

Sahabiye Mahallesi'ne...

TEŐEKKÜR

İlk olarak tezin oluŐum ve geliŐim sűrecinde, bilgi birikimi, anlayıŐı ve hoŐgűrűsű ile beni yűnlendiren deđerli danıŐman hocam Prof. Dr. Nazlı Ferah Akıncı'ya,

Keyifli sohbetleri ile tezime katkı veren ve emeklerini tek bir an bile esirgemeyen deđerli hocalarım YeŐim Alemdar ve Fűsun Kocatűrk'e,

Tűm sabırları ve űzverileriyle sűreç boyunca yanımda kalan, 'yapabilirsin'i bıkmadan tekrarlayan ve her koŐulda beni cesaretlendiren hocalarım Recep Akbulut, Őeyda Gűngűr ve arkadaŐlarım Jale Őahin, ađlar İŐbilir, BűŐra Uzaslan ve Havva Arı'ya,

Son olarak her zaman yanımda olan ve arkamda duran, bana inanan ve gűvenen canım ailem... Annem Z. Zafer Hűndűr, babam Harun Hűndűr ve biricik kardeŐim Mert Hűndűr'e

sonsuz teŐekkűrler.

Merve HűNDŲR

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	x
ABSTRACT	xii
1 Giriş	1
1.1 Literatür Özeti	4
1.2 Tezin Amacı	6
1.3 Hipotez	7
2 Kuramsal Çerçeve	10
2.1 Kültürle Oluşan Toplum	11
2.2 Toplum, Mekân ve Kent	12
2.3 Farklı Kültürler, Farklı Toplumlar, Farklı Zamanlar: Katmanlı Kent	16
2.4 Katmanlı Kentlerde 'Çeşitlilik'	18
2.4.1 Fiziksel Çeşitlilik	22
2.4.2 Sosyal Çeşitlilik	24
3 Kentsel Mekanlar Olarak 'Yaşam Dolu Yollar'	27
3.1 Kamusal ve Kentsel Mekan	27
3.2 Yol	30
3.2.1 Yolun Tanımı	31
3.2.2 Yolun Fiziksel ve Sosyal Nitelikleri	33
4 Mete Caddesi Örneğinde Fiziksel ve Sosyal Çeşitliliği İnceleyen Bir Alan Çalışması	36
4.1 Alan Çalışmasının Kapsamı, Amacı ve Yöntemi	36

4.2 Alan Tanıtımı.....	39
4.2.1 Medeniyetler Şehri Kayseri.....	40
4.2.2 Sahabiye Mahallesi Mekansal Dönüşümü.....	47
4.2.3 Mete Caddesi'nin Yeri, Önemi ve Katmanları.....	51
4.3 Mete Caddesi Çeşitlilik Analizleri ve Bulgular	55
4.3.1 Fiziksel Çeşitlilik Analizi.....	55
4.3.1.1 Vaziyet Planı Analizleri.....	55
4.3.1.2 Kesit Analizleri.....	60
4.3.2 Sosyal Çeşitlilik Analizi	75
4.3.2.1 İşlev Analizleri	75
4.3.2.2 İşlev Dışı Kullanım Analizleri	79
4.4 Esnek Görüşmeler	86
5 Sonuç ve Öneriler	91
A Sahabiye Kentsel Dönüşüm Raporu	96
B Analiz Tabloları	100
C Analiz Fotoğrafları	116
D Esnek Görüşme Formları	126
Kaynakça	144
Tezden Üretilmiş Yayınlar	151

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. 1 Mekânsal Çeşitlilik Oluşumu	2
Şekil 1. 2 Türkiye Kentsel Dönüşüm Projesi Örnekleri.....	8
Şekil 2. 1 Temsili Katmanlı Kent	17
Şekil 2. 2 Küçük Blok İhtiyacı	21
Şekil 2. 3 Kentlerde Çeşitlilik Tipleri.....	22
Şekil 3. 1 Temsili Kamusal Mekân.....	28
Şekil 3. 2 Kentsel Mekân (Mete Caddesi).....	30
Şekil 3. 3 Yol Kesiti	31
Şekil 3. 4 Yapı Cepheleriyle Oluşan Yol- Mete Caddesi	35
Şekil 3. 5 Dolaşım Rotası Sağlayan Yol- Mete Caddesi.....	35
Şekil 3. 6 Kamusal Mekan Olarak Yol- Mete Caddesi	35
Şekil 4. 1 Kayseri Kent Merkez.....	40
Şekil 4. 2 Kültepe- Kaniş.....	41
Şekil 4. 3 Roma Dönemi'nde Yapılmış Surlar.....	42
Şekil 4. 4 Selçuklu Dönemi Mekansal Gelişim.....	42
Şekil 4. 5 Gabriel Haritası	43
Şekil 4. 6 1933 Çaylak Planı.....	44
Şekil 4. 7 1945 Arü Planı.....	44
Şekil 4. 8 1975 Taşçı Planı.....	45
Şekil 4. 9 Kayseri Plan Kararları Sınırları.....	46
Şekil 4. 10 2019 Sahabiye Mahallesi Sınırları.....	47
Şekil 4. 11 2006 Belediye Blokları.	48
Şekil 4. 12 Sahabiye Mahallesi Gelişimi	49
Şekil 4. 13 Sahabiye Mahallesi Doku Örnekleri.....	50
Şekil 4. 14 Sahabiye Kentsel Dönüşüm Projesi	51
Şekil 4. 15 Mete Caddesi'nin Konumu	52
Şekil 4. 16 Mete Caddesi Katmanları ve Katmanlarından Örnekler.....	54
Şekil 4. 17 Mete Caddesi Plan Analizi	57
Şekil 4. 18 Mete Caddesi İkiz Nizam Yapı Düzeni Örnekleri	58
Şekil 4. 19 Mete Caddesi Bitişik Nizam Yapı Düzeni Örnekleri	59
Şekil 4. 20 Mete Caddesi Ayrık Nizam Yapı Düzeni Örnekleri 1.....	59

Şekil 4. 21 Mete Caddesi Ayrık Nizam Yapı Düzeni Örnekleri 2.....	60
Şekil 4. 22 Bahçe Duvarı- Yol- Bahçe Duvarı Kesiti Örneği	61
Şekil 4. 23 Yapı Yüzeyi- Yol- Bahçe Duvarı Kesiti Örneği.....	61
Şekil 4. 24 Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi Kesiti Örnekleri	63
Şekil 4. 25 Bahçe Duvarı-Yol- Boşluk Kesiti Örneği	64
Şekil 4. 26 Yapı Yüzeyi- Yol- Boşluk Kesiti Örnekleri	65
Şekil 4. 27 Mete Caddesi Mevcut Yeşil Doku Örneği	66
Şekil 4. 28 Mete Caddesi'ni Sınırlayan Öğeler	67
Şekil 4. 29 Mete Caddesi Bahçe Duvarı- Yapı Örneği.....	68
Şekil 4. 30 Mete Caddesi Bahçe Duvarı- Yapı İlişkisi Kesiti.....	69
Şekil 4. 31 Mete Caddesi Düşük Kot Bahçeli Konut Kesiti	70
Şekil 4. 32 Mete Caddesi Yükseklik İlişkileri Kesiti	71
Şekil 4. 33 Mete Caddesi Cephe Örnekleri	72
Şekil 4. 34 Mete Caddesi Balkon Örnekleri.....	73
Şekil 4. 35 Mete Caddesi İşlev Analizi.....	76
Şekil 4. 36 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Ticaret Aktivitesi	77
Şekil 4. 37 Mete Caddesi Ulaşım Şablonu.....	78
Şekil 4. 38 Mete Caddesi'nde Gece Kullanımı	79
Şekil 4. 39 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Yeme- İçme Aktivitesi.....	80
Şekil 4. 40 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Seyretme- Bakınma Aktivitesi.....	81
Şekil 4. 41 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Oturma- Bekleme Aktivitesi.....	82
Şekil 4. 42 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Karşılaşma- Buluşma Aktivitesi..	83
Şekil 4. 43 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Oyun Aktivitesi.....	84
Şekil 4. 44 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Sohbet- Muhabbet Aktivitesi	85
Şekil 5. 1 Zemin Kat Kullanım Diyagramı.....	92
Şekil 5. 2 Kot ve Bahçe Duvarı Kullanım Diyagramı.....	93
Şekil 5. 3 Farklı Yaşam Biçimleri Örnekleri.....	94

Kentsel Mekânın Fiziksel ve Sosyal Çeşitlilik Bağlamında İncelenmesi: Kayseri- Mete Caddesi Örneği

Merve HÜNDÜR

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI

İnsanın toplumsallık eğilimi ile oluşan kentler, farklı zamanlarda, farklı insanların, kültürel oluşumların, gereksinimleriyle şekillenen, çeşitli yaşam biçimlerinin sahnelendiği yerler bütünüdür. Yeri anlamlandırıp mekansallaştıran ise kuşkusuz sosyal varlıklar olan insanların birbirleri ve yer ile olan etkileşimleridir. Dolayısıyla kentler, insanlık tarihi ile başlayan yerleşimlerdir ve bu yerleşimler, insanla şekillenen ve anamlanan mekanların birleşiminden oluşmaktadır.

Kentlerdeki bu şekillenme ise süreç gerektirmektedir. Süreç ile beraber, değişen, gelişen toplum gereksinimleri, kentleri de sürekli olarak kendiliğinden dönüştürmektedir. Kentlerde meydana gelen bu dönüşüm, kentin fiziksel ve sosyal yapısı üzerinde de etkili olmaktadır. Farklı dönemlerin, farklı dinamikleri olarak karşımıza çıkan her yeni fiziksel ve sosyal durum, kentlerin katmanlı yapısını oluşturmaktadır. Oluşan katmanlı kent yapısı, mevcut durumda çeşitlilik sağlamaktadır ki bu çeşitlilik, hem katmanlı kent yapısının sonucu, hem de kentin oluşum sürecine eşlik eden bütün farklılıklara hitap eden, dolayısıyla kullanım değerini artıran, bu değer ile yaşamsallığa katkıda bulunan önemli bir öğedir. Bu

öge, kentin benzeşmeyen, heterojen yapısını temsil eden, dinamikler oluşturan ve kentin bütününe aitliği belirleyen temel ögedir.

Sahabiye Mahallesi de, tarihsel sürekliliği bulunan, farklı zamanların farklı fiziksel ve sosyal izlerini barındıran, dolayısıyla çeşitlilikleri bulunan ve çeşitliliklere hitap eden bir mahalledir. Bu mahalle günümüzde, kentsel dönüşüm bölgesi ilan edilmesiyle ani bir kırılma noktası yaşamaktadır. Bu çalışmada, Sahabiye Mahallesi üzerinde dönüşümün henüz başlamadığı bir kentsel mekan seçilerek mevcut durum düzeninin, çeşitlilik üzerinden okunması amaçlanmıştır. Katman katman kent mekânı ve bu mekânda var olan yaşamsallık, kendiliğinden dönüşümün oluşturduğu fiziksel ve sosyal yapı üzerinden analiz edilecek, bu fiziksel ve sosyal yapının çeşitlilik üzerinden birlikteliği kurulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, katmanlı kent, fiziksel ve sosyal çeşitlilik, Kayseri, Mete Caddesi

A Study About Urban Space in The Context of Physical and Social Diversity: Example of Kayseri- Mete Street

Merve HÜNDÜR

Department of Architecture

MSc Thesis

Advisor: Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI

The cities formed by the tendency of sociality of human beings are the places where different life styles are shaped by different needs of different people, different cultural formations in different times. What makes sense and spatializes the place is undoubtedly the interaction of people with social beings with each other and the place. Therefore, cities are settlements starting with the history of humanity and these settlements consist of a combination of spaces shaped and understood by human beings.

This formation in cities requires a time course. Along with this process, changing and developing social needs constantly transform cities. This transformation in cities also affects the physical and social structure of the city. Every new physical and social situation that emerges as different dynamics of different periods constitutes the layered structure of the cities. The resulting stratified urban structure provides diversity in the present situation, which is an important element that addresses both the result of the layered urban structure and all the differences that accompany the formation process of the city, thus increasing the use value and contributing to the increasing use value. This element represents the

unequal, heterogeneous structure of the city and determines the belonging to the whole city.

Sahabiye Neighborhood is a neighborhood that has historical continuity, contains different physical and social traces of different times, and therefore has diversity and appeals to diversity. Today, this neighborhood is experiencing a sudden breaking point with the declaration of an urban transformation zone. In this study, it is aimed to read the order of the current situation through diversity by selecting an urban space where the transformation has not yet started on Sahabiye Neighborhood. The main purpose of this study is to analyze the urban space which is formed layer by layer and the existing life in this space, physical and social structure formed by spontaneous transformation, to establish the unity of physical and social diversity

Keywords: City, layered city, physical and social diversity, Kayseri, Mete Street

1

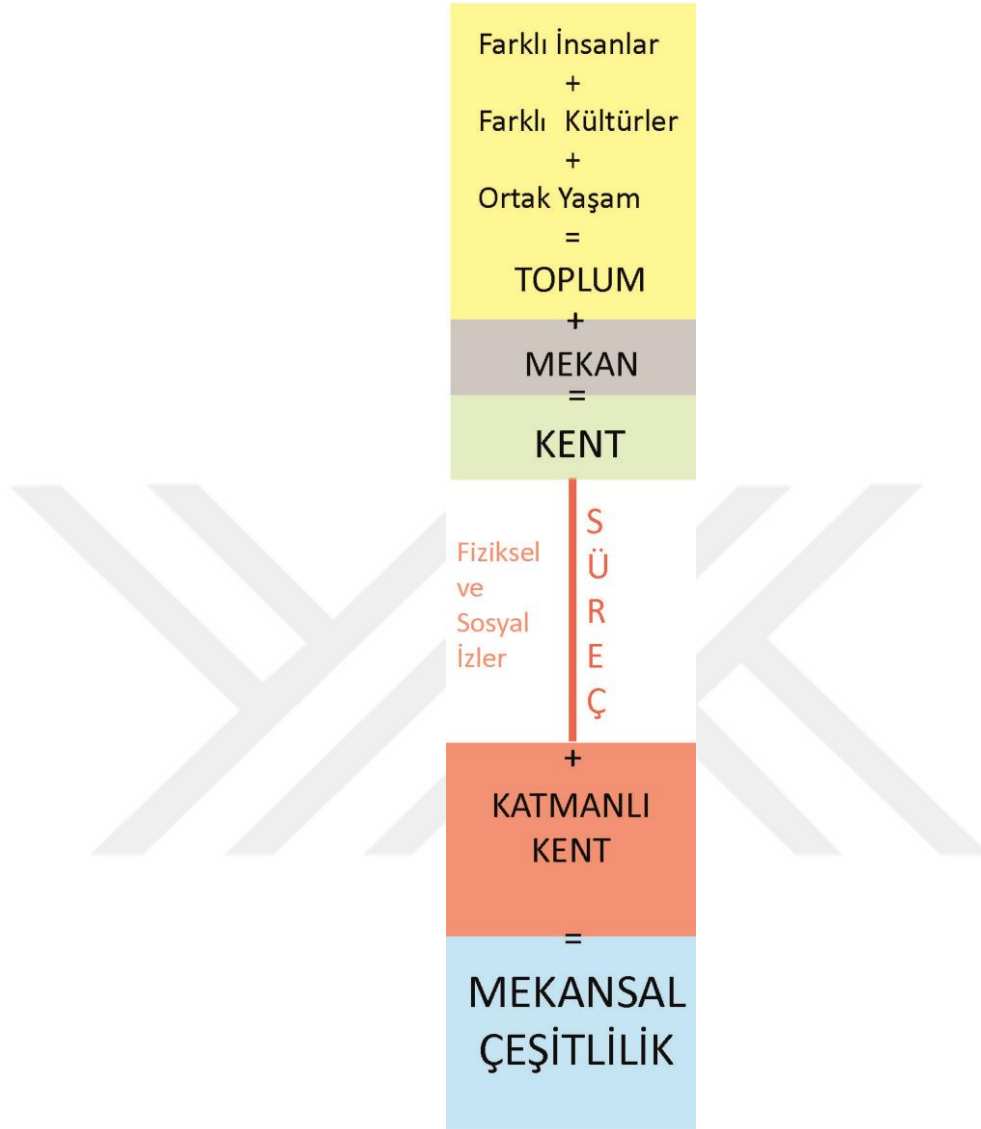
Giriş

İnsan toplumla birlikte var olabilen sosyal bir canlıdır. Geçmişten günümüze kentler, farklı kültürlerden bir araya gelen topluluklara hizmet sunmaktadır. Kültürün varlığı, farklı yaşam biçimlerine sahip insanların, ortak yaşam ilkesi ile bir araya gelerek belirli bir sosyal yapı oluşturması ile mümkündür [1]. İnsanların bir araya gelerek yaşaması durumu, toplumsallık eğilimi ve bu toplumsallığın gerektirdiği ihtiyaçlar kentleri oluşturur [2]. Kentler, toplumun ihtiyaç ve zorunluluklarıyla şekillenmiş, farklı yaşam biçimlerinden doğan, farklı kültürlere ev sahipliği yapan mekânlardan oluşan yerleşimlerdir. Bu ihtiyaçlar, doğal çevreyi yapılı çevreye dönüştürmekte ve mekânsallık kazandırmaktadır. Toplumlar, bu mekânsallıkta yaşamına devam etmektedir.

Kentler, birdenbire oluşmaz. İnsanın, toplumun, kültürün neden olduğu tarihsel süreçlerin sonucu ile oluşurlar. Farklı kültürlere, farklı biçimlerde, farklı dönemlerde ev sahipliği yapan bu süreç ürünü kentler, kentin katmanlı yapısını oluşturur. Kentlerin fiziksel ve sosyal yapısı, bu katmanların değişim ve dönüşümü sonucu ortaya çıkan farklı izlerdir. Bu durumda fiziki çevrede toplumun sosyal izlerini görmek mümkündür [3].

İnsanın herşeyiyle, kentin oluşum sürecine eşlik etmesi, kent içerisinde farklı fiziki ve sosyal izler yaratır. Birbirleri ile etkileşimde olan bu izler süreç ile birlikte kültürel farklılıkları da getirir ve çeşitlilik doğurur. Çeşitlilik, oluşturduğu devingenlikle birlikte yaşamsallığı sağlayan, farklı mekân kurgularının oluşumudur [4]. Çeşitlilik hem katmanlı yapının göstergesi hem de kentsel mekânda kamusal derecesini artıran önemli bir kavramdır. Bu da, nitelikli kamusal mekânın önemli göstergelerinden biridir. Bu durumda, çeşitlilik, karışıklık ve kaos gibi görünse de, kentlerin karmaşık gerçeğidir. Kentler yeniden tasarlanırken, bu temel gerçeğin farkında olmak, mevcut fiziksel ve sosyal durumu saptamak, kentin gelişimine katkıda bulunabilmek ve bu gelişimi yorumlayabilmek açısından önemlidir [5].

Çünkü farklı dönemlerde, farklı ihtiyaçlardan doğan çeşitlilikler, bütüne hitap eden, herkese ait mekânsal kurguyu oluşturur.

Şekil 1. 1 Mekânsal Çeşitlilik Oluşumu

Birlikte yaşamın getirdiği toplumsallık dürtüsü, kentte ortak olarak kullanılan, eşit haklarda yararlanılan mekânlarda kamusal kavramını oluşturur. Kamusal mekânlar, kentin bütünü hakkında ipucu veren kentin kalbi olarak tanımlayabileceğimiz, hem fiziksel hem sosyal yapıyı barındıran önemli ortak mekânlardır [6].

Yapılı çevre içerisinde, dolulukların yanındaki boşluklar, dış mekânlar, kentsel mekânları oluşturur [7]. Bu mekânlar, insanların çevre ve birbirleri ile etkileşime

geçtiği, farklı kültürlerin, farklı yaşam biçimlerinin ortak yaşamda buluştuğu, toplumsallık dolayısıyla kamusal barındıran sosyal mekânlardır. Bu etkileşimle kentsel mekânlar, boşluk olmaktan çıkıp anlam kazanır. Dolayısıyla kent, sadece yapılar topluluğu değil, yapılarla birlikte toplumun, ortak yaşamın, kültürlerin etkileşim yeridir [8].

Bu ortak mekânların, nitelikli mekânlar olabilmesi ise, toplumu oluşturan, her biri farklı kültürel yapıdaki insanın mekâna tam katılımı ile mümkündür. Dolayısıyla kamusal mekânın oluşumu, toplumu oluşturan her bir insanla ayrı ayrı ilişkilidir. Çünkü her insan, biri diğerine benzemeyen, her biri diğerinden farklı, eşsiz bir kimliğe sahiptir.

Yollar da (sokaklar, caddeler, kaldırımlar vb), farklı kültürlere, farklı yaşam biçimlerinin sahnelendiği kamusal kentsel mekânlar olması sebebiyle önemlidir. Özel ve kamusal mekânları birbirine bağlaması, birçok alt işlevi de beraberinde getirir, böylece gündelik hayatta, farklı kullanıcılara, farklı biçimlerde hizmet eden mekânlar olurlar [9]. Yollar çok işlevli mekânlar olmaları sebebiyle devingendir. Bu devingenlik, insanların, mekânı yaşama biçiminin somut bir örneği, kentte yaşayan/yaşanan mekânların, kısaca yaşamsallığın temsilidir. Dolayısıyla bu mekânlar yaşam biçimlerini deneyimleyebileceğimiz, gündelik hayat pratikleri üzerinden gözlemleyebileceğimiz, yorumlayabileceğimiz önemli sosyal mekânlardır.

Bu bağlamda, tez kapsamında çalışılacak alan, kentsel çöküntü alanı ilan edilerek kentsel dönüşüme tabi tutulmuş bir mekan olduğu için, önce kenti oluşturan unsurlar irdelenecek sonrasında kentin sürekliliği katmanlılık ve çeşitlilik üzerinden ele alınacak, yaşamsallığı ile birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla kültür ve toplum odaklı kent tanımları başlangıç noktası seçilmiştir. Önce kültürü, sonra farklı kültürlerle oluşan toplumu anlamak, daha sonra kent oluşumunu sağlayan bu kavramları mekân boyutuyla ele almak, literatür çalışmasının ilk bölümünü oluşturmaktadır.

İlerleyen kısımlarda kültür, toplum ve mekânla oluşan kente süreç boyutu eklenmiş, farklı zamanlarda, farklı kültürel birikimli insanlarla şekillenmiş kent,

katmanlı yapısıyla ve oluşturduğu çeşitlilikle incelenmiştir. Bu inceleme, toplumun ortak yaşamını temsil eden kentsel kamusal mekân olarak 'yollar' ile birleştirilmiş ve seçilen alandaki analizlerle çözümlenmiştir. Bu çözümleme, sürecin oluşturduğu fiziksel ve sosyal katmanlar olarak değerlendirilen çeşitliliği, fiziksel çeşitlilik ve sosyal çeşitlilik olarak iki biçimde incelemeye fırsat vermiştir.

Özetle, tez kapsamında, 'çeşitlilik' kavramı, hem süreçle oluşan katmanlı kentin doğal sonucu, hem de tam katılımlı, yaşayan kamusal, kentsel mekânın nedeni olarak irdelenmiştir. Mevcut durumda, ele alınan kentsel kamusal mekânın çeşitliliğini, fiziksel ve sosyal olarak açmak ve bu açılımın ilişkisini kurmak amaçlanmıştır. Kentsel dönüşüm bölgesi ilan edilmiş bir mekânda, kendiliğinden dönüşümün getirdiği mevcut verileri belgelemek hedeflenmiştir.

1.1 Literatür Özeti

Kent, farklı dinamiklerin etkisi ile oluşan bir bütündür. Kentin oluşum sürecine eşlik eden bu dinamiklerin belki de en önemlileri kültürler, toplumlar ve mekânlardır. Bu dinamikler, zamanla kentte, farklı izler de bırakmaktadır. Bu izler katman katman kenti oluştururken, kentte çeşitliliğin oluşumunu sağlamaktadır. Aslında, farklı dinamiklerle gelişen kentlerin oluşumu incelendiğinde, zaten kendiliğinden var olan bu çeşitlilik kavramı, günümüzde tekrar 'olması gereken' bir kavram olarak öne çıkmıştır.

Kültür ile ilgili yapılan çalışmalar, 1871 yılında antropolog Edward Tylor'un kültür tanımının hala geçerli olduğunu göstermektedir. Kültürü, toplumun bir üyesi olarak insanın kendisine ait, bilgi, gelenek ve görenek, alışkanlık, beceri ve yeteneklerinden oluşan karmaşık bir bütün olarak ifade eden Tylor, kültürü toplumu oluşturan insanların farklılıkları olarak ele almıştır.

Kentin, toplumlarla, toplumsallıkla ilişkisini kuran ilk yaklaşımlar ise 1920'li yıllarda Chicago Okulu ile başlamıştır. Chicago Okulu temsilcilerinden, Robert E. Park, Louis Wirth gibi isimler, kenti heterojen topluluklara hitap eden yerleşkeler olarak tanımlayarak, kent ile ilgili sosyolojik bakış açıları geliştirmişlerdir. Bu bakış açılarına ek, Lewis Mumford, Tarih Boyunca Kent isimli eseri ile, kenti, insanın 'başkası' ile oluşturduğu düzende ihtiyaca bağlı mekânsal kurgular bütünü olarak

ele almış ve bu toplumsallığın oluşturduğu mekânlar bütünü olarak kentin süreç içerisinde geçirdiği evrelerin altını çizmiştir. Yine kent, toplumsal yapı ve mekân ilişkilerinin altını çizerek, Sosyal Adalet ve Şehir eseri ile kentin toplumsal süreçlerine ve mekânsal biçimlerine vurgu yapan David Harvey, Mekânın Üretimi isimli eseri ile kenti ve mekânı toplumsal üretim alanı olarak değerlendiren Henri Lefebvre, Gözün Vicdanı isimli eseri ile kültür, din, sempati, yaşam, zaman gibi birbirinden farklı bir çok kavramla mekânı ele alan Richard Sennett, bir çok çalışmaya referans olmuş önemli kaynaklardır.

Kentler, farklı kültürel yapıdaki insanların bir araya geldiği toplumla oluşuyorsa eğer, bu toplumdaki bütün insanlara eşit haklar sağlamalıdır. Jürgen Habermas, 1962 yılında yayınladığı, Kamusalın Yapısal Dönüşümü isimli eserinde tam da bu nokta üzerinde durmaktadır. Habermas'ın, insanların kendilerini ilgilendiren bütün konularda akıl yürüttükleri hayat alanı olarak tanımladığı kamusal mekân hala geçerliliğini koruyan önemli bir ifadedir. Habermas, bu eserinde hem kamusalı hem de kamusalın dönüşümü anlatmıştır. Richard Sennett da, Kamusal İnsanın Çöküşü isimli eserinde, bu dönüşümün insanla olan bağlantısını kurmuş, 'başkaları' ile iletişimi sağlayan, yaşayan, yaşanan bu mekânların, sadece gelip geçilen yerlere dönüştüğünün, yaşamsallığını yitirdiğinin altını çizmiştir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın da temelini oluşturan, Jane Jacobs, Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı isimli eserinde konuyu tam da bu yaşamsallık ve 'olması gereken' noktasından ele almıştır. Jacobs ilk olarak, kentlerde yaşanırılığı azaltan, çöküşe sebep olan etmenleri incelemiş, daha sonra kentlerde yaşamın devam edebilmesi için gerekli niteliksel öğenin, çeşitlilik olduğunu savunmuştur. Kenti süreçler bütünü olarak ele alan Jacobs, çeşitliliğin de bu bütünün sonucu olduğunu vurgulamış, kentin sürdürülebilirliğinin devam etmesi için gerekli olan kent planlama yaklaşımlarına değinmiştir. Değişen dünyada, geleneksel plânlama yaklaşımlarında değişmesi gerektiğini öne sürmüştür. Jacobs bu planlama yaklaşımlarını, hem ekonomik hem sosyolojik hem de morfolojik kavramların bütünü olarak ele almış ve bu bütün bu kavramların birbirleri ile ilişkili olduğunun önemle üzerinde durmuştur. Jacobs bu kitabında bütün bu birliktelikleri, kentte yaşamı barındıran, kamusal sokak mekânı üzerinden değerlendirmiştir.

Kentsel çöküntü alanı ilan edilerek, kentsel dönüşüme tabi tutulan bir kentsel mekânı anlamak için, önce kenti oluşturan unsurları anlamak gereklidir. Kentlerde mekânlarda, sürekliliğin devam edebilmesi, yaşanılabilirliğin sağlanabilmesi ve dolayısıyla kamusal etkinliği yitirerek kayıp mekânlara dönüşmemesi ise çeşitli oluşumları bir arada barındırmasıyla mümkün olmuştur. Bu çeşitli oluşumlar, aslında süreçle gelişen, dönüşen kentin kendiliğindenliğinin getirdiği, bütünün izleridir.

1.2 Tezin Amacı

İnsanlar, yaşamlarını devam ettirebilmek için yerlere ihtiyaç duyarlar. İnsanların zorunlu bir şekilde etkileşime girdiği bu yerler zamanla mekansallaşır ve kentleri oluşturur. Bu etkileşimle, insanlar, mekanlara kendilerinden bir şeyler katar, değiştirir, dönüştürür, şekillendirir, mimariyi oluştururlar. Zamanla meydana gelen bu şekillenme, kentlerdeki çeşitliliği de beraberinde getirir.

Mikro ölçekte, kentsel kamusal mekânlar ise, insan- mekan etkileşimini gözlemleyebileceğimiz temel sosyal mekânlardır. Çünkü insanlar, hayatlarının büyük bir kısmını bu mekânlarda, başka insanlarla iletişim kurarak geçirirler. Toplumsallığın da göstergesi olan bu mekânlarda insanlar, evden çıkar, işe gider, durur, sohbet eder, izler, koşup oynar, alışveriş yapar, bisikletle dolaşır, köşe başında otobüs bekler, arkadaşlarıyla buluşur, dinlenir, yemek yer, kahve içer. Yaşamsallığın göstergesi olan bütün bu sosyal veriler, kentlerde olması gereken çeşitlilikle direkt ilişkilidir. İletişim biçimlerini artıran, kamusallığın göstergesi olarak mekâna tam katılım sağlayan bu temel öge, hem kentin mimari olarak morfolojisinde, hem de kültür, yaşam biçimleri ve kullanım farklılıkları olarak sosyolojisinde kendini gösteren çeşitliliğidir.

Bu çalışmada amaç; mevcut durumdaki yaşamsallığın, çeşitlilik üzerinden belgelenmesidir. Bu noktada, çeşitlilik, fiziksel ve sosyal çeşitlilik olarak ele alınacak, bileşimi değerlendirilecektir. Bu değerlendirme, Kentsel Dönüşümle anı kırılma noktası yaşayan Sahabiye Mahallesi içerisinde bulunan, etkileşimleri yorumlayabileceğimiz, gündelik hayat pratikleri üzerinden gözlemleyebileceğimiz Mete Caddesi üzerinden yapılacaktır.

1.3 Hipotez

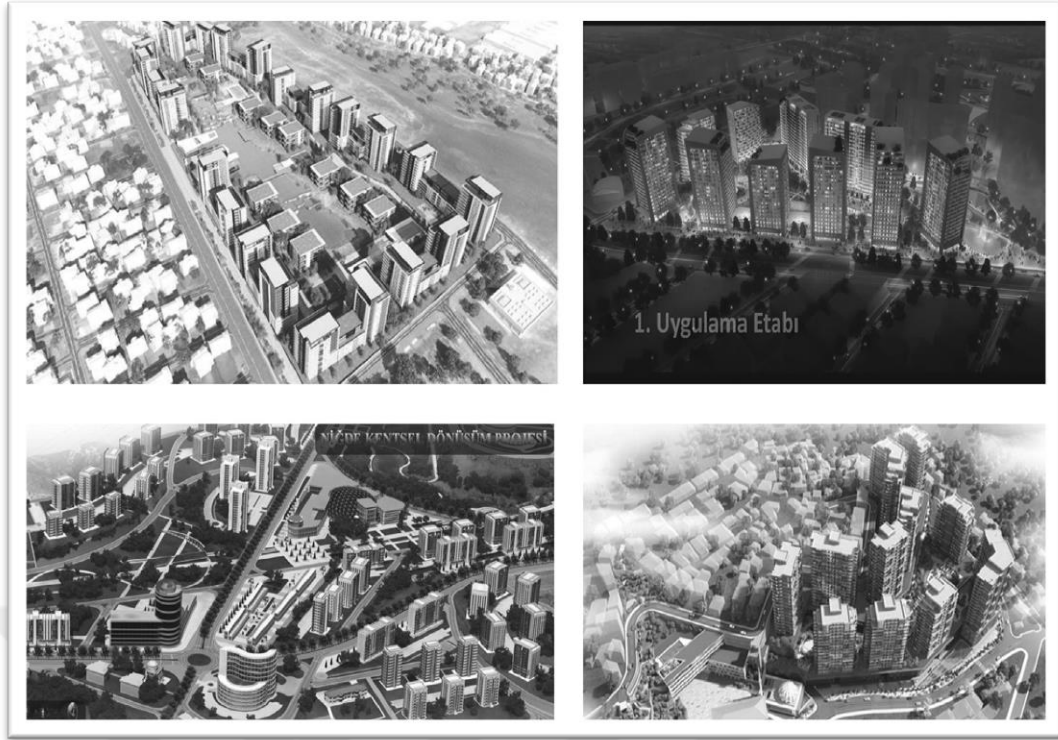
Kentler, sürekli bir gelişim/dönüşüm içerisinde. Toplumu oluşturan farklı aktörler, farklı dinamiklerin etkisi ile farklı zamanlarda kentleri her defasında yeniden şekillendirir. Süreçle gelen bu kendiliğinden şekillenme, toplumsal, mekânsal, fiziksel, sosyolojik vb biçimlerde kendini gösterir. Bu süreç çözüm bekleyen sorunları da beraberinde getirmektedir. Kentsel dönüşüm, kentsel gelişim gibi kavramlar, bu sorunların çözüm yolları olarak karşımıza çıkan platformlardır. Bu platformlar doğru ve yanlış yapılanmaları ile gündemdedir.

Kentsel dönüşüm, sürecin getirdiği kendiliğinden dönüşümden farklı olarak, *"...kentsel gelişimin toplumsal, ekonomik ve mekânsal olarak yeniden ele alındığı ve kentteki sorunlu alanların düzenli, sağlıklı ve estetik hale getirilmesi için yıkımı, yeniden yapımı, canlandırılması veya yeniden yapılandırılması için proje üretilmesi ve uygulama yapılmasıdır..."*

olarak tanımlanmaktadır [10].

Kentlerdeki bu ani mekânsal dönüşüm, aslında fiziksel bir takım özellikleri olduğu gibi yaşam alanlarını değiştirmekte ve yeni yaşam biçimleri sunmaktadır. Bu durum kullanıcıyı ve dolayısıyla kullanım biçimini de doğrudan etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu noktada kentin çözüm bekleyen problemleri olarak adlandırılacak ,yerleşim sorunlarına, kullanıcıyı ve kullanım biçimini değiştirmeden, yaşam tarzı irdelenerek, neden- sonuç ilişkisi içerisinde, mekâna ve kullanıcıya has mimari çözümler getirilmelidir.

Oysa, günümüzde, kentsel dönüşüm projeleri incelendiğinde, bir çok projenin benzer nitelikler taşıdığı görülmektedir. Bu noktada kentler, benzer mimari projelerle aynılaşmaktadır. Bu yönüyle, süreç içinde, mekân ve kullanıcı arasındaki ilişki ayrıştırılarak, tek tip kullanıcıya hitap eden projelerin elde edilmesi söz konusu olmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde, gelişen katmanlılığın ve bu katmanlılığın oluşturduğu çeşitliliğin, yeni projelere dâhil edilmiyor oluşu, mevcut durumdaki yaşamı zedelemektedir.

Şekil 1. 2 Türkiye Kentsel Dönüşüm Projesi Örnekleri [Url-1, Url-2, Url-3, Url-4]

Mete Caddesi'nin de içerisinde bulunduğu Sahabiye Mahallesi, Kayseri'de planlanarak gelişen ve günümüze kadar gelen bu sürecin sonucu olarak hem farklı bileşenlerden oluşmuş mimari dokusuyla, hem farklı ihtiyaçlarla gelişmiş mekânsallığı ile hem de kullanıcı profiliyle çeşitlilik barındıran bir yapıya sahiptir. Geleneksel mahalle tanımlarının içe dönüklüğünün yanında, şehir merkezindeki konumu itibariyle dışa dönük bir yapı da barındıran, çeşitli dönemlere ait farklı izlerle oluşan mimari dokusuyla, başka zamanlarda, çeşitli gereksinimlerin oluşturduğu, mekânsal kurgularıyla, bu mekânsallıkla gelen farklı kullanıcıları ve kullanım biçimleriyle çeşitliliği okuyabileceğimiz, gözlemleyebileceğimiz bir mahalledir.

Sahabiye Mahallesi içerisinde bulunan Mete Caddesi de mevcut durumda, dönemsel olarak katman katman oluşmuş bir mahallede, fiziksel, işlevsel, sosyal çeşitliliğe sahip, başka kullanıcılara hitap eden, çeşitli kullanım biçimlerine izin veren, konumundan kaynaklı bütün kentin ortak kullandığı, buna rağmen mahalle kültürünün de devam ettiği, kullanım değeri olan ve yaşamsallık barındıran bir caddedir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, bu tezin hipotezi şudur;

'Mete Caddesi, barındırdığı bütün bu özellikleri ile, hem fiziksel hem de sosyal çeşitlilikler barındıran katmanlı yapı da bir kentsel mekandır. Caddenin şu anda ki varlığı bu katmanlılık bakış açısıyla değerlendirilmeli ve mevcut düzende barındırdığı çeşitlilikler ortaya çıkarılmalıdır..'

Bu bağlamda, caddenin fiziksel ve sosyal açıdan ne gibi sorunları olduğu, niçin kentsel dönüşüme ihtiyaç duyulduğu, yada yaşayanların tam olarak nelerden memnun olup olmadıklarını anlamak, çalışma sürecinde ortaya çıkan ikincil unsurlardır.

Kentler, farklı kültürel yapıdaki insanların, bir araya gelerek oluşturdukları yerleşimlerdir. Bu yerleşimler, insanlara ve dolayısıyla toplumlara hizmet eden mimari mekânlar barındırır. İnsanlar, toplumlar farkında olmadan bütün hayatlarını bu mimari mekânlarda geçirir. Bu mimari mekânlar, orada yaşayan insanların kültürel yapısının dışavurumudur [11]. Dolayısıyla kentler, kültürle var olan toplumun ürünüdür.

Geçmişten günümüze kentler, toplumun ve toplumu oluşturan her bir bireyin katkılarıyla, süreç içerisinde, kendiliğinden oluşur ve biçimlenir. İnsanların değişen yaşam biçimleri, dönüşen ihtiyaçları, gelişen sosyo- ekonomik koşullar kentlerdeki katmanlı yapıyı oluşturur. Katmanlı yapı, kentin hem morfolojik hem sosyolojik sürecinin göstergesidir¹. Bu fiziksel ve sosyal sürecin birlikteliği çeşitliliği de beraberinde getirir. Farklı insanların, farklı dönemlerin dolayısıyla farklı katmanların göstergesi olan çeşitlilik, kendiliğinden gelişimin, dönüşüm yansımasıdır.

Kentlerin ürettiği bu çeşitlilik, her biri diğerinden başka bir çok insanın farklı beğenileri, istekleri, ihtiyaçları, uğraşlarıyla oluşmuş, farklı kullanımların göstergesi olarak bütünü oluşturur. Ancak kentleri okumak, muazzam bütünü görebilmek için bu ayrı ayrı kullanımların karıştığı, herkese ait, ortak kullanımlı kentsel kamusal mekânları ele almak, heterojen karışımları incelemek, parçadan bütüne ilerlemek gerekir [12]. Çünkü kentsel kamusal mekânlar, toplumun ortak katkısı ile oluşmuş, gündelik hayatın geçtiği, etkileşimlerin gözlemlendiği, kentin bütünü hakkında ipucu veren önemli mekânlardır.

¹ Smailes, kent morfolojisini tanımlarken, kent görünümü olarak ele almıştır. Smailes'e göre, kentin morfolojisini oluşturan bileşenler ; yapılaşma düzeni, parsel boyutları, yapı yüksekliği vb. gibi kentin gözlemlenebilir fiziksel özellikleridir. Dolayısıyla tez kapsamında 'fiziksel' yada 'fizyolojik' olarak ifade edilen kısımlar kentin morfolojik özellikleri olarak ele alınmaktadır [13].

Bu bağlamda, tezin bu bölümünde, oluşturulan kuramsal çerçeve, kenti okumaya yöneliktir. Önce kenti oluşturan unsurları anlamak, daha sonra bu unsurlarla kentin sürekliliğini sağlayan kavramları irdelemek bu bölümün asıl amacıdır.

2.1 Kültürle Oluşan Toplum

Geçmişten günümüze bir çok farklı kültür tanımı yapılmıştır. Çünkü kültür, kuram, süreç ve ilişkileri temsil eden, soyutlanmış bir olgudur [14]. Kültür belirli bir tanımın içine sığamayacak kadar geniştir, kapsamlıdır. Her disiplin kendi yaklaşımıyla kültürü değerlendirmektedir [15]. Tez kapsamında, çalışma ile daha ilgili olduğu ve daha verimli sonuçlar elde edileceği düşüncesiyle kültür dört yönüyle ele alınarak sınırlanmıştır. Bu bağlamda insan, toplum, süreç ve yaşam biçimleri yaklaşımları bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Kültür, farklı insanların soyut ve somut birikimlerinin tümüdür [16]. Dolayısıyla kültür, toplumu oluşturan her bir insanın aktivite ve davranışlarının tamamıdır. Bu nedenle, insana ortak yaşam ile ilgili kurallar koyarak, karşılıklı sorumluluklar yükleyerek sosyal yapıyı oluşturur [1].

Kültürle oluşan sosyal yapı, toplumsallığın göstergesidir. İnsanın kültürü, bağlı olduğu toplumun kültürün yansımasıdır [17]. Çünkü toplumu oluşturan ve zamanla yaşatan, ortak bir kültürün varlığıdır [14]. Bu tanımlar, kültürün toplumsal yapısının ve zamansallığının altını çizer. Bu kavramları da içine alarak kültür, zaman içerisinde, kuşaktan kuşağa aktarılan maddi manevi değerlerin tümüdür. Kültür, insanların toplum olarak yarattıkları her türlü değerlerin kapsamıdır [18].

Güvenç'in kültür çözümlemesi de, kültürün insan, toplum ve zaman boyutuyla yakından ilişkilidir. Ona göre kültür, insan ve toplum kuramı, dolayısıyla toplumun kendisi, toplumun birikimi ve bu birikimin getirdiği sosyal süreçlerin bileşkesidir [14].

Toplumsal bir yapı olan kültür, toplumda var olan yaşam biçimlerini de temsil eder. Sosyal süreçle gelişen kültür, başka insanların farklı hayatlarına dair kesitleri de içerir. Bennett kültürü bu noktadan ele almış, toplumsal yaşam biçimlerine ait öğelerle oluşan unsurlar olarak tanımlamıştır. Ona göre kültür, toplumdaki her bir

insanın iletişim biçimi ve bu iletişim biçimlerinin oluşturduğu toplumsal ilişkilerdir. Belli bir yaşam biçimine ait değerlerin açılanmasıdır [19].

Kültür tanımına insan, toplum ve zaman dışında, yaşam biçimini ekleyen bir başka tanım da, insanlar ve toplumlara yaşam biçimi oluşturmak, gelenek ve görenekler eklemek şeklinde Williams tarafından yapılmıştır [20]. Kültür inançlar, değerler, sembollerle oluşur ve yaşam biçimlerinin getirdiği sosyal gereksinimlerden bağımsız düşünülemez. Kültür sosyal hayatın bütün aşamalarını kapsar [21]. Dolayısıyla kültür, bir toplumun yaşam biçimidir [22].

Tüm bu tanımlardan hareketle, toplumdaki her insanın, ayrı ayrı her davranışı kültür oluşumunda etkilidir. Kültür bir öğreti olgusu değildir. Süreç içerisinde, nesilden nesile aktararak gelişen bir iletişim biçimidir. Dolayısıyla kültür toplumu yansıtan sosyal yapı ve yaşam biçiminin ta kendisidir.

2.2 Toplum, Mekân ve Kent

Kent, bir çok farklı disiplinle ele alınabilen, tanımlaması oldukça güç dinamik bir kavramdır. Mimariden arkeolojiye, sosyolojiden ekonomiye, coğrafyadan tarihe bir çok disiplin, geçmişten günümüze, kenti kendi normları doğrultusunda ele almıştır. Ancak 1920'li yıllarda Chicago Okulu ile başlayan, kentin sosyolojik bir yerleşim yeri olduğu ve toplumsal bir ürün olarak değerlendirilmesi gerektiği savı bu çalışmada esas alınmıştır.

Kenti salt bir fiziki oluşum yerine, sosyolojik bir olgu olarak ele alan ve yine Chicago Okulu'nun temsilcilerinden Wirth,

"Sosyolojik açıdan kent, göreceli olarak büyük, yoğun ve toplumsal olarak heterojen bireylerin sürekli yerleşim yeri olarak tanımlanabilir" [23]

sözleriyle aslında kent oluşumunda kültür ve toplum faktörlerini öne çıkarmış, çeşitli insanların bir araya geldiği kenti toplumsal sürecin mekânı olarak değerlendirmiştir.

Benzer bir yaklaşımla Mumford'da kenti tanımlarken, insanları kentte yaşamaya iten sebebin toplumsal yaşama eğilimi ve ihtiyaçları olduğundan bahsetmiştir [2]. Shultz ise kenti, farklı insanların bir arada bulunduğu; yaşadığı, karşılaştığı

başkalıkların bir şekilde etkileşime girdiği kamusal alanların toplamı olarak tanımlamıştır [24]. Aslında, sadece ortak yaşamın geçtiği ve toplumu oluşturan herkesin üzerinde söz sahibi olduğu kamusal mekânlar üzerinden ifade edilen bu tanım, kentlerin oluşumunda toplumsallığın önemini vurgulamaktadır.

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere, toplumsallık ve toplumu oluşturan her biri farklı kültürel yapıdaki farklı yaşam biçimlerine sahip insanlar kentin oluşumun temel öğeleridir. Kent, farklı insanların ve kültürlerin ortak yaşamda bulunduğu ve bütün bu unsurların birbirleriyle etkileştiği yerdir. Dolayısıyla, toplumu oluşturan her insanın, ayrı ayrı her hareketi kentin biçimlenmesinde etkilidir. Farklı insanların bir aradalığı, başka sosyal ilişkilerin bir aradalığıdır. Kentin, morfolojik alanların dışında, sosyolojik alan olarak da tanımlanması, toplumun yaşam biçiminin temsili olması ile mümkündür.

Bu durumda kent, toplum kültüründen bağımsız düşünülemez. Kent, toplumun var ettiği kültürün temsil alanıdır. Park (daha öncesinde Spengler)² bu durumu, ' *her kent, kendi kültürüne sahiptir*' diyerek özetlemiştir. Ona göre kent, insanın doğal yaşam alanı olmak ile birlikte, kendine özgü kültürel türü ile karakterize bir yaşam alanıdır [25]. Lefebvre ise kenti toplumun kültürüyle her zaman ilişkili olarak tanımlamış ve kenti anlayabilmek için kenti oluşturan bütün unsurlarla ve bu unsurların açılımlarıyla tek tek ele alınması gerektiğinin altını çizmiştir [26].

Toplumsal yapının göstergesi olan kentler, tıpkı kültür gibi süreç ile ele alınması gereken bir kavramdır. Çünkü içerisinde insanın olduğu herşey gibi değişir, dönüşür, süreç gerektirir ve kültür gibi zamansallık barındırır. Lynch kenti, birbirinden farklı karaktere sahip bir çok insan tarafından algılanan ve bu insanların kendi ihtiyaç ve sebeplerine göre sürekli değiştirdiği bir yer olarak tanımlamıştır. Ona göre bu değişim kontrol edilemezdir [27].

Zaman, değişim getirir. Değişen koşullar, toplumları da etkiler, toplumlar hayatta kalabilmek için değişime uyar ve yaşam alanı olan kenti, kendi mekânızmasına göre zaman içerisinde şekillendirir.

² Oswald Spengler, *Untergang des Abendlandes* isimli eserinden aktaran Robert E. Park

Bu tanımlar, kenti süreçle birlikte 'yer' kavramı ile ele alan tanımlardır. Heidegger, bu durumu insanın var olma halini, yerleşme, mesken tutma ile gerçekleştirmesi olarak yorumlamıştır. İnsan yaşamı boyunca, güvende hissedebileceği 'yer'lerde ikamet etmek ister [28]. İnsan var olduğunu temsil eden 'yer'ler yaratmak ister [24]. Bu durum, insanın, bütünü bir parçası olduğunu anlaması ile kendine yer edinmek istemesidir [29]. Kentler, tam da bu istemle kurulan mekânların bütünüdür.

Aslında Wirth ve diğerlerinin 'yer' olarak ele aldığı kent, toplumsal ilişkilere ev sahipliği yapan mekânlardır. 'Yer'in mekâna dönüşmesi ise insanla mümkündür. İnsan sosyal ilişkiler ağı ile topluma dönüşürken, kent bu ilişkilerin sergilendiği mekânlardan oluşur. İnsan, 'yer'e kültürünü kattığı noktada 'yer'in mekâna dönüşümü başlamaktadır [28]. Bu durumda kenti, sadece morfolojik bir oluşum olarak görmek anlamsızdır, çünkü kent, insan yaşamıyla anlam kazanır, insan yaşadığı mekâna ruh katar. Bu bağlamda kenti ele alırken, mekânı anlamak ve kentin toplum ile birlikte mekânla da bağlantısını kurmak önemlidir.

Kent sabit bir yerleşke olmadan önce bile insanlar çeşitli ihtiyaçları için toplanma yeri olarak kullanılacak mekânlarda buluşmaktadır ve insan yaşamının bütün ihtiyaçlarını karşılayacak mekânlar kentte bulunmaktadır [2].

Kent, insanların barındığı ve çalıştığı kısaca yaşadığı bir makinedir [30]. İnsanlar, toplumlar barınma, çalışma, sağlık vb gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere önce kentlere, sonra mekânlara ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaçlar, doğal kentte yapılı çevre oluşturmuş ve kentlerin morfolojik oluşum sürecini başlatmıştır.

Bu durumda kent farklı insanların bir arada yaşadığı topluluklardan oluşan bir yerleşkedir ve farklı insanlara farklı biçimlerde hizmet eden mekânlar topluluğudur [31]. Kentler, insan ve toplum yaşamına tanıklık eden, heterojen karışımların bir araya geldiği bütünlüğe ev sahipliği yapan mekânsal kurguların tümüdür [32]. Harvey ise, mekânı örgütlenme biçiminin kenti oluşturduğunu savunmuştur. Oluşturulan fiziksel çevre de insanların mekânı kullanma biçimi kenti var eden asıl etmendir [33].

Bu tanımlar, kentlerde insan, toplum, yaşam biçimi ve kültür tanımlarına ek mekân kavramına da değinerek yapılan tanımlardır. Bu durumda, kenti daha iyi okuyabilmek için mekân kavramını da incelemek gerekir.

Mekânla ilgili bu zaman kadar bir çok farklı tanım yapılmış, mekâna farklı disiplinlerde, farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Süreç içinde mekân tanımları ve tanımlama yöntemleri de değişmiş, mekânı tekil olarak tanımlamak yerine toplumsal boyutuyla ele alan yaklaşımlar ön plana çıkmıştır. Massey bu durumu, mekân tanımlarında ideolojinin tekrar keşfedilmesi olarak değerlendirmiştir [34].

En genel tanımıyla mekân, insanların, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan uzay parçasıdır [35]. Mekânı toplumsal boyutu ile ele alan bu tanıma ek, Lefebvre, Mekânın Üretimi isimli eserinde, mekânı sınırlardan oluşan boşluk olarak tanımlamak yerine, insanların, insanlar arası ilişkilerin ürettiği bir durum olarak mekânı değerlendirmiştir [36].

Mekânı fiziksel özelliklerinin dışında, sosyolojik boyutuyla ele alan ilk çalışmalardan biri de Simmel'in çalışmalarıdır. Simmel'in tanımladığı mekan, farklı toplumlar içerisinde yer almakta, sınırları fiziksel değil sosyolojik farklarla oluşmakta, boş bir hacimden farklı olarak insanlarla duygusal bir bağ kurmaktadır [37].

Gür ise, tüm bunları özetlercesine mekânı, insanların ve insanlar arası ilişkilerin gerektirdiklerinin içerisinde bulunduğu boşun olarak tanımlamıştır [38]. Bu durumda mekân, tıpkı kent gibi sosyolojik yönüyle ele alınan bir kavramdır. Mekân sadece hacimsel bir boşluk değildir. Mekân, yaşamın, yaşam biçiminin, kültürün oluşturduğu ruhi bir birikim, toplumsal bir gerçekliktir [39]. Sadece hacmin gerektirdiği, doğal ve yapay sınırlardan oluşmaz. Mekân insanla, toplumla birlikte içinde yaşanılanları sunar.

Tüm bu tanımlardan özetle, kent farklı insanların bir arada bulunduğu toplumlardan oluşan, bu toplumların gereksinimleriyle mekânsallaşan, zamanla değişen, dönüşen, gelişen, farklı kültürlerin temsili, farklı yaşam biçimlerinin sergilendiği, fiziksel mekanların ve sosyal ilişkilerin bütünüdür.

2.3 Farklı Kùltürler, Farklı Toplumlar, Farklı Zamanlar: Katmanlı Kent

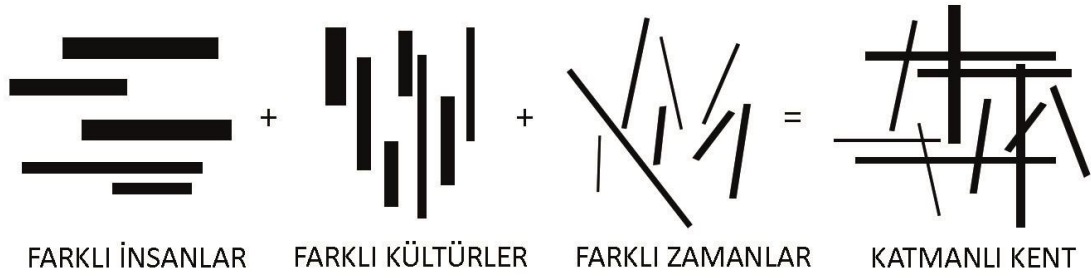
Daha önce de bahsedildiği gibi kùltür toplumsal yapıyı, toplusal yapı da bütün unsurlarıyla ve ihtiyaçlarıyla kenti oluşturmaktadır. Bu durumda kentler bu kavramlarla birdenbire mi oluşmaktadır? Kùltürün, kùltüre bağlı olarak toplumsal yapının ve toplumsal yapının oluşturduğu kentin, yine daha önce bahsedildiği üzere, süreç ürünleri olduğu düşünùldüğünde, bu soruya evet cevabı vermek çok zordur. Çünkü süreç, değişimin temsilidir. Dolayısıyla birbirini doğuran bu kavramlar ve bu kavramların oluşturduğu kent, süreçten bağımsız düşünùlmemelidir.

Alemdar, kentin süreçle ilişkisini, Tarihsel Sürekliliğin Dayanılmaz Hafifliği isimli yazısında,

"... Olmak ile oluşmak arasında bir fark var; zaman farkı... Zamanın geçmesi ile bir bütünlüğe ulaşan, hatta hiç bir zaman tamamlanmış olmayan, sürekli değişmeye ve dönüşmeye, her süreçte bir yeni olmaya aday / açık olanlar, bu süreç içinde oluşmuş varsayılr. Kentler, özellikle tarih içinde önceden beri varlığını sürdüren kentler, bu değişme, dönüşme ve her seferinde yeniden bir bütün olma durumunu birebir yaşarlar. Kentin kimliğini oluşturan, bu "zaman içinde kabuk değiştirme" döngüsü, kentin katmanlı yapısını ortaya koyarak dinamik ve sürprizlerle dolu bir deneyim sunar..."

şeklinde ifade etmiştir [40]. Bu durumda kentin, tarihi gelişim süreci, geçirdiği evreler dolayısıyla farklı zamanlarda 'oluşan' yeniler, katmanlı kent yapısı kavramını ortaya çıkaran asıl durumdur .

TDK 2019 verilerine göre katman üst üste gelmiş tabakalar olarak açıklanmıştır [Url 5]. Bu tanımdan yola çıkarak katmanlı kent yapısını çözümlersek, kentin yapısında tıpkı tanımı gibi, bir çok farklı disiplinden oluşan tabakalardan bahsedebiliriz. Dolayısıyla katmanlı kent yapısı, tarihi katman, ekonomik katman, sosyal katman, kùltürel katman, arkeolojik katman gibi bir çok dinamikte birlikte ele alınabilmektedir.

Şekil 2. 1 Temsili Katmanlı Kent

Kent, sürekli bir değişim süreci içerisindedir. Bu süreç, ekonomik, sosyal, kültürel vb. bir çok dinamikle, toplumu oluşturan bir çok aktörle, kenti her defasında yeniden şekillendirmektedir. Katmanlılık, bu aktörlerin oluşturduğu 'süreç' ler bütünüdür [41]. Kent zamanla oluşan bir yerleşkedir.

Madanipour ise kenti, insan eliyle yaratılmış çevre ve sosyal olguların katmanları olarak değerlendirmektedir [42]. Bu tanım, aslında katmanlı kent yapısının oluşumunda fiziksel ve sosyal katman olmak üzere iki kavramın öne çıktığının göstergesidir ve bu kavramlar, katmanları 'birlikte' oluşturmaktadır.

Kenti fiziksel ve sosyal olgulardan oluşan bir süreç ürünü olarak ele alan daha genel bir tanım ise Karabağ tarafından yapılmıştır. Karabağ'a göre kentler, kurulduğu tarihten bugüne kadar, farklı topluluklara hizmet eden yerleşimlerdir. Bu topluluklar kentte, süreç içerisinde, fiziksel ve sosyal izler bırakmaktadır. Karabağ bu izleri, katmanlılıkla değerlendirmiş ve katmanlı kentleri, farklı dönemlerde, farklı toplumların yatayda ve düşeyde bıraktığı farklı izler olarak tanımlamıştır [43]. Bu izler kentlerde geçmiş ile bugün arasında bağ kurar, süreklilik sağlar. Bu durumda, fiziksel ve sosyal katmanların birlikte gelişim serüvenini ve bu katmanlar arasındaki ilişkileri anlamamıza yardımcı olur.

İnsan, var olan çevreyi kabullenmek yerine, kendi çevresini düzenleyen tek canlıdır [1]. Farklı anlayış ve farklı kültürlere sahip insanlar, farklı koşullar altında, hem toplumsal yapıyı hem de yapıyı çevreyi değiştirip dönüştürmektedir. Toplumsal yapının dönüşümü, kentleri de her defasında yeniden şekillendirmektedir. Bu şekillenme, toplumsal olduğu kadar fiziksel bir süreçte içermektedir. Dolayısıyla bu değişim, kentlere, mekânlara, yapılara da

yansımaktadır [44]. Dönemin teknolojisi, dönemin sosyo- ekonomik koşulları, dönemin kentinin, sosyolojik olduğu kadar morfolojik özelliklerinin de dışavurumudur. Bu özellikler, morfolojik dokuyu oluştururken, içinde yaşanan zamanın kültüründen, yaşam biçiminden etkilenerek şekillenir. Bu etkileşim, insanların yaşadığı çevreyle bütünlük oluşturma ve yaşadığı çevreyi kendileme çabasıyla ortaya çıkmaktadır [45]. Dolayısıyla bu etkileşim, bize, hem o dönemin mimarisi, hem o dönemin yaşam biçimi, hem de o dönemin toplumsal kültürü hakkında bilgi vermektedir [46].

Bu tanımlardan özetle, katmanlı kent, kenti oluşturan dinamiklerin birikimidir. Bu birikimler, farklı dönemler de, farklı toplumların, farklı ihtiyaçlarının üst üste gelmesiyle oluşur. Dolayısıyla geçmiş ile bugün arasında, kentin kendiliğinden dönüşümü, katmanlı kent yapısının varlık sebebidir.

2.4 Katmanlı Kentlerde 'Çeşitlilik'

Kentin oluşum serüveni kadar ve hatta belki daha önemli olan nokta ise, kentin devamlılığının sağlanabilmesidir. Bu devamlılık/süreklilik aslında kendiliğinden, zamanla gelişmektedir. Bir kentin, yaşanmışlığı ve yaşanabilirliği, kullanılmışlığı ve kullanılabilirliği o kentin sürekliliğinin göstergesidir. Kentler çeşitli faktörlerle, zamanla şekilleniyorsa eğer, bu çeşitliliğin her bakımdan devamı, kenti ayakta tutan etmendir. Bu noktada çeşitlilik, kentlerin, mekanların devamını sağlayan, yaşamsallığını ve kullanımını artıran, sürekliliğine katkıda bulunan önemli bir veridir.

Geçmiş ile şimdi arasında köprü kuran katmanlılıktan farklı olarak, çeşitlilik şimdinin ögesi, mevcut durumun düzenidir ve hatta yeni kent planlama yaklaşımlarında, bir tasarım ögesi olarak ele alınan kavramdır [47].

Kentte, çeşitliliğin gücünü çok güçlü bir biçimde, Gözün Vicdanı isimli eserinde, Sennett³, (daha öncesinde Baudelarie), şu şekilde vurgulamıştır:

"...Modern kent insanları, içe değil dışa döndürebilirdi; kent onlara bütünlüğün değil, başkılığın deneyimini yaşatabilirdi. Kentin, insanları yeniden bu yola yöneltecek

³ Richard Sennett, Gözün Vicdanı isimli eserinde Baudelarie'den aktarmıştır.

gücü onun çeşitliliğindedir; insanlar farklılıkla karşılaşınca, en azından kendilerinin dışına adım atma olanağı bulabilirdi..." [48].

Farklı yaş gruplarından, farklı kültürlerden, farklı sosyo- ekonomik düzeydeki insanlar bir araya gelmekte ve birlikte yaşamaktadır. Kent bu birlikte yaşamın getirdiği, farklı iletişimlerin alanıdır. Farklı iletişimler, insana her defasında başka insanların da var olduğunu göstermektedir. Başka insanlardan oluşan bu çeşitlilik, kentin en önemli ögesidir [49].

Çeşitliliği, toplumsallığın göstergesi olarak ele alan bir diğer yaklaşım da Jacobs tarafından, Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı kitabında, şöyle ele alınmıştır:

"...Şehirlerin ne türden olursa olsun ürettiği çeşitlilik, şehirlerde çok fazla insanın birbirine çok yakın olmasından ve bu insanların çok farklı beğenilere, becerilere, ihtiyaçlara, kaynaklara, uğraşlara sahip olmasından kaynaklanır..."⁴ [12].

Bu bağlamda kentler, toplumsal bir yapıya ve süreçle geliyorsa, farklı dönemlerde, toplumu oluşturan bütün insanların, ayrı ayrı, farklı karakterleri, beğenileri, ihtiyaçları, kültürleri, yaşam biçimleri ve eylemleri kentin fiziki oluşumunda da etkilidir ve bu farklılıkların bütünü kentte çeşitlilik oluşturan unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Bu ifadeler, kentte var olan çeşitliliğin ne kadar güçlü bir kavram olduğu ile ilişkilidir. Kentlerin, insanları bir arada tutabilme gücü, barındırdığı çeşitlilikle mümkün olur. Toplumu oluşturan her bir insan, kentin parçası ise hepsine ayrı ayrı hitap eden bir kent olmalıdır. Böylece kent, herkesin katılabildiği bir yerleşke olmaktadır. Kentin yerleşke olma hali, çeşitliliğin toplumsal boyutu ile birlikte mekânla da ele alınması gereken bir kavram olduğunun açılımıdır. Kent insanlara hizmet eden mekânlar bütünü olarak, başka insanların, farklı ihtiyaçları, kültürleri, yaşam biçimleri, çeşitli mekânların da oluşumuna neden olmaktadır.

Altaban, çeşitliliği, kentsel değeri artıran, kentlere kalite katan, nitelik kazandıran bir kavram olarak ele almıştır. Ona göre, gerçek kentler, insanları, çeşitli mekân

⁴ Tez kapsamında kent kelimesi tercih edilmiş olsa da, kitaptan alıntı kısmı olduğu için şehir yazılmıştır.

kurgularıyla şaşırtan, insan-insan, insan-mekân arasında her defasında yeniden üretilen bir etkileşim alanı yaratan çeşitlilik ögesine sahip olmalıdır [3].

Farklılıkların oluşturduğu hiç bir durum aynı olamadığı gibi mekânlar da aynılaşamaz. Aynılıklar kaos getirir. Kopukluk yaratır. Farklılıkların zamanla oluşturduğu gizli düzeni bozar. Lefebvre bu gizli düzeni, insanların birbirleri ve yapılaşmış gruplar arasındaki etkileşimi olarak tanımlar. Ona göre, zıtlıkların, farklılıkların, çeşitliliğin kurduğu birliktelik toplumsal olarak üretilen bir sürecin mekânsal sonucudur [50].

Gehl ise çeşitliliği, kentsel aktivitelerin gerçekleşmesi için tasarlanan farklı mekân kurguları olarak ele almaktadır. Aktivitelerin oluşabilmesi için mekânın çeşitliliğe sahip olması gereklidir [51]. Dolayısıyla, çeşitlilik insanın kenti kullanım biçimlerinin de farklılığıdır. Kentlerin kullanım biçimi, gerçekleştirilen aktivitelerin farklılığı da kentlerdeki mevcut mekânlarla sağlanır. İnsan ve mekân arasındaki etkileşimlere dayanan bu tanımlar, çeşitliliğin hayat döngüsü ve yaşamsallıkla bağlantısını da kurar.

Bu bağlamda, çeşitlilik ile ilgili bir çok kaynağa referans olan ve literatürde oldukça geniş yer kaplayan Jacobs çeşitliliği sağlayan, dört ihtiyaçtan bahsederek ele almıştır. Bu ihtiyaçlar, karışık birincil kullanım ihtiyacı, küçük blok ihtiyacı, eski bina ihtiyacı ve yoğunluk ihtiyacıdır.

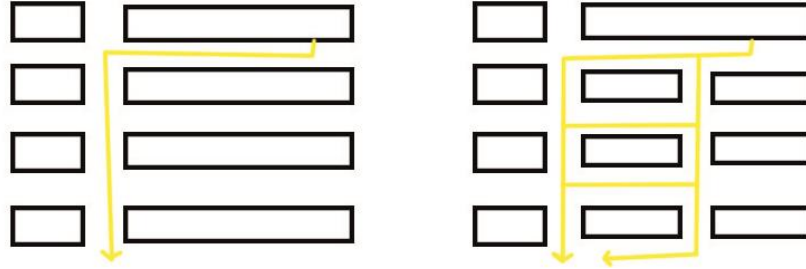
Jacobs , çeşitliliğin kullanımla ilişkisini şu şekilde kurmuştur:

"...Her seferinde, şehrin kullanımlarından sadece birini göz önüne alma, bu kullanımları kategoriler halinde düşünme tuzağına düşmek işten bile değildir..." [12].

Ona göre, kentteki mekânlar ayrıştırılmamalıdır. Geleneksel planlama yaklaşımlarında olduğu gibi ticaret buraya konut şuraya diyerek kent bölgenememelidir. Ne kadar farklı işlevli mekânlar bir araya gelirse, kent o kadar çok insan tarafından kullanılan bir yer olmaktadır. Mekânlar, ne kadar farklı zamanlarda, ne kadar farklı amaçlar için kullanılıyorsa o mekân o kadar yaşamsaldır, hayat barındırır [12].

Küçük blok ihtiyacında bahsedilen, yapı düzenlerini oluşturan blokların kısa olması durumudur. Böylece bir çok farklı noktadan katılabilir kentler

oluşmaktadır. Bu hem kullanıcı sayısını artıran hem de kullanıcı profilini değiştiren bir durumdur. Sık dönüşlere izin veren bu seçenek artışı, kentlerin karakterinde ilginç ve faydalı farklılaşmalara sebep olabilmektedir [12].

Şekil 2. 2 Küçük Blok İhtiyacı ⁵ [12]

Eski bina ihtiyacında ise Jacobs, kendi deyimiyle, '*çok iyi bakılmış, müzelik*' binalardan değil, gerçekten üzerinden zaman geçmiş, eskimiş binalardan bahsetmektedir. Aslında bu durum kentin görünümüyle ilgili olumsuz sonuçlara yol açsada, sosyo-ekonomik olarak herkese hitap edebilen kentlerde olması gerekendir. Ayrıca binanın yaşı, insanlar arası iletişim ile ilgili de bilgi vermektedir. Örneğin, daha önceki zamanlarda yapılan binalar, o dönemin teknolojisiyle daha az katlıdır ve kaldırımla ilişkisi daha kuvvetlidir. Bu noktada, toplumsal iletişimi artıran bir veri olarak eski bina ihtiyacı ele alınmaktadır [12].

Son olarak yoğunlukta bahsedilen ise insan yoğunluğudur. Ancak burada bahsedilen insan yoğunluğu, insan sayısından ziyade, farklı insan türlerinden oluşan bir yoğunluk kavramıdır. Her çeşit, her kültürden, bir çok insanın bir araya geldiği, yoğunluğu fazla kentler olarak ele alınmaktadır [12].

Tüm bu tanımlardan özetle çeşitlilik, farklı insanların iç içe geçmişliğinin temsilidir. Farklı kültürler, farklı yaşam tarzları, farklı kullanım biçimleri, farklı aktiviteler muazzam bütünü oluşturur ve huzur verici olan budur. Farklı büyüklüklerde, farklı biçimlerde, farklı işlevlerde, farklı dönemlerde yapılanlar çeşitlilik getirir. Hepsi süreç ürünü, hepsi zamanla, hepsi farklı kullanımlarının göstergesidir [12].

⁵ Jacobs bu görselde Manhattan'da, Columbus Caddesi'ni örneklemiş ve hatta kendisinin dışıya gitme sürecini çizime aktarmıştır.

Farklı kültürler, farklı yaşam tarzları, farklı kullanım biçimleri çeşitliliği sosyal boyutuyla ele alan ifadelerken; farklı büyüklükler, farklı biçimler, farklı dönemler çeşitliliğin fiziksel boyutuna vurgu yapan ifadelerdir. Bütün bu tanımlar, çeşitliliği hem katmanlı kentin morfolojik izleri olarak, hem de mekân ve kullanımla anlaşılan sosyal izler olarak, fiziksel ve sosyal olarak iki biçimde incelememize fırsat veren yaklaşımlardır. Bu noktada, fiziksel çeşitlilik kenti oluşturan yapıyı çevre ve mimari ile ilişkili iken, sosyal çeşitlilik, kenti oluşturan kültür, yaşam tarzı, insan ve toplum ile ilişkili kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2. 3 Kentlerde Çeşitlilik Tipleri

2.4.1 Fiziksel Çeşitlilik

Kentler, insanların yaşadıkları çevreyi kendine göre şekillendirmeleriyle oluşmaktadır. Önce coğrafyanın izin verdiği ölçüde kaynaklara sahip olan doğal çevre vardır, sonra insan müdahalesi ile gelişen yapay çevre oluşmaktadır. İnsanların ihtiyaç ve gereksinimleriyle oluşan bu yapay çevre, kent morfolojisini belirleyen, kentlerde dokuyu oluşturarak mimarlığı doğuran durum, kentin fiziksel özelliklerini belirleyen etmendir. Bu noktada kentlerdeki fiziksel çeşitliliği okuyabilmek için kent morfolojisini anlamak ve kent morfoloji yaklaşımlarına değinmekte yarar vardır.

Kent morfolojisi, kentin fiziksel özelliklerini görebileceğimiz, yapıyı çevrenin değişimini anlamaya yönelik, biçimsel bir kavramdır. Temelinde ise, kentin fiziksel bir yerleşim yeri olduğu, bu yerleşimin orada yaşayan topluma göre sürekli bir

değişim içerisinde geliştiği ve yerleşimi oluşturan fiziksel özelliklerin, toplumsal, kültürel ve ekonomik olarak bağlı bulunduğu toplumla sürekli bir etkileşim içerisinde olduğu gerçekleri yatmaktadır. Dolayısıyla aslında kent morfolojisinin ilgi alanı sokak örüntüsü üzerinde gerçekleşen gözlemlenebilir fiziksel özelliklerdir [52].

Çalışma kapsamında fiziksel olarak ele alınan kısımlarda Smailes'in kent morfolojisi tanımı esas alınmıştır. Smailes, kent morfolojisini tanımlarken, kent görünümü olarak ele almıştır. Smailes'e göre, kentin morfolojisini oluşturan bileşenler; yapılaşma düzeni, parsel boyutları, yapı yüksekliği vb. gibi kentin gözlemlenebilir fiziksel özellikleridir [13].

Whitehand ve Lakham 1992 yılında yaptıkları bir çalışmada kent morfolojisi çalışmalarını 3 ana başlık altında toplamışlardır.

- Birinci grup, kentin özellikle ortaçağdan günümüze kadar olan fiziksel değişim sürecini içermektedir.
- İkinci grup, fiziksel değişim sürecini, aktörlerin eylemleri üzerinden okuyan çalışmaları içermektedir
- Üçüncü grup ise, kent planlama yaklaşımları ile ilişkili olup, bu yaklaşımların karar mekanizmaları sürecini içermektedir [53].

Hem fiziksel özelliklerin, bağlı bulunduğu toplumla sürekli etkileşimde olması hem de fiziksel değişim sürecinin aktörlerin eylemleri üzerinden okuyan ikinci grup çalışmalar bu çalışmanın en başından beri esas alınan noktalarıdır. Bu çalışmalar, kent morfolojisi kavramının, insan odaklı, disiplinler arası bir yaklaşımla oluştuğunun göstergesidir. Çalışmanın en başından beri, bu yaklaşımdaki aktörler teker teker açılmış, kentin oluşumundaki katkıları tartışılmıştır.

Aslında görsel çeşitlilik olarak adlandırılabilen fiziksel çeşitlilik, kentlerin yapılı çevresindeki, mimari elemanların detaylarındaki farklılardan doğan çeşitliliktir. Bu elemanların yatayda ve düşeyde bıraktığı farklı izler, farklı yükseklikler, farklı yapılaşma düzenleri fiziksel çeşitliliği oluşturan ana unsurlardır. Farklı yüzeysel ve kütleli biçimlenmeler, insanın görsel algısına hitap etmekte ve orayı içselleştirmelerine yardımcı olmaktadır [54].

Fiziksel çeşitliliği, Karimi ve Nilufar, 1997 yılında yaptıkları bir çalışmada şöyle özetlemişlerdir: Değişen dünya, gelişen koşullar, kentin morfolojik özelliklerinde de kendini göstermekte, farklı mekânsal özelliklerin gelişmesine sebep olmaktadır [55]. Bu durum, kentsel formlarda, farklı arazi kullanım düzenleri, farklı blok büyüklükleri, farklı yükseklikler, farklı yapı şekilleri olarak karşımıza çıkmaktadır [56]. İnsanların iletişim olanaklarına izin veren, toplumu bütün haline getiren temel veri, mevcutta var olan fiziksel çeşitliliktir [57].

Bu bağlamda Jacobs'ın (daha öncesinde Raskin⁶), bu içselleştirmeleri çok güçlü bir şekilde şöyle ifade etmiştir:

"...insan örüntülerinin, iç içe geçmişliğini ifade eder. Şehirler, farklı sebeplerle ve farklı amaçlarla, farklı şeyler insanlarla doludur, mimari de, sadece biçime değil, içeriği de dair olan bu yönüyle, farklılığıda yansıtır ve ifade eder..." [12].

Bu bağlamda, kent, kültür, toplum, mekân vb gibi kavramların etkileşime girdiği, çeşitliliklerle dolu bir yerleşkedir. Fiziksel çeşitliliğin oluşumu ise, mekânla ve dolayısıyla mimariyle ilişkilidir. Fiziksel çeşitlilik kentlerde mimari doku içerisindeki görülebilir, biçimsel farklılıklardır. Bu farklılıklar, farklı sosyo-ekonomik yapıdaki insanların, farklı kültürleri ve yaşam biçimleri ile farklı biçimsel düzenler oluşturması ile mümkündür. Bu noktada fiziksel çeşitlilik hem farklı koşulların sonucu hem de farklı sosyal ilişkilere izin veren sebeptir.

2.4.2 Sosyal Çeşitlilik

Bir önceki bölümde bahsedilen, doğal çevre ve bu çevreye ek yapay çevre oluşumunun yanında, insan ve insana bağlı bütün faktörlerle gelişen sosyal çevrenin varlığı da dikkat çekmektedir. Çünkü kentler, insanların bir arada buldukları, her türlü insanın sosyalleştiği, farklı insanlara ev sahipliği yapan mekanlardan oluşmaktadır. Her türlü sosyal sınıfın bir araya gelebildiği bu mekanlar kentlerdeki sosyal çevreyi oluşturan asıl unsurlardır.

Kentler, toplumu oluşturan her bir insanın sayısız ilişkileri ile oluşmaktadır. Bu sınırsız ilişkiler ağı, kentlerin sosyal yapısını oluşturan temel unsurlardır.

⁶ Raskin'den aktaran Jacobs

İnsanların birbirleri ile olan etkileşimleri, kentlerin sosyal olarak üretilen mekanizmalar olduğunun göstergesidir. Toplumu oluşturan her biri diğerinden farklı insan, kentin sosyal yapısının oluşumunda etkin rol oynamaktadır. Dolayısıyla sosyal çeşitliliği okuyabilmek için kentlerdeki sosyal yapıya ve sosyal yapıyı oluşturan unsurlara değinmekte fayda vardır.

Simmel, bir toplumu oluşturan insanların öz değerlerinin, anlayış biçimlerinin, kültürlerinin ve yaşayış biçimlerinin çok farklı olduğuna değinmiştir. Ona göre bu farklılıkları oluşturan unsurlar ise, yaş, cinsiyet, eğitim, aile, din ve çeşitli diğer statülerdir[58]. Bu noktada bu kavramlar, kentin sosyal yapısını oluşturan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal çeşitlilik ise, sosyal bir varlık olan insanın başka insanlarla, başka nedenlerden kaynaklı bir araya gelip etkileşime girmesiyle mümkündür. Goffman'ın da dediği gibi insanın en temel ihtiyacı sosyalleşmedir [59]. Aslında toplumların karmaşıklığını bir araya getirmek için kullanılan bir kavramdır. Farklı etnik kökenlerin, farklı sosyo-ekonomik durumların, farklı yaşam biçimlerinin dolayısıyla çok- kültürlülük kavramının açıklanması sosyal çeşitliliği oluşturan unsurlardır [60].

Bir toplumu, hatta bir aileyi bile farklı yaşam biçimlerine, farklı günlük rutinelere, farklı aktivitelere sahip insanlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla sosyal çeşitlilik, keskin sınırları olan bir kavram değildir tam aksine içerisinde bir çok farklı dinamiğin olduğu, bu dinamiklerin birbirleriyle etkileşime girdiği bir kavramdır [61].

Bu çalışmada esas alınan sosyal çeşitlilik tanımı ise Gehl'in Life Between Buildings isimli eserinde önemle üzerinde durduğu sosyal çeşitlilik tanımıdır. Gehl'e göre sosyal çeşitlilik, farklı kullanımlar, farklı aktiviteler, farklı işlevler, farklı insanlara hitap eden farklı mekân kurgularıyla mümkündür. Gehl, bu kullanım biçimlerini, zorunlu aktiviteler, isteğe bağlı aktiviteler ve sosyal aktiviteler olarak 3 sınıfta toplamış ve bu 3 aktivite türünde fiziksel çevre ile etkileşimde olarak sosyal çeşitlilik oluşturduğunun vurgulamıştır. Zorunlu aktiviteler işe gitmek, okula gitmek gibi ulaşım aktiviteleri iken, isteğe bağlı aktiviteler kişinin kendi inisiyatifinde olan gezinmek, bakınmak, beklemek vb. gibi aktiviteler, sosyal

aktiviteler kişinin başkalarıyla yaptığı sohbet, oyun, katılmalı eylemler gibi aktivitelerdir [51]. Böylece farklı insanların farklı yaşam biçimlerinden kesitleri görülebilmektedir. Gehl'in yaklaşımı bütün bu çeşitlilik tanımı ve türlerini bir araya getiren bir yaklaşımdır. İnsanların sosyal etkileşime girmesi ve sosyal çeşitlilik oluşturması, mekânsal çeşitlilik ve bulunduğu fiziksel çevre özellikleri ile doğrudan ilgilidir.

Kentsel Mekan Olarak 'Yaşam Dolu Yollar'

Sınırları yapılar ve işlevleriyle belirli kentsel mekânlar olarak 'Yollar', yaşam dolu mekânların ta kendisidir. Bu morfolojik iz bir yandan kent dokusunu var ederken bir yandan da barındırdığı farklı kullanıcılar ile birlikte farklı yaşam⁷ tarzları, farklı kültürler ile toplum hakkında bilgi verir. Öyle ki insanlar, bu mekânlarda, hareket eder, görür, nefes alır; mutlu, heyecanlı, neşeli, girişken, sinirli, hareketli, tavizkar gibi birçok iletişim biçimini yaşar, görür, öğrenir, uygular ve tecrübe kazanır, birikimlerini geleceğe aktarır. Bütün bunlarda mevcut yaşamın göstergesidir. Dolayısıyla bu dolaşım ve aktivite mekânları, devingen yapısı ile yaşamın, hareketin, sosyalliğin ve çeşitliliğin temsilidir.

Analizi yapılacak olan alan çalışmasına alt yapı oluşturması hedeflenen bu bölüm, yolun, toplumsal yapısına vurgu yapan kamusalılığı ve kentsel mekan olarak yeri ile başlamakta, yol tanımları ve yolun nitelikleri ile son bulmaktadır. Bu nitelikler, bir önceki bölümde bahsedilen çeşitlilik kavramı ile birleştirilmektedir.

3.1 Kamusalılık ve Kentsel Mekan

Toplumlar kentleri oluştururken yapıyı çevre oluşturur. Fiziksel ve toplumsal boyutuyla birlikte ele alınan mekân, bu boyutlar doğrultusunda, kamusal mekân, özel mekân, soyut mekân, bilişsel mekân, kentsel mekân, düşsel mekân gibi bir çok farklı sınıfta ele alınabilmektedir [62]. Kamusalılık kavramı ilk olarak feodal dönemde yönetici sınıfın gücünün temsili olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. Önceleri saray ve burjuva sınıfını kapsayan bu kavram, tarihsel süreçte, herşey gibi dönüşüme uğramıştır. Habermas, bu dönüşümden sonra kamusalılığı;

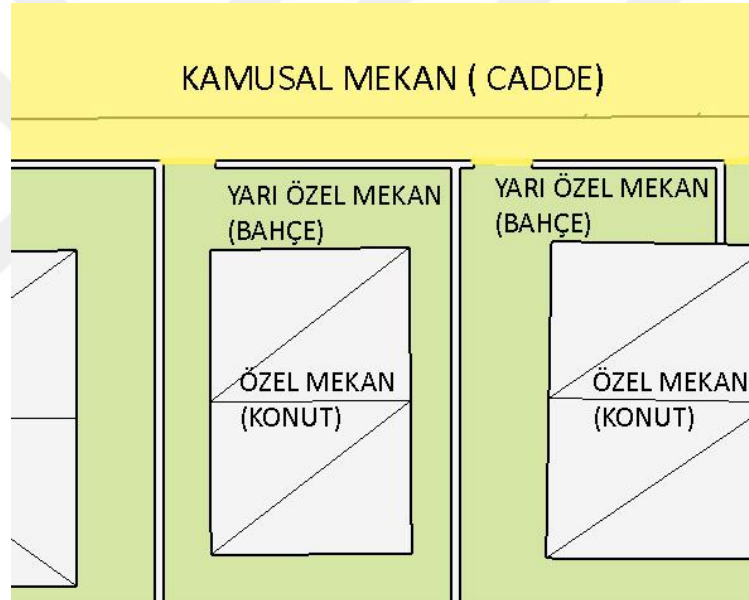
'özel şahısların kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele

⁷ R.Sennett 'Gözün Vicdanı' isimli eserinde, yaşamı, 'kentsel uyarının ve duygulanımın, beklenmedik deneyimlerle gelen simgesi' olarak ele almıştır [48]. Çalışma kapsamında yaşam kelimesi bu anlamı ile kullanılmıştır.

hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları araç, süreç ve mekânları tanımladığı hayat alanı' şeklinde ifade etmiştir [63].

Sennett'da benzer bir yaklaşımla kamusal mekânı, toplumun bütün kesimlerini içine almayan bu kavram zamanla modern tanımını almış, toplumsal boyutunu kazanmış, farklı insanların oluşturduğu yaşam bölgesi olarak tanımlanmıştır. Bu noktada Sennett, eşitlik ve ortak paylaşımın altını çizerek bu yaşam alanlarını, kentin ruhu olarak ifade etmiştir [64].

Schönfeld ise daha genel bir tanımla kamusal mekândan, insanların evde yada işte olmadıkları zaman kullandıkları herhangi bir yer olarak bahsetmiştir. Dolayısıyla kamusal mekân hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese ait olan, alt işlevleri ile bütün topluma hizmet eden mekânlardır [65].

Şekil 3. 1 Temsili Kamusal Mekân

Newman yaptığı bir çalışmada, mekânı özel ve kamusal olarak ikiye ayırdıktan sonra, kamusal mekânı, toplumun ortak kullanımına ait olan olarak tanımlamıştır. Toplumu oluşturan bütün insanlar tarafından kullanılan açık ve kapalı mekânlar kamusal mekân tanımına girebilmektedir [66].

Bu noktada, Francis ise kamusal mekânı daha kapsamlı ayırmış, parklar, pazarlar, meydanlar, anıtlar, sokaklar, oyun alanları, açık alanlar, yeşil kuşaklar,

avlular, günlük mekânlar ve su kenarları olmak üzere 11 çeşit kamusal mekân türünden bahsetmiştir [67].

Çeşitliği fazla ve tanımı zor olan kamusal mekânlar, eğitim, sağlık, yönetim yapıları gibi kapalı mekânlar olabilirken; park, meydan, sokak gibi açık mekânlar da olabilmektedir. Ayrıca kamusal mekânlar sokaklar/caddeler gibi devingen ve canlı olabilirken meydanlar gibi durağan da olabilmektedir.

Bu bağlamda, kamusal mekân, aslında kişinin kendini, diğeri karşısında ifade ettiği bir temsil mekânıdır. İnsan, başkalarından farklı bütün yönleriyle (kültürüyle, yaşam biçimiyle vb.), kamusal mekânda, toplumla etkileşime girmektedir. Dolayısıyla kamusal mekân, bütün hakkında bilgi veren, ortak yaşam alanıdır.

Kentsel mekân ise, yapılar arasında kalan herkesin ortak kullandığı mekân olarak tanımlanır [68]. Bu ifade, kentsel mekânın da toplumsallığına ve herkese aitliğine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kentsel mekân da bir kamusal mekân olarak ele alınabilmektedir. Farklı kültürel birikimli insan gruplarına hitap etmeleri, toplumsallık bağları, toplumsala dair herşeyin tıpkı kamusal mekân da olduğu gibi kentsel mekânlarda da konuşulabiliyor olması kentsel mekânlarda kamusalılık doğuran noktalar [69]. Bu noktada kentsel mekân, süreç içerisinde değişen birçok koşula cevap veren, kentlerin kültürel dokusunu oluşturan, toplumdaki bütün insanlara eşit katılım sağlamasıyla aynı zamanda kamusal olan, 'yaşayan' mekânlardır [70].

Kent fiziksel yapılanma süreci içerisindeyken, etkileşimlerle oluşan mimari çevre insanlara hizmet eden yapılar barındırır. Bu yapıların birbirleriyle ve diğer kentsel öğelerle ilişkisi ise kentsel mekânları oluşturur [68]. Bu durumda Madanipour'un da ifade ettiği gibi kentsel mekân, fiziksel ve herkes tarafından ulaşılabilen mekândır [42].

Şekil 3. 2 Kentsel Mekân (Mete Caddesi)

Aydemir'e göre ise kentsel mekân, yapılarla sınırlı, herkese ait, olayların geçtiği kent arazisidir [71]. Bu durumda kentsel mekân, herkese ait çeşitli aktivitelerin gerçekleşmesine izin veren, farklı insanların bulunduğu olayların geçmesi ile yaşamsallık barındıran mekânlardır. İnsan yaşamı boyunca diğer insanlarla kentsel mekân üzerinde iletişim kurar.

Bu durumda, kamusal mekân için yapılan bütün tanımlamaların geçerli olduğu kentsel mekânlar, yapıları çevrede, dolulukların yanında boşluklar olarak tanımlayabileceğimiz, boşlukların insan ile anlam bulduğu, ortak mekânlardır. Sınırları yapılarla ve işlevleriyle belirlenmiş kentsel mekânlar, sosyal varlıklar olan insanların, birbiri ve mekân ile iletişime geçtiği, farklı aktiviteleri gerçekleştirdiği mekânlardır. Kentlinin, kentle kurduğu iletişim biçiminin temsili olan bu mekânlar, farklı insanların bir araya gelmesiyle, olaylar barındırmasıyla kentin yaşamsallığını vurgulayan önemli mekânlardır.

3.2 Yol

Kamusallık ve kentsel mekan tanımları, yolların da önemli kentsel mekanlar olduğuna referans veren tanımlardır. Yapılar arasında kalan ve herkesin kullanımına açık olan, dolayısıyla kamusallığı ile toplumsal yapıya vurgu yapan

yollar, önemli kentsel mekanlardan biridir. Öyle ki bu mekanlar, toplumsal yapının tamamına hizmet eden mekanlar olduğu için sosyal yapıyı da çok rahat gözlemleyebileceğimiz, yorumlayabileceğimiz, gündelik hayat pratikleri üzerinden değerlendirebileceğimiz temel mekanlardır. Bu noktada, yolun insanlarla ilişkisini anlamak ve kent morfolojisinin oluşum sürecine verdiği katkıyı yorumlamak için yolun fiziksel ve sosyal özellikleriyle ele almak önemlidir.

Şekil 3. 3 Yol Kesiti [72]

3.2.1 Yolun Tanımı

Yol⁸, TDK sözlük anlamıyla,

'...karada, havada, suda bir yerden başka bir yere gitmek için aşılacak uzaklık; karada, insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer' [Url 5].

anlamına gelmektedir. Bu noktada, cadde, bulvar, otoyol, patika, kaldırım, sokak vb. gibi terimler yol olarak adlandırabileceğimiz terimlerdir.

Yine TDK sözlüğünde cadde, ana yol olarak tanımlanmışken; sokak⁹, yerleşim bölgelerinde, görece caddeye göre daha dar, iki tarafı yapılarla çevrili yol anlamına

⁸ Tez kapsamında incelemesi yapılacak olan kentsel mekan bir cadde olduğu için ilk olarak caddenin sözlük anlamına bakılmıştır. Cadde, sözlükte 'ana yol' olarak tanımlandığı için çalışmaya yolun tanımı üzerinden başlanmıştır. [Url 5]

⁹ Tez kapsamında incelenecek olan kentsel mekanın ismi 'Mete Caddesi' olsa da, sözlük anlamıyla yerleşim bölgesinde bulunması ve iki tarafının yapılarla çevrili olması gibi sokaksı özellikler de barındırdığı için sokak tanımlarına da daha çok yer verilmiştir.

gelmektedir [Url 5]. Yapılan bu tanımlar, görüldüğü üzere, herkese açık bir kentsel mekânın aksine, insandan, toplumdaki dolayısıyla sosyolojik boyutundan çok uzaktır [73].

Bu tanımların aksine, Corbusier yoldan bir '*haraket makinesi*' olarak bahsederken; Sitte, yolu, insani ilişkilere hizmet eden bir mekan; Lynch ise yolu, içinde yaşayan insanların alışkanlıklarıyla yaşadıkları bir mekan olarak tanımlamaktadır. Bu noktada yol, sosyal değişimin göstergesi olan ve insani ilişkilere aracılık eden bir mekandır [74].

Smithson'un sokağı kentin biçimini oluşturan en önemli mimari iz olarak gören tanımının aksine [75], Appleyard 1981 yılında yaptığı bir çalışmada, kentsel mekânın en alt ölçeğinde sokak mekânının olduğundan bahsetmiştir. Appleyard'a göre sokak, insanların kentsel mekânla ilk karşılaştığı yerdir. Birçok alt işlevi sayesinde çok yönlüdür. Toplumun birbiriyle etkileşime girdiği ilk yerdir. Sokaklar geçmişten günümüze sadece ulaşımı sağlayan mimari iz değil, gerçek hayatın döndüğü, etrafını çeviren çeşitli mekânlar ile farklı kentsel aktivitelere izin veren, insanların birbirleri ile iletişime geçtiği temel mekânlardır [76].

Jacobs'a göre ise caddeler, bağlayıcılığı olan fiziksel bir oluşum olmanın ötesinde, insan odaklı mekânlardır. Bazı caddeler, insan tarafından sadece, öylesine tercih edilir. İşleri yoktur, bir zorunluluğu yoktur ama insan gider ve sadece keyifli vakit geçirir. Bu caddenin aslında ne kadar yaşam barındırdığının ispatıdır [77]. Bu canlı yaşam da, Sennett'in dediği gibi, etrafında yapı bulma gereksinimiyle mümkündür [48].

Harvey, sokağı tanımlarken insan- mekân etkileşimi ile birlikte çeşitlilik ile olan ilişkisine dikkat çekmiştir. Ona göre sokaktaki hayatın kaosu incelemeye değerdir. Bu kaos çeşitliliklerden doğan ama birlikte bütünü oluşturan oluşumdur [78]. Rapoport ise, sokağı çeşitli yapılarla sarmalanmış, dolaşım ve aktivite alanı olarak tanımlamıştır [79]. Dolayısıyla sokak, kullanıcı tipiyle, etrafını sarmalayan mekânlarla ve kullanım biçimleriyle aslında bahsedilen çeşitliliğin de var olduğu yerdir.

Jacobs ise bu noktada sokağın çeşitlilik ile ilişkisini, kullanımı yoğun, durağan olmayan, dolayısıyla her türlü çeşitliliğinin gözlemlenebilir olduğu, kentin bütünü için ip ucu veren kentsel mekân olarak ifade etmiştir. Sokak yapılarla sınırlı bir izdir. Etrafında çeşitli kullanımlara izin veren mekânlarla çevrilidir. Bu tekil olmayan kullanımlar sokağı sokak yapmakta, yaşamsallığı artırmaktadır [12].

Bütün bu tanımlar, aslında yolun anlamına ve kullanımına yönelik yapılan tanımlardır. Yol kamusal ve özel mekan arasında bağlantı kuran, farklı insanların, farklı kullanımlarına ev sahipliği yapan mekanlardır. Farklı kullanımlara izin vererek yaşamsallığı destekleyen ise, yolun özellikle kullanım biçimlerinde oluşan çeşitliliğidir.

3.2.2 Yolun Fiziksel ve Sosyal Nitelikleri

Yolun, kentlerin morfolojik dokusunu oluşturan önemli fiziksel bir gerçek olması ve sosyal yapı ile ilişkilenen bir kentsel mekan olması, hem fiziksel hem sosyal boyutta niteliklerinin olduğunun göstergesidir. Etrafı ile şekillenen bu mekan, sınırlarını belli eden dinamikleri ile var olmaktadır. Bu noktada, yol fiziksel ve sosyal açıdan bazı niteliklere sahiptir.

Giritlioğlu, Şehirselsel Mekan Öğeleri ve Tasarım isimli eserinde yol ilişkilerinin ve niteliklerinin önemle üzerinde durmuş, bu morfolojik ve sosyolojik niteliklerin ilişkisine birlikte odaklanan tanımlamalar yapmıştır. Ona göre yolun nitelikleri; yaşantı biçimi, ölçek, hareketlilik, işlevsel farklılaşma, sınırlar ve oranlardır [74].

- Yaşantı Biçimi: Üzerinde meydana gelen genişlemeler ve daralmalar, farklı kullanımlara izin vermekte dolayısıyla yaşam biçimini etkilemektedir.
- Ölçek: Algılanabilirliğini kolaylaştıracak önemli bir kavramdır.
- Hareketlilik- Yön: İşlevsel farklılıklara bağlı olarak oluşan önemli bir etkidir.
- İşlevsel Farklılaşma: Ticaret, konut, okul, park vb kullanımlara bağlı olarak nitelik kazanmaktadır.
- Sınırlar: Sınırlayan öğeler ne kadar çeşitli olsa da, sınırları belirleyen öğeler, o öğelerin, özellikleri, yükseklikleri, renk ve malzemeleri, dolu- boş oranları yolun nitelik kazanmasında önemli etkenlerdir.

- Oranlar: En- boy ilişkisi, dolayısıyla yapı yüksekliklerinin yol ile ilişkisi, yolun tanımlılığını, tarif edilebilirliği arttıran önemli bir etkidir [74].

Aslında bu nitelikler, yolun fiziksel ve sosyal özelliklerinin birbirleri ile ne kadar ilişkili olduğunun göstergesidir. Birbirlerini etkileyen bu kavramlar, yolu yol yapan temel verilerdir [71].

Marshall, Streets& Patterns kitabında benzer bir yaklaşımla yolu yol yapan üç önemli özellikten bahsetmiştir. Ona göre sokak;

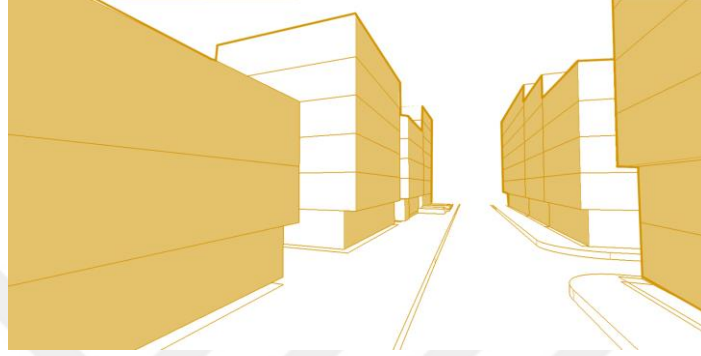
- Yapı cepheleriyle var olan,
- Dolaşım rotası sağlayan,
- Kamusal alan olarak kullanılan,

kentsel mekânlardır. Sokaklar genel olarak ulaşım için tasarlanan bağlantı elemanları olsa da, onu çevreleyen yapılarla, toplumun tamamına hitap eden ve hareketi sağlayan mekânlara dönmektedir [80]. İnsanlar arası ilişkilere ev sahipliği yapan ve hareketi sağlayan mekanlar olarak yollar, yolun kamusalına vurgu yapan, sosyal niteliklere de sahip olduğunun göstergesidir. Bu noktada yol aktiviteler mekanıdır, üzerinde işlev dışı bir çok eylemin gerçekleşmesine izin vermektedir. Çevik ise, yol üzerinde gerçekleştirilen işlev dışı aktiviteleri, görme, karşılaşma, selamlaşma-konuşma, sohbet, oturma- dinlenme, çocuk oyun, katımlı eylemler ve seyir olarak sıralamıştır [81]. Dolayısıyla yol, işlev dışında, insani bir çok aktiviteye de hizmet eden bir mekandır.

Buradan yola çıkarak, sokak (cadde) , hem yatay ve düşey bileşenlere sahip fiziki bir oluşum, hem de kamusalılığı ile sosyal bir oluşumdur ve bu oluşumlar birbirlerini etkilemektedir. Yolun nitelikleri de göz önünde bulundurulduğunda, bu oluşumlar çalışma kapsamında önemle üzerinde durulan fiziksel ve sosyal çeşitliliği okuyabileceğimiz temel kentsel mekânlardır. Bu noktada, caddeyi sınırlayan öğeler, çeşitliliğin gözlenebilmesi için temel verileri oluşturan elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda, caddenin genişlikleri, sınırlayan yapıların birbirleri ve yol ile olan mesafeleri, yükseklikleri, yerleşim düzenleri, yol cepheleri, yol ile ilişkileri fiziksel

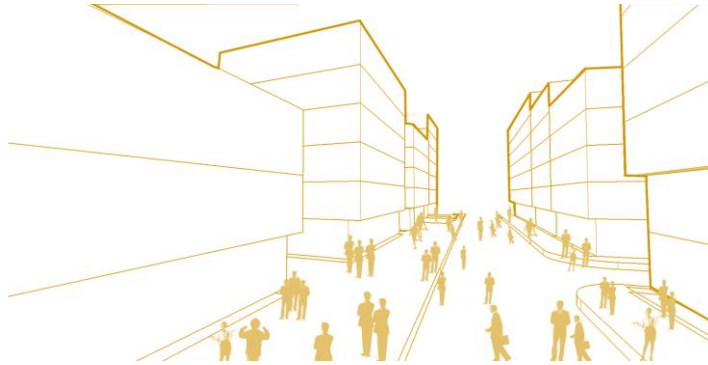
çeşitliliğe vurgu yapan kavramlarken, çalışmanın en başından beri üzerinde durulan toplumu oluşturan farklı insanlar, kültürler, yaşam biçimleri, başka insanların farklı yaşları, cinsiyetleri, etnik kökenleri, sosyal statüleri, sosyo-ekonomik durumları , sınırlayan yapıların farklı işlevleri, bu işlevlerin getirdiği farklı kullanımlar, işlevden bağımsız gelişen farklı kullanımlar sosyal çeşitliliğe vurgu yapan önemli kavramlardır.

Şekil 3. 4 Yapı Cepheleriyle Oluşan Yol- Mete Caddesi

Şekil 3. 5 Dolaşım Rotası Sağlayan Yol- Mete Caddesi

Şekil 3. 6 Kamusal Mekan Olarak Yol- Mete Caddesi

Mete Caddesi Örneğinde Fiziksel ve Sosyal Çeşitliliği İnceleyen Bir Alan Çalışması

Tez kapsamında buraya kadar oluşturulan kuramsal çerçeve, incelenmek istenen kentsel mekanın oluşum, gelişim ve süreklilik sürecini anlayabilmeye yönelik referanslar içermektedir. Yapılan tanımlar ve kavramsal açıklamalar, alan analizinin daha net anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın bu kısmında, alan çalışmasının kapsamı, amacı ve yöntemi anlatılacak, alan tanımlanacaktır. Bütün bunlardan sonra, seçilen alan yapılan analizlerle çözümlenecek ve mevcut durum belgelenecektir.

4.1 Alan Çalışmasının Kapsamı, Amacı ve Yöntemi

Günümüzde kentsel mekanlar etkinliği yitirmeleri ve kullanım değerlerinin düşmeleri ile gündemdedir. Güvenlik, yapısal sorunlar , yaşanılabilirliğin azalması gibi faktörler, kentsel mekanları değiştirmeye, dönüştürmeye yönelik kararları ve uygulamaları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla çöküntü bölgesi ilan edilerek, kentsel dönüşüme tabi tutulan bu alanların, mevcut durumda ne gibi nitelikleri yada sorunları barındırdığı da merak konusu olmaktadır.

Tam da bu noktada, Kayseri'nin en köklü mahallelerinden biri olan ve tamamı etap etap uygulanmak üzere kentsel dönüşüme tabi tutulan Sahabiye Mahallesi, dikkat çeken mekan olmuştur. Kayseri Büyükşehir Belediyesi ile yapılan görüşmeler ve alınan belgeler sonucu, buraya yapılacak olan yeni projenin verilerine erişilmiş, yeni projenin yıkılarak yeniden yapma yöntemiyle inşa edileceği bilgisine ulaşılmıştır. Alanın tamamının yıkım kararına neden olan büyük çöküşün alanda olmadığı, kentsel mekanın sürekliliğini sağlayan ve yaşam barındıran niteliklerden çeşitliliğin alanda mevcut olduğu kanısına varılmıştır.

Sahabiye Mahallesi'nin tamamın 500.000 m² olduğu düşünüldüğünde çalışma alanı çeşitliliğin daha hakim olarak gözlemlendiği Mete Caddesi ile sınırlanmıştır. Bu

bağlamda, farklı mekansal ve sosyal katmanlarıyla, mevcut durumda çeşitlilik barındıran Mete Caddesi'nin tamamı çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere, çeşitlilik kentsel mekanın kamusallık derecesini artıran ve yaşam barındıran bir veridir. Bu çalışma, yapılan analizler ile, Mete Caddesi'nin fiziksel ve sosyal çeşitliliğini ve bu çeşitliliklerle var olan süreklilik ve yaşamsallığı, dönüşümden önce belgelemeyi hedeflemektedir. Kentsel Dönüşüm kararlarını etkileyen mekanizmalar olarak sağlıklı ve riskli yapılar çalışma kapsamı dışında tutulmuş, alan çalışmasının özellikle toplumsal boyutuna ve insan ilişkilerine odaklanılmıştır. Bu noktada mevcut durumdaki çeşitlilik ve getirilerinin ortaya çıkarılması çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır.

Kentsel mekanda var olan fiziksel çeşitlilik incelenirken, sosyal etkileşimlere de olanak verme durumları dikkate alınmıştır. Giritlioğlu ve Marshall'ın yol nitelikleri incelendiğinde, yolu sınırlayan elemanlar, bu elemanların neler olduğu, yükseklikleri ve yol ile ilişkileri vurgulanan fiziksel özelliklerdir. Smailes'in kent morfolojisi tanımında kentin görünümü olarak ele aldığı yapılaşma düzeni ve parsel boyutları ile Jacobs'un küçük blok ihtiyacı birleştirildiğinde, kesişimlere izin veren, Jacobs'ın bahsettiği kullanımı yoğun, erişilebilir caddeler ortaya çıkmaktadır. Yine Jacobs'ın çeşitlilik türlerinde ifade ettiği eski bina ihtiyacı çalışma kapsamında teker teker kronolojik sırayla açılmayacak olsa da, caddenin katmanlı yapısı belirlenirken dikkate alınmıştır. Bu bağlamda caddenin, vaziyet planı analizleri ile erişilebilirliği belirlendikten sonra, caddeyi sınırlayan elemanlar, bu elemanların yükseklikleri ve yol ile ilişki kesitleri fiziksel çeşitlilik oluşturan unsurlar olarak analiz edilmiş, sonuçta sosyal etkileşimlerle ilişkisi incelenmiştir.

Sosyal çeşitlilik ise halihazırda belediyelerin yada muhtarlıkların sahip olduğu yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, meslek, yaşayan kişi sayısı gibi hazır veriler üzerinden değil, Gehl'in fiziksel çevre ile de etkileşim kuran sosyal çeşitlilik oluşturan aktivite biçimleri üzerinden yapılmıştır. Bu noktada insanların alanı kullanım biçimleri gerekli, isteğe bağlı ve sosyal aktiviteler üzerinden incelenmiş, alanda var olan işlevleri ve işlev dışı kullanımları belirlemek, sosyal çeşitlilik oluşturan unsurlar olarak analiz edilmiştir. Yolun işlev dışı kullanımlarında Gehl'in

tanımlarına ek, Çevik'in doktora çalışmasında bahsettiği sokak mekanında geçen eylemler de (görme, karşılaşma, selamlaşma-konuşma, sohbet, oturma- dinlenme, çocuk oyun, katılmalı eylemler ve seyir) referans alınmıştır. Dolayısıyla fiziksel çeşitlilik ve sosyal çeşitlilik ayrı ayrı incelenmiş olsa da birlikte ele alınmış olması çalışmanın kuramsal temelini oluşturan kültür, yaşam biçimi gibi kavramlar üzerinden, sonucu yorumlamaya da imkan vermiştir.

Çalışma kapsamında Arslan ve Ökten'in,

"...Özellikle sözcüklere dökülmeyen davranışların saptanabilmesi için görüşmelerden daha etkili bir tekniktir. Çünkü kimi önyargılar, kimi sorunlar hiç bir zaman dile getirilmezler, ama, bunlar sessiz davranışlara, genel tavırlara ve ilişkilere küçük farklılıklar biçiminde yansıyabilir. Bu yansımalar ancak gözlenerek saptanabilir. Gözlemek, öncelikle araştırmacının konusunu ve ortamı çok yönlü algılamasına ve kavramasına olanak sağlar, o nedenle keşfedici araştırmalar için sık sık kullanılır. Bu tekniğin çok esnek olması nedeniyle araştırmacı ilgisini, karşısına yeni çıkan durumlara göre farklı değişkenlerde odaklaştırabilir. Ayrıca, deneklerini ve içinde çalıştığı ortamı daha uzun süre inceleme olanağı bulan araştırmacı, gözlemleri sonucunda deneklerin sözcük ve davranışlarındaki gizli anlamları öğrenebilir..."

şeklindeki gözlem tanımı benimsenmiştir [82]. Katılımlı gözlem ise, incelenen alanın bir parçası olarak, kimliğin dışı vurumu olmadan dolayısıyla ortamın doğallığını bozmadan yapılan gözlemdir. Esnektir, olayların gidişatına göre alan sınırları tekrar yorumlanabilmektedir [83].

Seçilen alan, gündelik hayatın mevcut çevrede gözlem ve yorumuna dayalı fenomenolojik yaklaşımla incelenmiştir. Bu yaklaşıma göre, bireyin davranışını biçimlendiren en önemli etken, onun kendini ve çevreyi o andaki anlamlandırma biçimidir. Bir davranışın en doğru şekilde anlamlandırılması davranışı ortaya koyan birey tarafından yapılır ve bu değerlendirmeye fenomenolojik değerlendirme denilmektedir. Mimari fenomenoloji de insanı kendi bağlamında, yani insanı çevresiyle beraber ele alınarak; çevresini nasıl anladığına, anlamlandırıldığına, onu nasıl oluşturduğuna ve onunla nasıl ilişkilendiğini anlamaya çalışır [84]. Bu nedenle, alanda katılımlı gözlem ile kişisel çıkarımlar yorumlanmıştır.

Katılımlı gözlem tekniği ve fenomenolojik yaklaşıma ek, esas veri toplama yöntemi olarak benimsenmeyen ancak, verileri destekleyeceği düşünülen, özellikle çalışmanın başında belirtilen ikincil sorulara cevap vermek amacıyla esnek görüşme tekniği de kullanılan bir diğer yöntemdir. Çünkü esnek görüşme, araştırmacıya, durumu paydaşlarının da görüşlerini inceleyerek fakat kendi görüşleri çerçevesinde yorumlama imkanı verir [85]. Bu görüşme yönteminde araştırmacı, sohbet havası içerisinde amaçlanan verilere ulaşmak için görüşmeciyeye çeşitli sorular yöneltmektedir. Görüşmeciyeye yöneltilecek sorular, çeşitli konuları kapsayacak şekilde hazırlanmaktadır. Tek tip ve değişmeyen sorular yoktur, konuşmanın gidişatına göre sorular şekillendirilebilmektedir [83].

Bu bağlamda Ağustos 2018 - Haziran 2019 tarihleri arasında farklı zamanlarda alana gidilerek katılımlı gözlem yapılmış, alan deneyimlenmiş, yapılan gözlemler fotoğraflar ile, yapılan görüşmeler ise ses kayıt cihazları ile belgelenmiştir.

4.2 Alan Tanıtımı

Anadolu coğrafyasında yer alan Kayseri kenti, konumu itibariyle önemli bir kesişim ve kavşak noktasında bulunmaktadır. Bu durum Kayseri kentinin geçmişten günümüze bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olduğunu ve önemli bir tarihsel süreci olduğunu göstermektedir.

Mete Caddesi'nin de içerisinde bulunduğu özellikle Sahabiye Mahallesi, Kayseri kent merkezinde, farklı medeniyetlerin farklı eserleriyle çevrelenmiş, planlamasına Cumhuriyet Dönemi'nde başlanmış köklü geçmişe sahip, Kayseri için önemli bir mahalledir. Şu an bu mahalle, eski ile yeninin bir arada bulunduğu mekansal çerçeve içerisinde, bir yandan geçmişten kalan konut dokusuyla içe dönük bir mahalle özelliği gösterirken, bir yandan da şehir merkezindeki konumu itibariyle iş merkezi haline gelmiş, kentin bütününe hitap eden, dolayısıyla farklı kullanıcı ve katmanları bünyesinde barındıran, çeşitli işlevleri bir arada gözlemleyebileceğimiz bir mahalle özelliği göstermektedir.

Çalışma alanı olarak seçilen Mete Caddesi ise, Sahabiye Mahallesi sınırları içerisinde bulunan, kent merkezi ile direkt ilişkili bir noktada yer alan, kentin önemli akslarını birbirine bağlayan bir caddedir

Bu bölümde Mete Caddesi'nin Kayseri içerisindeki yerini görebilmek ve önemini anlayabilmek için, önce kısaca Kayseri kentinin oluşum süreci, daha sonra Sahabiye Mahallesi'nin mekansal dönüşümü incelenecek, son olarak Mete Caddesi'nin Kayseri içerisindeki yeri, önemi ve katmanlarından bahsedilecektir.

4.2.1 Medeniyetler Şehri Kayseri

Kayseri bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış, bu medeniyetlerin eserleriyle çevrilmiş köklü tarihe sahip bir şehirdir. M.Ö. 2000 yılında Kültepe ile başlayan kentin serüveni, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri ile devam etmiş, Cumhuriyet Dönemi ve sonrası planlama hareketleri ile birlikte günümüzdeki şeklini almıştır. Dolayısıyla tarih boyunca farklı medeniyetler, farklı izler bırakmış, böylece kent katman katman gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Bugün kentte, tarihi yapılar ve günümüz yapıları iç içe geçmiş olarak bulunmaktadır.

Şekil 4. 1 Kayseri Kent Merkezi [86].

Kayseri'de, yönetim biçimi ve örgütlenmesi ile kent mantığının gözlemlenebildiği ilk yerleşim yeri, bugün şehre 20 km uzaklıkta bulunan Kültepe'de bulunmaktadır.

1948 yılında Türkiye Cumhuriyeti adına ilk sistemli Kültepe kazısını başlatan Özgüç'e göre, Kültepe dünyada ticaretin merkezi sayılan en eski yerleşim yerlerinden biridir. İlk olarak, Assurlular tarafından, Orta ve Güneydoğu Anadolu'da pazar yeri olarak Karum kurulmuştur. Karum'un başkenti ve idare merkezi ise Kültepe, antik dönemdeki adıyla Kaniş'tir. Yönetim olarak Karum, Kültepe'ye, Kültepe de Assurlulara bağlı bulunmaktadır. O dönemde şehir, aşağı ve yukarı şehir olmak üzere iki kısımdan oluşmakta, yukarı şehir saraylar gibi yönetim yapılarından oluşan başkent Kültepe iken, aşağı şehir konut yapılarından oluşan ticaret mahallesi Karum'dur [87].

Şekil 4. 2 Kültepe- Kaniş [87].

Roma ve Bizans Dönemlerinde ise şehir, Kültepe'den Erciyes Dağı'nın eteğinde bulunan ve o dönemde Mazaka olarak adlandırılan bölgeye taşınmış, ancak iklim koşulları ve fiziki yetersizlik gerekçeleri ile kent, eteklerden ovaya doğru inmiştir. Günümüzde de kent merkezi olan bu noktada, şu anda hala var olduğu için en önemlisi surlar olmak üzere, şehre saraylar, stadyumlar ve kamu binaları yaptırılmıştır [88].

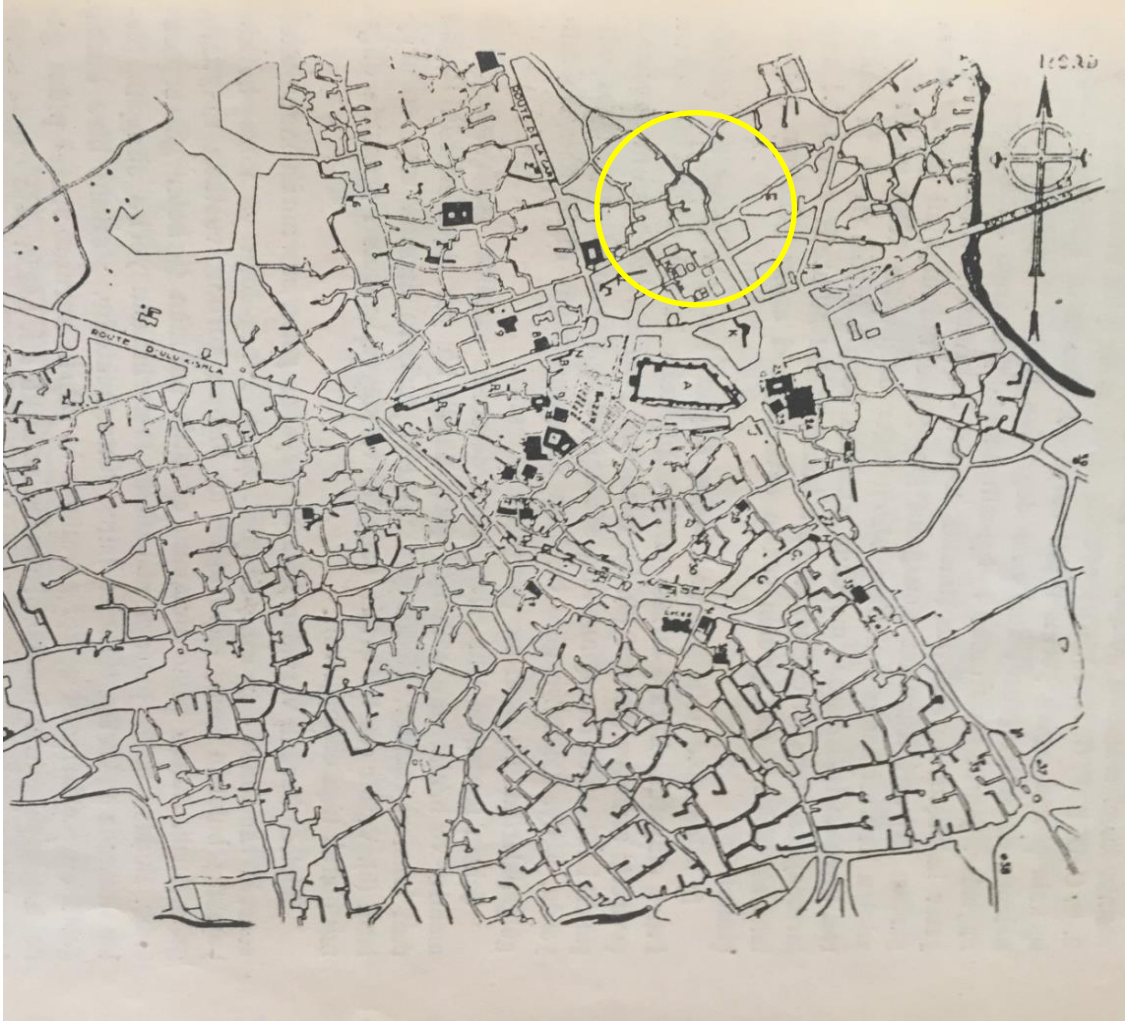
Şekil 4. 3 Roma Dönemi'nde Yapılmış Surlar [86].

Bizans Dönemi'nden sonra Selçuklu Dönemi ile birlikte, mahalle, sokak, konut oluşumu gibi kentin fiziki gelişimini şekillendiren esas yapılaşma başlamıştır. Önceleri 'kapalı şehir' olarak sur içerisinde yer alan kent, bu dönemde surları onararak surun dışına taşmıştır. Günümüz Kayseri'sinde gördüğümüz cami, kümbet gibi dini yapılar ve savunma yapıları gibi bir çok tarihi eser bu dönemde yapılmıştır. Osmanlı Dönemi ise aslında mekansal gelişim tamamlanmış olup daha çok yapım tekniklerinin geliştiği, malzemenin arttığı bir dönem olmuştur [86].

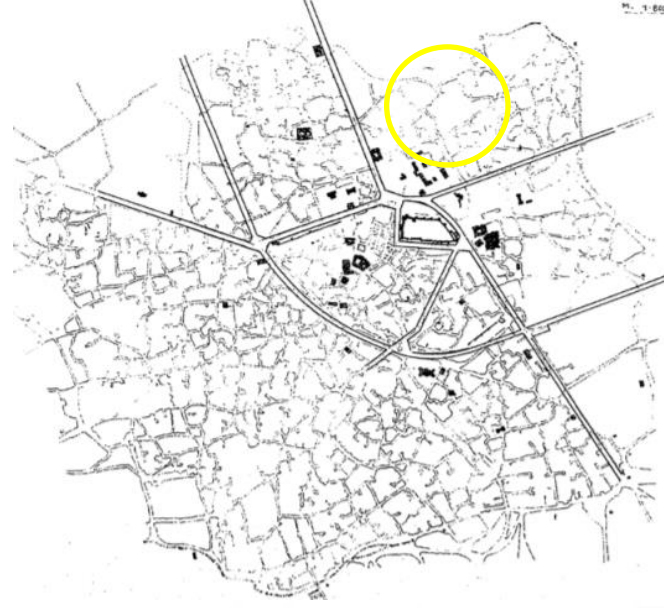
Şekil 4. 4 Selçuklu Dönemi Mekansal Gelişim [86].

20. Yüzyılın başından 1930'lara kadar, geleneksel dokusunu koruyan Kayseri kentinde ilk planlama çalışmaları Cumhuriyet Dönemi ile birlikte gelmiştir. Kamu ve Özel sektör gelişmiş, kent sanayi alanları ile birlikte dışarı doğru büyüme göstermiş, bu alanların etrafında yeni konutlar yapılaşmaya başlamıştır [88].

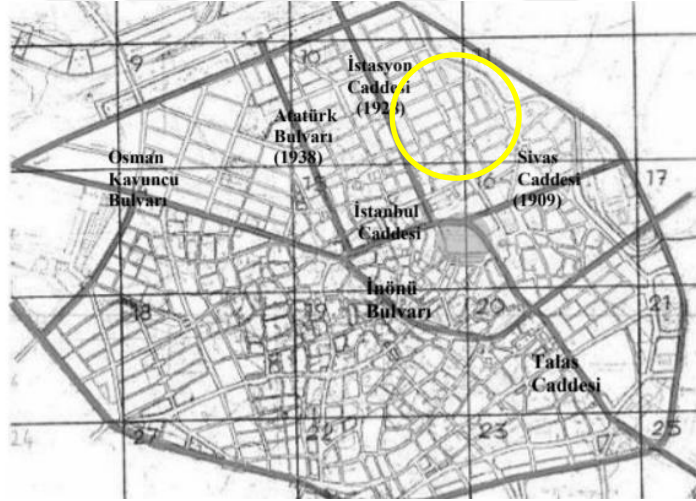

Şekil 4. 5 Gabriel Haritası [89].

İlk planlama, Alman Prof. Gustou Oelsner danışmanlığında Doç. Dr. Kemal Ahmet Arü tarafından 1945 yılında yapılmış olsa da, 1933 yılında Burhanettin Çaylak tarafından geliştirilen kısmi bir imar planı olduğu da o dönemin kent gazetesinde yer almaktadır [90]. 1945 yılına kadar organik olarak mekansal gelişimini tamamlayan kent, Arü planı ile birlikte geometrik olarak planlanmış ve kentin ilerisi için zemin hazırlamıştır. Bu plan ile birlikte kentin mevcut sınırları korunmuş, kent iç kaleden Kızılkapı'ya kadar ızgara sistem ile planlanmıştır [91].

Şekil 4. 6 1933 Çaylak Planı [90].

Şekil 4. 7 1945 Arü Planı [92].

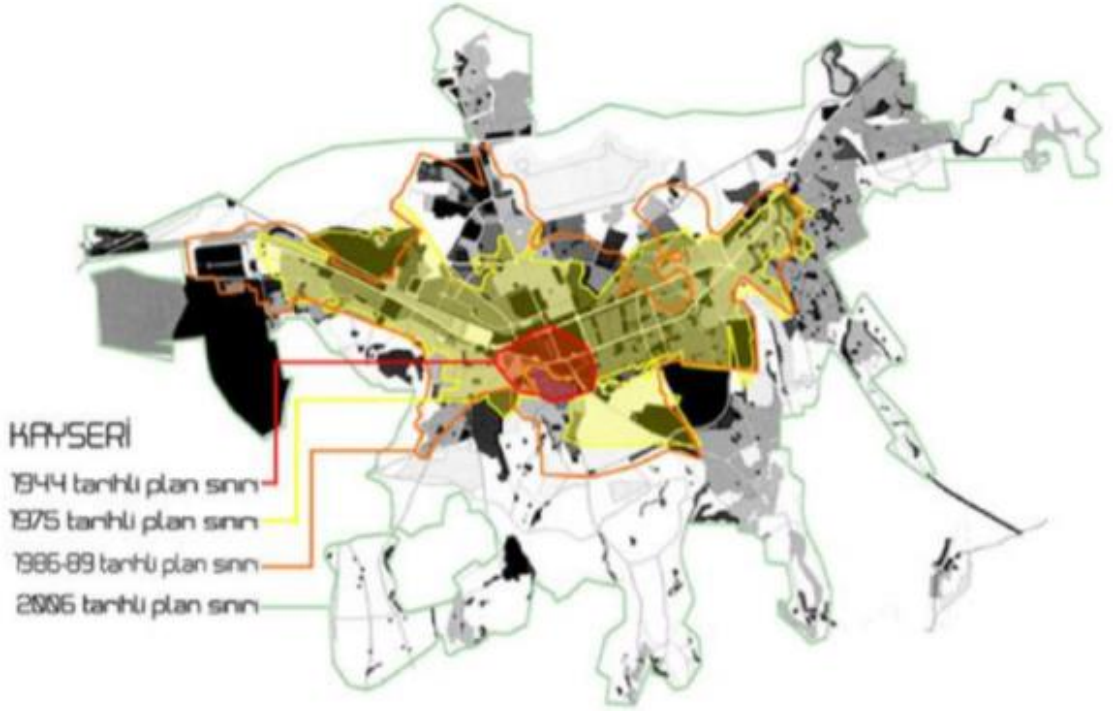
1970'li yıllara kadar kendi seyrinde ilerleyen kent, sonrasında hızla göç almaya başlamış, nüfus artışı Türkiye ortalamasının üzerine çıkmış, bu durumda yeni bir plan hazırlanmasını gerekli kılmıştır. 1975 yılında, özellikle artan nüfus yoğunluğu ile başa çıkmak için, Mimar Yavuz Taşçı tarafından tekrar bir plan hazırlanmıştır. Kentin biçimsiz bir büyüme eğiliminde olduğu belirtilmiş, bu plan ile birlikte lineer bir planlama kararı alınmıştır [93].

Şekil 4. 8 1975 Taşçı Planı [88].

1980'li yıllarda ülke çapında gelişen imar kanunları Kayseri'de de etkili olmuş, toplu konutlar artmaya başlamıştır. Bütün bunlar yine de kentteki nüfus sorununa çözüm olamamış, tekrar bir plan yapımını gerekli kılmıştır. Dolayısıyla 1986 yılında Melehat Topaloğlu, Bülent Berksan ve M. Ali Topaloğlu tarafından yeni bir plan yapılmıştır. 1975 planı genel ilkelerini koruyan bu planın, günümüz Kayseri'sinin şekillenmesinde izleri vardır [94].

2006 yılında ise, Rahmi Bıyık ve Nadir Doğan tarafından hazırlanan plan ise, kentte kırsal alan kalmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Bu planda alınan kararlarla kent, yollar, viyadükler, fuar alanları, turizm, sosyal, sağlık, eğlence merkezleri, siteler, özel proje alanları, katlı kavşaklar, organize sanayi bölgeleri, uluslar arası sanayi ve lojistik alanları olarak bölgenmiştir [95].

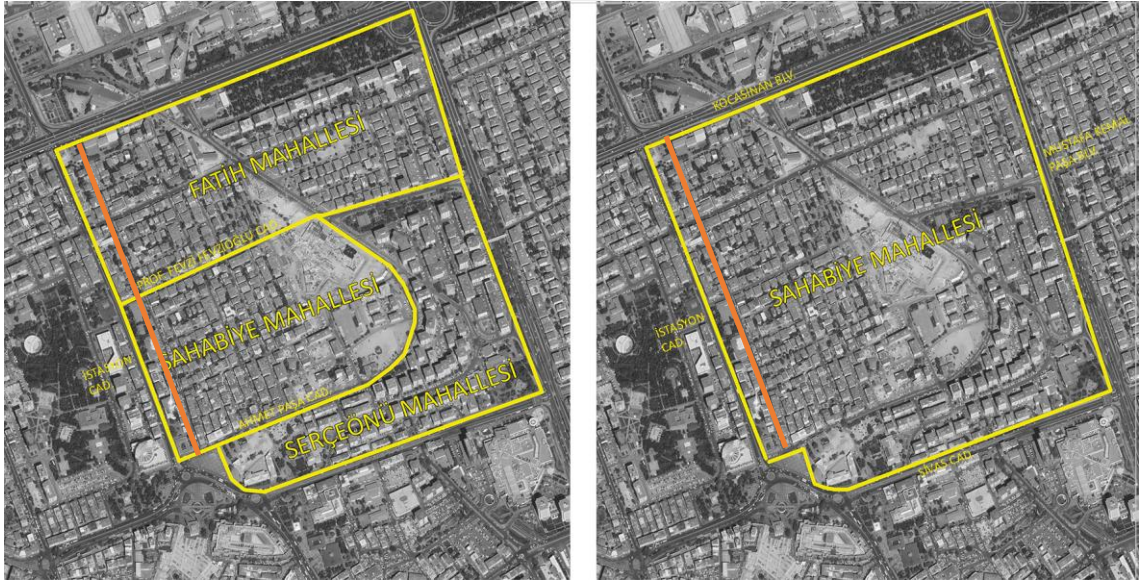

Şekil 4. 9 Kayseri Plan Kararları Sınırları [96].

Bu bağlamda, geçmişten günümüze bir çok medeniyetin farklı kararlarıyla mekansallaşma ve tarihsel bir süreklilik barındıran Kayseri kenti, Cumhuriyet Dönemi ile birlikte planlanarak gelişmiş ve günümüzdeki halini almıştır.

4.2.2 Sahabiye Mahallesi Mekansal Dönüşümü

Adını, Güney'inde bulunan Sahabiye Medresesi'sinden alan Sahabiye Mahallesi, kent merkezinde bulunan, bir çok farklı medeniyetin eserleriyle çevrilmiş, Cumhuriyet Dönemi planlama hareketleri ile gelişmeye başlamış, dolayısıyla köklü geçmişe sahip bir mahalledir. Alemdar'ın 2010 yılında yaptığı bir çalışmada Sahabiye Mahallesi sınırları, İstasyon Caddesi, Fevziöglü Caddesi ve Bay Fuat Caddesi iken [97], 2017 yılında Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne açıklanan raporda Sahabiye Mahallesi, Fatih Mahallesi ve Serçeönü Mahallesi Sahabiye adı altında birleştirilmiş ve mahallenin yeni sınırları İstasyon Caddesi, Kocasinan Bulvarı, Sivas Caddesi ve Mustafa Kemal Paşa Bulvarı olarak belirlenmiştir [Url- 6].

Şekil 4. 10 2019 Sahabiye Mahallesi Sınırları

1945 yılında Arü tarafından hazırlanan, 1950'li yıllarda uygulamaya konulan plan ile yeni konut alanları oluşturulmuş, kamu binaları yaptırılmış ve transit yollar önem kazanmaya başlamıştır. İç kale önündeki meydan bir aks ile Tren Gar'ı binasına bağlanmış, Garı bağlayan İstasyon Caddesi üzerine Kız Enstitüsü, Vali Konağı ve Halkevi (Şehir Tiyatrosu), Hükümet Konağı, Postane, Tekel Binası, Devlet Hastanesi, Nuh Naci Yazgan Göğüs Hastalıkları Hastanesi, Erkek Sanat Enstitüsü ve Kayseri Yapı Enstitüsü olmak üzere çeşitli kamu yapıları yerleştirilmiş, böylece Sahabiye Mahallesi'ne de sınır oluşturan İstasyon Caddesi

kent için önemli bir cadde haline gelmiştir. Yine bu dönemde Ankara- Sivas yolu üzerinde ikinci bir aks yer almıştır [94].

Bu dönemde alınan kararlardan biri olan Cumhuriyet Mahallesi'nin istimlak edilip iş merkezine dönüşmesi ile birlikte, orada yaşayanlar Sahabiye Mahallesi'nde belediye tarafından yaptırılan belediye bloklarına yerleştirilmiştir. Daha önceleri meyve-sebze bahçeleri olarak kullanılan Sahabiye Mahallesi, böylece ilk kez konut alanı olarak kullanılmıştır [88].

Şekil 4. 11 2006 Belediye Blokları [98].

1960'lı yıllarda planlama faaliyetleri devam etmiş, kent doğu- batı doğrultusunda lineer bir gelişme göstermiş, bu durumda Sivas Caddesi'nin önemi artmış ve bu cadde üzerinde hızla konut alanları oluşmaya başlamıştır. Bu durum Sahabiye Mahallesi'nde de önemini artırmış, konut alanı dışında iş merkezi olarak da kullanımını sağlamış ve Sahabiye Mahallesi kent içerisinde önemli mahallelerden biri haline gelmiştir [94].

1970'li yıllarda göç ile artan nüfus sorunu tüm kenti etkilediği gibi Sahabiye Mahallesi'ni de etkilemiş, bu dönemde Cumhuriyet Dönemi'nde oluşan mimari doku tamamen olmasa da tahrip olmuş, yüksek katlı yapılar inşa edilmeye başlanmış, kent merkezindeki konumundan kaynaklı iş merkezi olarak kullanımı artmış ve günümüzdeki halini almıştır.

Şekil 4. 12 Sahabiye Mahallesi Gelişimi [97]

Şu anda bu mahalle, eski ile yeninin bir arada bulunduğu, bir yandan konut dokusuyla içe dönük bir mahalle özelliği gösterirken, bir yandan da şehir merkezindeki konumu itibariyle iş merkezi haline gelmiş, kentin bütününe hitap eden, dolayısıyla farklı kullanıcı ve katmanları bünyesinden barındıran, çeşitli işlevleri bir arada gözlemleyebileceğimiz, fakat bütün bunlar olurken geleneksel mahalle kültürünü kaybetmemiş bir mahalle özelliği göstermektedir.

Şekil 4. 13 Sahabiye Mahallesi Doku Örnekleri

Ancak 2015 yılında, Sahabiye Mahallesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Sahabiye Kentsel Dönüşüm Ofislerince açıklanan raporda belirtilen [Ek B],

- *şehrin merkezinde bir çöküntü alanı olarak kalması,*
- *işlevselliğini kaybetmesi,*
- *maddi değerini yitirmesi,*
- *güvenlik problemleri,*
- *yol ve otoparkların yetersizliği,*
- *tarihi eserlerin durumu*

kararlarına göre kentsel dönüşüme tabi tutulmuş, yıkarak yeniden yapma yöntemiyle tekrar inşa edilecek bu mahallelerde yıkım ve uygulama çalışmaları başlamıştır. Tasarlanan ve uygulanmaya başlanan yeni proje, yarışma projesiyle ihale edilip, halkın katılımı ile oylansa da, bir devrin izlerinin tamamen silindiği gerçeğini değiştirmemektedir.

Şekil 4. 14 Sahabiye Kentsel Dönüşüm Projesi [Url 7]

Aslında hem Medeniyetler Kenti Kayseri bölümünde hem de bu bölümde süreç boyunca, farklı medeniyetlerin, farklı dönemlerin, farklı kararların, çeşitli fiziki oluşumlara sebebiyet verdiği kent ve kentsel mekan incelenmiş, kuramsal çerçevede de üzerinde durulan katmanlı kent yapısı ele alınmıştır. Bütün bu zamansallık incelendikten sonra görülen yeni tablo, Alemdar'ın,

"... Bu katmanlı durum doğal olarak, tek elden çıkmış, bir bütün olarak tasarlanmış, aynı anda yapılmış olanın sadeliği, yüzeyselliği ve kolay anlaşılabilirliğine benzemeyen, karmaşık bir yapısal varlık ortaya koyar. Karmaşıklık üst düzey bir çözümleme gerektiren bir durumdur. Yeteri kadar bilgisi olmayanlar karmaşıklık içindeki düzeni, zenginliği, dinamikliği algılamayabilirler. Bu durumda karışık olarak algılanması ve sadeleştirince ya da tek tipleştirince daha kolay algılanacağını sanmak olasıdır. Oysa sadeleştirmek, bu yapının sunduğu bilgi ve değerlerin bir kısmını yok etmek anlamına geldiği için zaten zor anlaşılabilir bütünün bir kısım özelliklerini eksiltmek olacak ve daha karışık bir durum yaratacaktır..." [40]

ifadesini akla getirmiş ve kentin kendi sürekliliğinin getirilerinin önemli olduğu kanaatine varılmıştır.

4.2.3 Mete Caddesi'nin Yeri, Önemi ve Katmanları

Çalışma alanı olarak seçilen Mete Caddesi, Sahabiye Mahallesi içerisinde bulunan, 874 m uzunluğunda bir caddedir. İstasyon Caddesi'nin paralelinde gelişen bu

cadde, kent merkezini eski çevre yol olarak adlandırılan, Kocasınan Bulvarı'na kadar uzanan, dolayısıyla kent merkezi olarak kabul edilen Cumhuriyet Meydanı'ndan havaalanı, otobüs terminali, tren garı yapılarına ulaşım sağlayan, kentin önemli akslarını birbirine bağlayan ikincil bir aks görevi görmektedir. Özellikle daha önceki bölümlerde anlatılan İstasyon Caddesi ve yine kentin en önemli doğu- batı akslarından biri olarak kabul edilen Sivas Caddesi, Mete Caddesi'nin gelişiminde de büyük rol oynamıştır.

Şekil 4. 15 Mete Caddesi'nin Konumu

Güney'inde Tarihi Sahabiye Medresesi'nden giriş alan bu cadde, günümüzde, Cumhuriyet Dönemi'nde yapılmış Şehir Tiyatrosu'nun yanında, kamu kuruluşları, iş merkezleri, ticari birimleri, sağlık yapıları, konaklama birimleri, eğitim yapıları

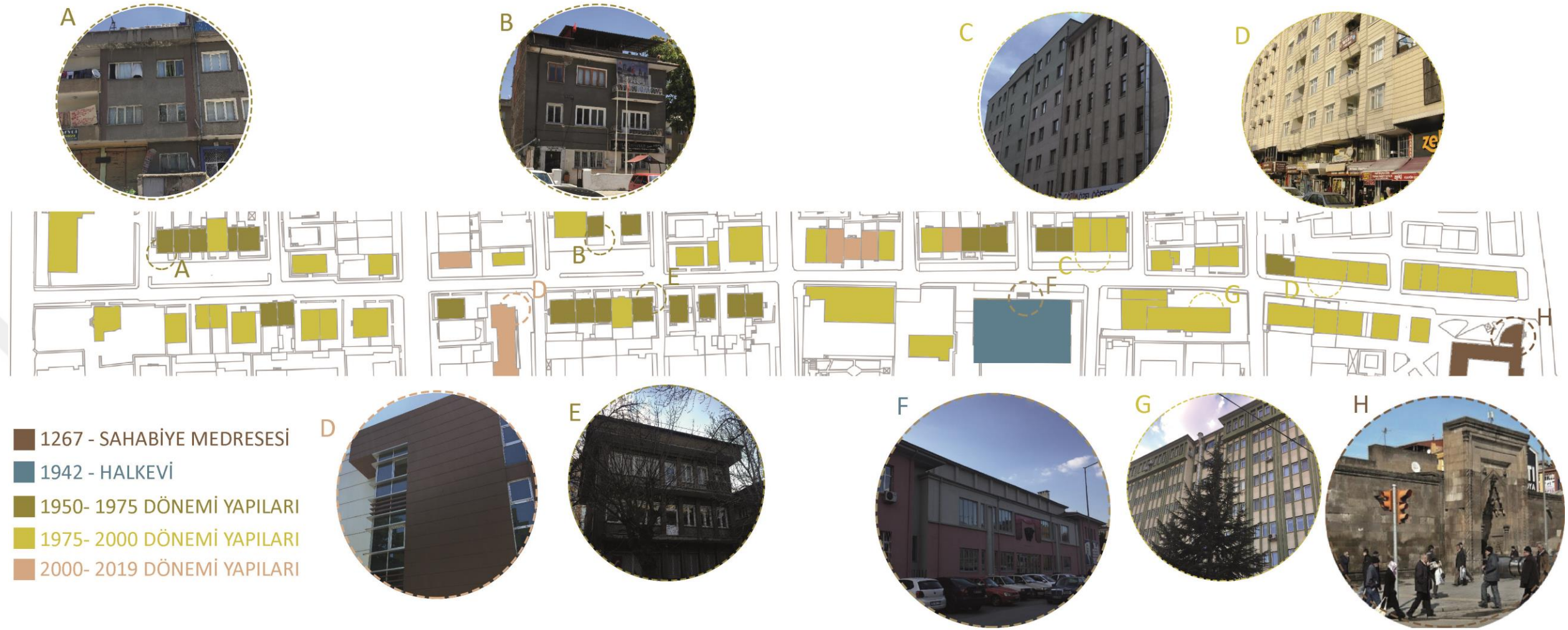
ve bunların yanında bir de konut dokusunu barındırmaktadır. Dolayısıyla hem dönemsel olarak hem de işlevsel olarak çok çeşitli mekanlara sahip ve farklı işlevleriyle başka kullanım biçimlerine izin veren, çeşitli kullanıcıların, farklı aktivitelere hizmet eden bir caddedir.

Ulaımı sağlayarak ikincil aks görevi görevi gören bu cadde, aynı zamanda mahalle içinde kalmış olmasıyla, aslında caddenin sokaksı özelliğinde korunmasını sağlayan durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yandan ulaşım görevi ile aksları birbirine bağlarken, diğer yandan bakir kalmış konut dokusu ve ticaret mekanları ile insanlar arası ilişkilerin yaşandığı, kamusalığın gözlemlenebildiği ve mahalle kültürünün devam ettiği bir kentsel mekandır.

Mete Caddesi'nin, farklı medeniyetlerin farklı eserleriyle çevrilmiş bir kent ve Cumhuriyet Dönemi ile planlanmaya balayan bir mahalle içerisinde bulunması ve farklı zamanların mimari eserlerini bulundurması, farklı kullanıcılara, kültürlere ve yaşam biçimlerine tanıklık eden, katmanlı yapısının göstergesidir. Bu noktada, Mete Caddesi'nin katmanları,

- 1267- Sahabiye Medresesi
- 1942- Şehir Tiyatrosu
- 1950-1975 Dönemi Yapıları
- 1975- 2000 Dönemi Yapıları
- 2000- Günümüz Yapıları

olarak belirlenmiştir. Caddenin katmanlarının belirlenmesi, mevcut düzende oluşturduğu çeşitlilik analizi için önemli bulunmuş ve analize alt yapı oluşturması hedeflenmiştir

- 1267 - SAHABIYE MEDRESESİ
- 1942 - HALKEVİ
- 1950- 1975 DÖNEMİ YAPILARI
- 1975- 2000 DÖNEMİ YAPILARI
- 2000- 2019 DÖNEMİ YAPILARI

1942 Halkevi Projesi [98]

1942 - HALKEVİ

Kayseri Halkvi olarak 1942 yılında hizmete girmiştir. 1951 yılında Türkiye genelinde bütün halkevlerinin kapatılması ile kullanım dışı kalmıştır. 2003 yılında özellikle cephe bazında kapsamlı bir restorasyon çalışması görmüş olup, günümüzde şehir tiyatrosu olarak kullanılmaktadır[98].

1267 - SAHABIYE MEDRESESİ

13. Selçuklu hükümdarı IV. Kılıç Arslan oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev III. zamanında, veziri 'hasan oğlu Sahib Fahreddein' Ali tarafından yaptırılmıştır [99].

Şekil 4. 16 Mete Caddesi Katmanları ve Katmanlarından Örnekler

4.3 Mete Caddesi Çeşitlilik Analizleri ve Bulgular

Bir önceki bölümde, kentin ve incelenmek istenen kentsel mekanın oluşum süreci üzerinde durulmuştur. Tarihsel süreklilik içinde bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Kayseri ve Cumhuriyet Dönemi planlama faaliyetleri ile oluşum süreci başlamış olan Sahabiye Mahallesi'nin katmanlı yapısı vurgulanmıştır. Öyle ki bu katmanlı yapı Mete Caddesi'ni de etkilemiş, çeşitliliklerle dolu bir kentsel mekan olduğu tespit edilmiştir. Yolun fiziksel ve sosyal nitelikleri olan bir oluşum olduğu düşünüldüğünde, çeşitlilik analizi de fiziksel ve sosyal olarak iki başlık altında toplanmıştır. Fiziksel çeşitlilik, vaziyet planları ve kesitler üzerinden incelenmişken, sosyal çeşitlilik, işlev ve işlev dışı kullanımlar üzerinden incelenmiştir. Böylece hem farklı zamanların mimarisi ve getirdiği morfolojik yapı hem de kentsel kamusal mekan olarak farklı kullanım biçimlerinin getirdiği sosyal yapı gözlemlenebilmiş, farklı kültürlerin, insanların ve yaşam biçimlerinin etkileşimleri çeşitlilik üzerinden yorumlanabilmıştır.

4.3.1 Fiziksel Çeşitlilik Analizi

Fiziksel çeşitlilik, hem vaziyet planı düzlemi üzerinden hem de kesit düzlemi üzerinden ele alınmıştır. Plan üzerinden yapılan analizler, parsel boyutları, yapılaşma düzeni hakkında bilgi verirken, caddeye giriş veren noktaların da belirlenmesini sağlamış, böylece caddenin ulaşılabilirliği ve yoğunluğu üzerinde tartışma yapılabilmesi sağlanmıştır. Kesit üzerinden yapılan analizler, caddeyi sınırlayan elemanların belirlenmesi, bu elemanların neler olduğu ve yol ile ilişkileri üzerinden yapılmış, böylece morfolojik yapının getirdiği fiziksel çeşitlilik okunabilmıştır.

4.3.1.1 Vaziyet Planı Analizleri

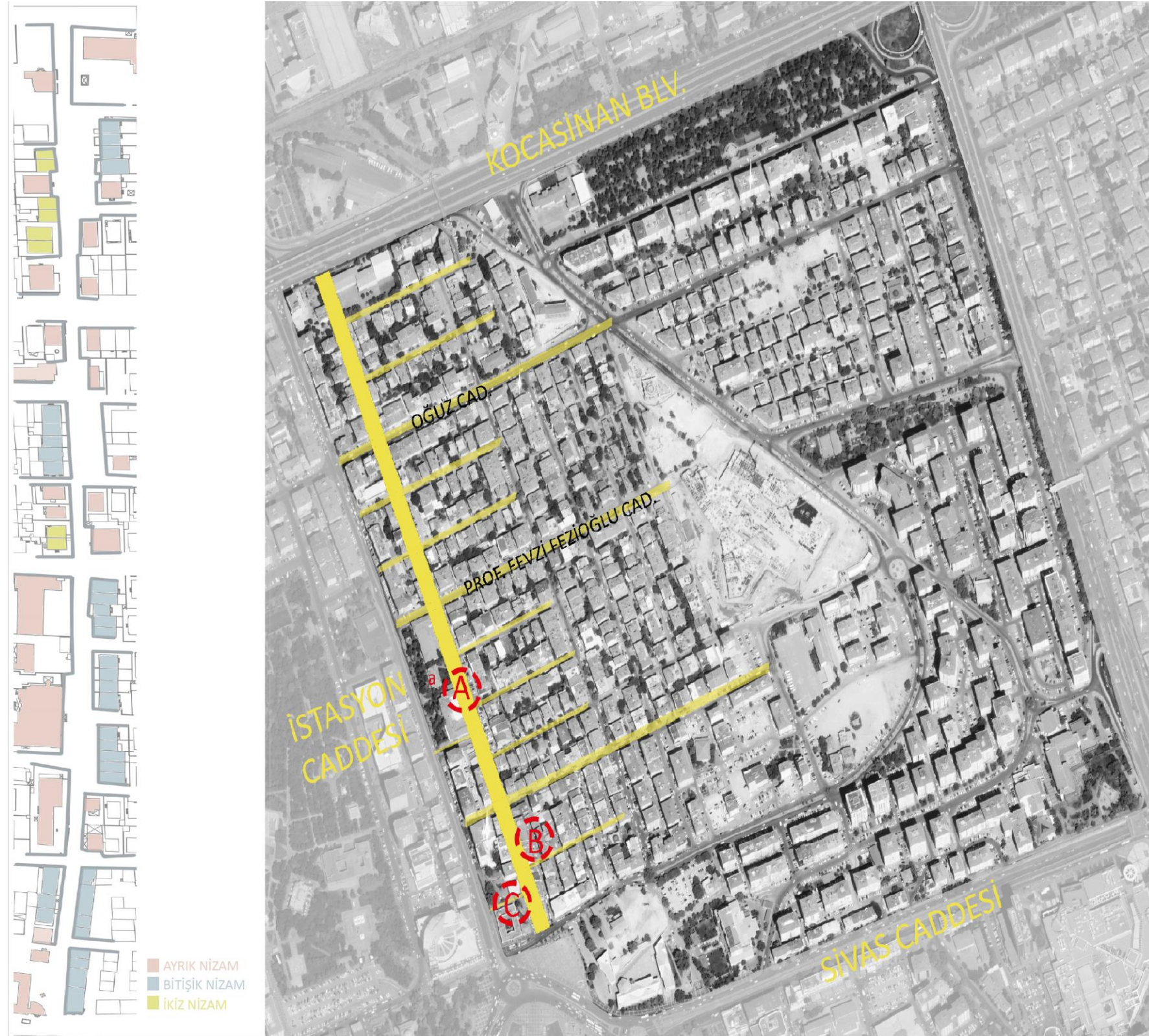
Mete Caddesi, katmanlı yapısı ve çeşitli işlevleri ile, farklı büyüklüklerde ada, parsel ve yapılaşma düzenine sahip bir caddedir. Cadde üzerinde 19 adet ada bulunmaktadır. Böylece cadde, bir çok noktadan katılımlanabilen bir yapıya sahip olmaktadır. Yapılan gözlemler sonucu adaların genişlikleri doğu tarafında daha kısa iken, batı tarafında daha uzun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla İstasyon Caddesi tarafından katılımlanma oranı , Sahabiye Mahallesi'nin iç taraflarına doğru

gerçekleşen katılımlanma oranından daha azdır. Ancak caddenin her iki taraf ile de bağlantı kuran yapısı, kullanımı artıran, yoğunluk fazlalığı durumunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle Sahabiye Medresesi'nden giriş alan noktanın kent merkezi oluşu, yoğunluğu artıran bir durum olarak gözlemlenmiştir.

Giridal yapının getirdiği kesişimlere izin veren yerleşim düzeninin dışında, önemli noktalardan geçişe izin veren geçitlerin olması bu kullanımı artıran ve yaşamsallığı destekleyen önemli bir unsur olarak gözlemlenmiştir. Özellikle İstasyon Caddesi'ne erişim sağlayan Şehir Tiyatrosu geçidi bu anlamda önemli bulunmuştur [Şekil 4.17].

Bütün bunlar caddede ki insan yoğunluğunu artıran olumlu veriler olarak gözlemlenmiştir. Caddenin caddeler ile kesişen yapısı, özellikle Oğuz Caddesi ve Prof. Fevzi Fevzioğlu Caddesi gibi trafik yoğunluğu fazla caddeler ile kesişmesi durumu, insan yoğunluğu dışında araç yoğunluğunu da artıran durumlar olarak gözlemlenmiştir. Artan araç yoğunluğu, yaya kullanımını zedeleyen önemli bir nokta olduğu düşünülmektedir [Şekil 4.17].

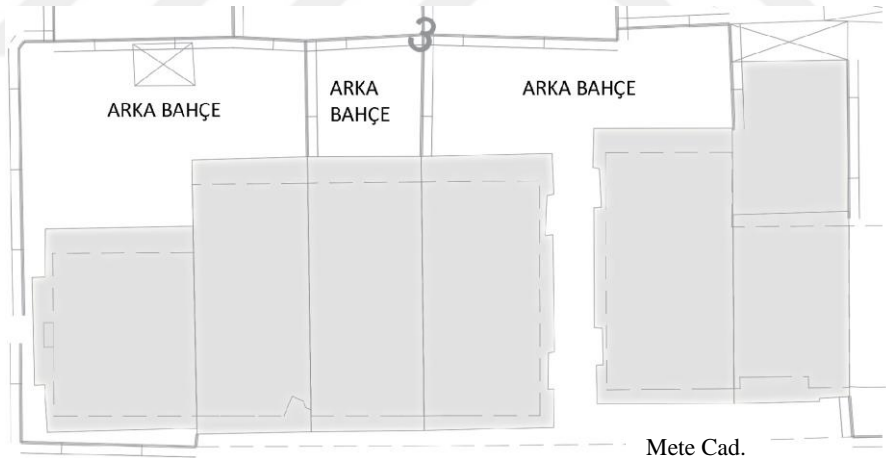
Yine plan düzleminde, caddenin genişleyen kısımlarının otopark olması, otopark olarak planlanmamış olsa bile cadde kenarlarının park yeri olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durumda, kent merkezindeki araç yoğunluğunun alana taşındığı savunulabilir.

Şekil 4. 17 Mete Caddesi Plan Analizi

Cadde, çeşitli büyüklükteki adalar ve farklı noktalardan katılıma izin veren yapısı dışında, yapı düzeni olarak da çeşitlilikleri barındırmaktadır. Cadde üzerinde ayırık nizam ve bitişik nizam yapı düzenleri birlikte bulunmaktadır. Özellikle bitişik nizam yapı düzeninin alanda hakim olduğu gözlemlenmiştir [Şekil 4.17]. Bu durumun, Kayseri üzerinde yapılan, Sahabiye Mahallesi'nin gelişiminde de etkili olan planlama kararları ve dolayısıyla Mete Caddesi'nin katmanlanma durumu ile ilişkili olduğu da gözlemlenen bir diğer noktadır. 1950-1975 dönemi yapıları ve 1975-2000 dönemi yapıları sıklıkla bitişik nizam yapı düzenine sahipken, 2000 sonrası dönem ayırık nizam yapı düzenine sahip olarak gözlemlenmiştir. 2000 yılından sonra tadilata girmiş yapılarda da bitişik nizam yapı düzeni özelliği korunmuştur.

Bitişik nizam yapı düzeni yine kendi içerisinde çeşitleri ile alanda mevcuttur. Bir kısım yapılar arka bahçelerin önem kazandığı blok ve ikiz nizam yapı düzenlerine sahipken, bir kısım yapılarda bu duruma rastlanmamıştır. Cadde üzerinde var olan dünyanın dışında, mahremiyeti yüksek olan arka bahçeler hala kullanılmaları ile dikkat çekmektedir.

Şekil 4. 18 Mete Caddesi İkiz Nizam Yapı Düzeni Örnekleri

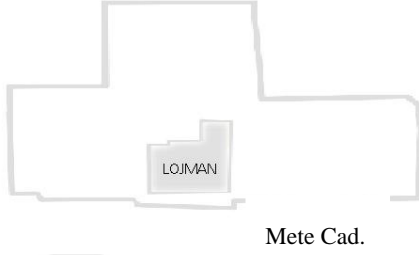

Şekil 4. 19 Mete Caddesi Bitişik Nizam Yapı Düzeni Örnekleri

Alanda sıklıkla 2000 dönemi sonrası yapılarda ayırık nizam yapı düzenine rastlanmış olsa da, işlevsel farklılıktan dolayı olduğu görülen istisnai durumlar da bulunmaktadır. Örneğin, 1975-2000 Dönemi yapılarından, okul, öğretmenevi, lojman ve Vali Konağı yapıları, kamusallığın azaltıldığı, mahremiyetin ön planda olduğu bahçeleri ile ayırık nizam yapı düzeni ile inşa edilmiş yapılardır.

Şekil 4. 20 Mete Caddesi Ayırık Nizam Yapı Düzeni Örnekleri 1

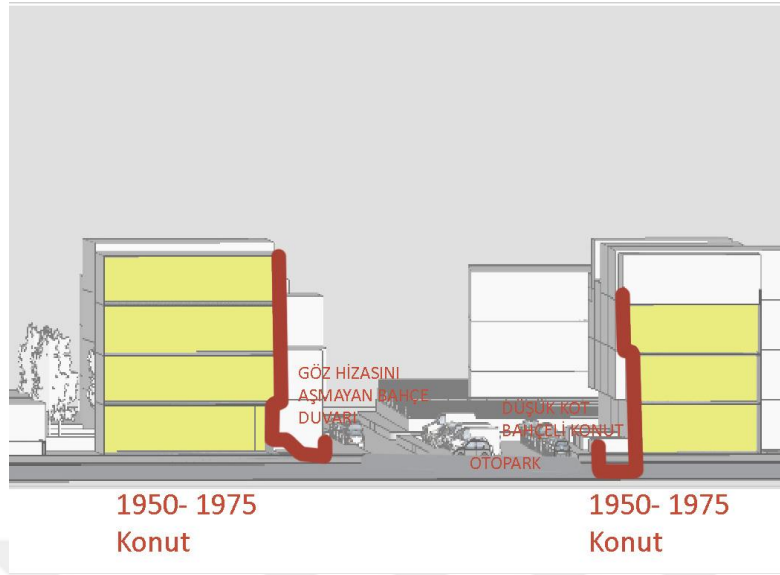
Şekil 4. 21 Mete Caddesi Ayırık Nizam Yapı Düzeni Örnekleri 2

Dolayısıyla alanda, mevcut durumda, çeşitli büyüklükte ve düzende parseller bir arada bulunmaktadır. Bu durum, hem fiziksel olarak plan bazında bir çeşitlilik sağlarken, hem de farklı noktalarda kesişime izin veren ve farklı kamusal ve özel ilişkiler yaratması ile sosyal yapının değişimine de imkan tanıyarak çeşitlilik oluşturmaktadır.

4.3.1.2 Kesit Analizleri

Caddenin çevresiyle birlikte var olan üç boyutlu bir oluşum olduğu düşünüldüğünde, caddeyi sınırlayan yapıların oluşturduğu kesitleri fiziksel çeşitlilik oluşturan unsur olarak incelemek önemli bir durum olarak ele alınmıştır. Bu anlamda, caddeyi sınırlayan öğeler tespit edilmiş, bu öğelerin yükseklikleri ve cadde ile kurduğu ilişki kesit bazında incelenmiştir. Bu inceleme, her bir yapıyı karşılıklı olarak ayrı ayrı kesecek şekilde kesitler alınarak yapılmış ve bu durum tablolatırılmıştır [Ek B]. Yapılan alan çalışması sonucu caddeyi sınırlayan elemanların bahçe duvarı ve yapı yüzeyi olduğunu göstermektedir. Bu durum, farklı kesit tipleri ortaya çıkarmaktadır.

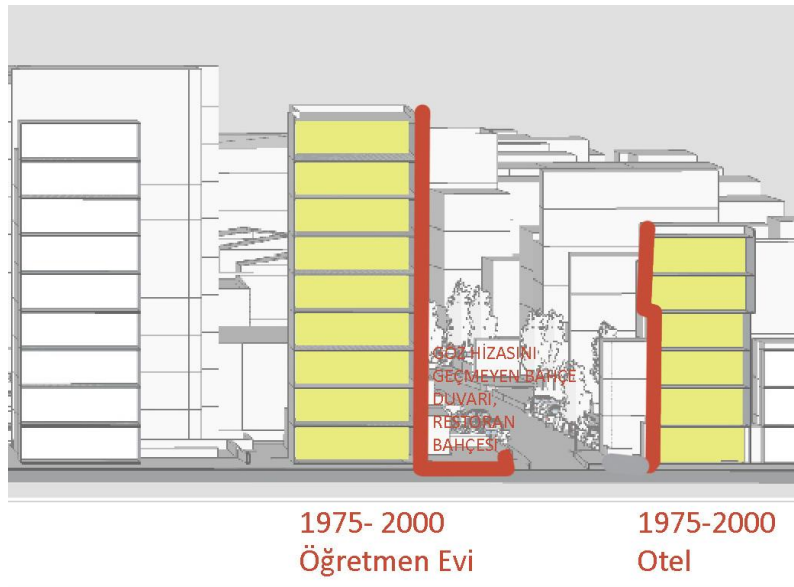
Bahçe duvarı- Yol- Bahçe Duvarı:

Şekil 4. 22 Bahçe Duvarı- Yol- Bahçe Duvarı Kesiti Örneği

Bu kesit türünün en göze çarpan özelliği, yapı yüzeyi ve kentsel mekan olan yol arasında yarı kamusal mekan olan bahçeyi barındırıyor olmasıdır. Böylece, cadde ile kurulan ilişki, sadece fiziksel değil, yaşam barındıran bir özellik kazanmaktadır. Yol ile yapı yüzeyi arasındaki bu bağıntı mekanın, sokağın kullanım değerini artırdığı gözlenmiştir.

Yapı yüzeyi- Yol- Bahçe Duvarı:

Şekil 4. 23 Yapı Yüzeyi- Yol- Bahçe Duvarı Kesiti Örneği

Bu kesit türü, alanda çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman yüksek katlı bir yapının bahçe duvarı ile yüksek katlı bir yapı, kimi zaman alçak katlı bir yapının bahçe duvarı ile alçak katlı bir yapı kimi zamanda, yüksek kat ve alçak katlı yapıların karşı karşıya geldiği görülmüştür. Bu durum, mekanın işlevi ile de ilişkilidir. Kullanım biçimini artırma özelliği de bu işlevlere göre çeşitlenmektedir.

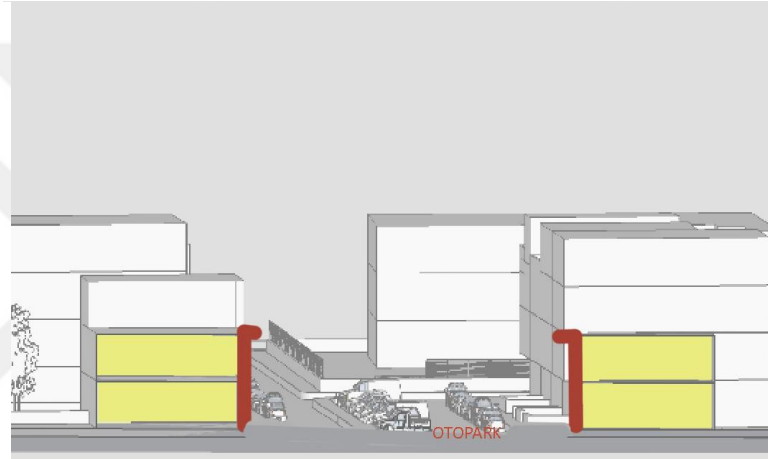
Yapı yüzeyi- Yol- Yapı yüzeyi: Bu kesit türünde farklı yükekliklerdeki yapı yüzeyleri karşı karşıya gelmektedir. Arada bir yarı kamusal mekan türü olmayan bu kesitte, zemin kat biçimlerindeki farklılıkların önem kazandığı görülmüştür.

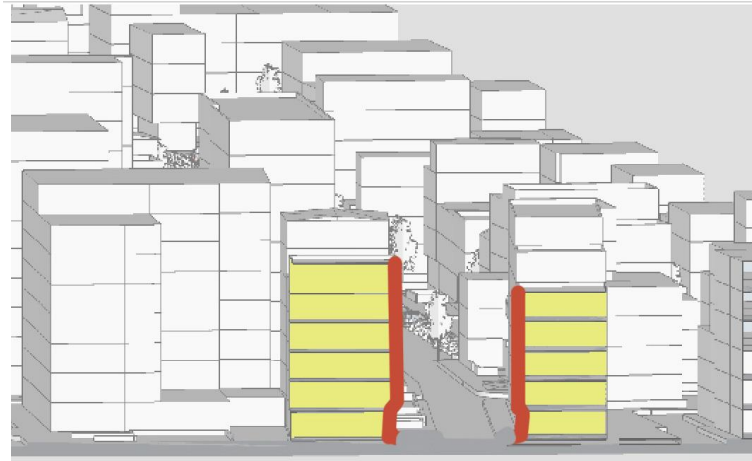
1203
Sahabiye Medresesi

1975-2000
İş Merkezi

1950- 1975
Konut

1950- 1975
Konut

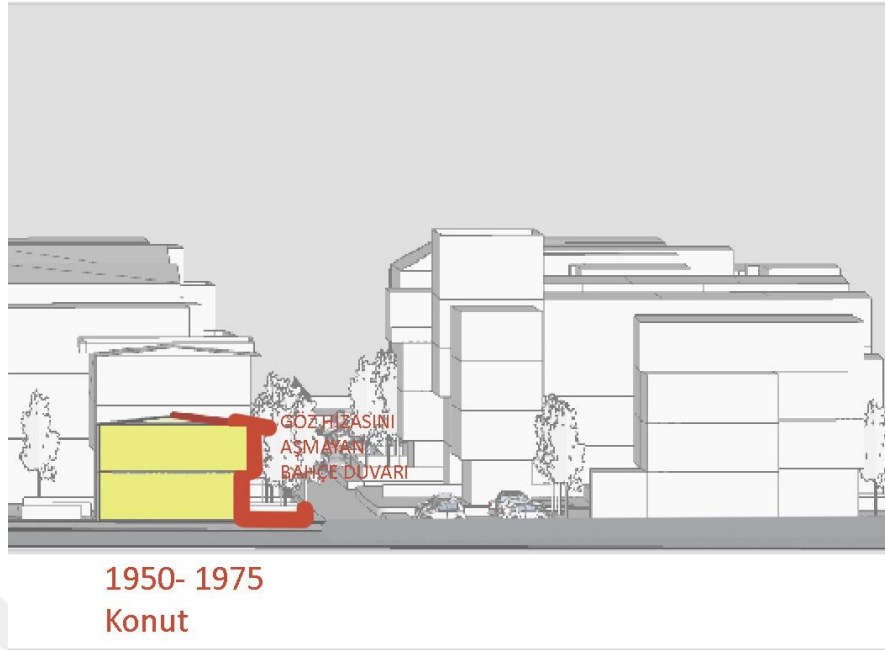

1975- 2000
İş Merkezi

1975- 2000
İş Merkezi

Şekil 4. 24 Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi Kesiti Örnekleri

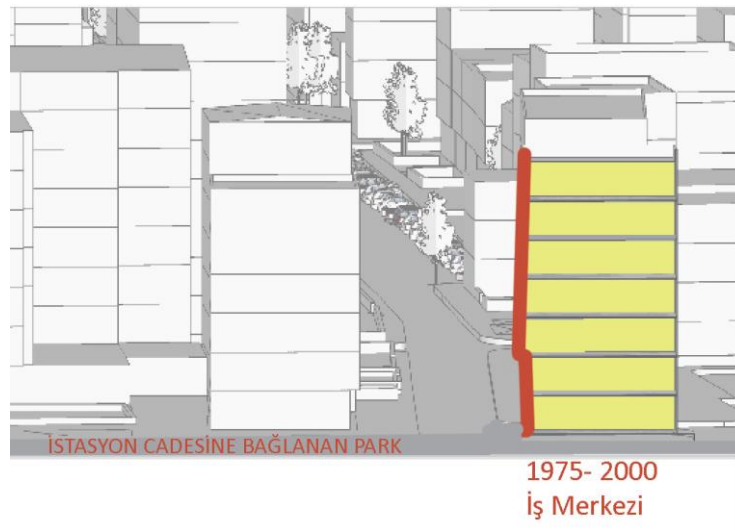
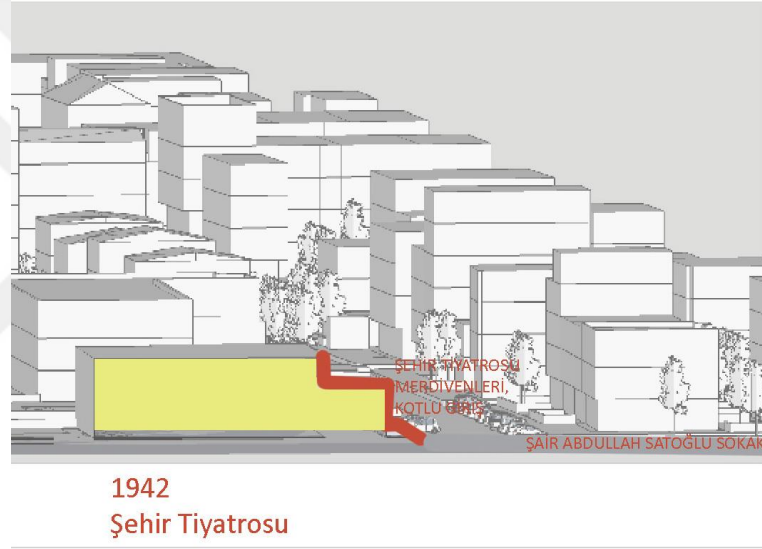
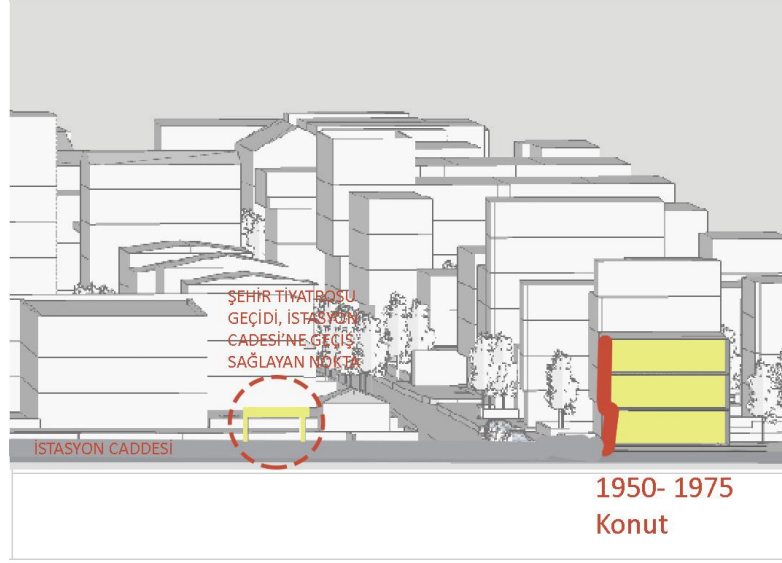
Bahçe duvarı- Yol- Boşluk:

Şekil 4. 25 Bahçe Duvarı-Yol- Boşluk Kesiti Örneği

Bu kesit türünde, gözlemlenen ve şaşırtıcı bulunan en önemli nokta, bahçe gibi yarı kamusal mekanın yol ile ara kesit oluşturmasına karşın, kullanım değerini düşüren bir durum olduğudur. Özellikle yol ile kesişen, konut mekanlarında diğer kesit türlerine nazaran kullanım azdır. Mahremiyetin kaybolduğu düşüncesi ile böyle bir durumun oluştuğu savunulabilir.

Yapı yüzeyi- Yol- Boşluk: Bu kesit türü, fazlasıyla fiziksel çeşitlilik oluşturan, ancak kullanım ile ilişkisinin yol ile oluşturduğu düzende önemsiz bulunan türdür. Kullanımı artıran yada birden bire azaltan bir durum gözlemlenmemiştir. Fakat caddenin fiziksel karakterinde ani değişimlere sebep olmaktadır.

Şekil 4. 26 Yapı Yüzeyi- Yol- Boşluk Kesiti Örnekleri

Aslında bu durum bir sınıflama gibi görünse de, bu başlıklar kendi içlerinde de çeşitlenmektedir. Bahçe duvarları ve yapı yüzeylerinin yükseklikleri, biçimi, her kesitte yeni bir veri oluşturmakta, bu da fiziksel çeşitliliği artırmaktadır [Ek B].

Caddeyi Sınırlayan Öğeler:

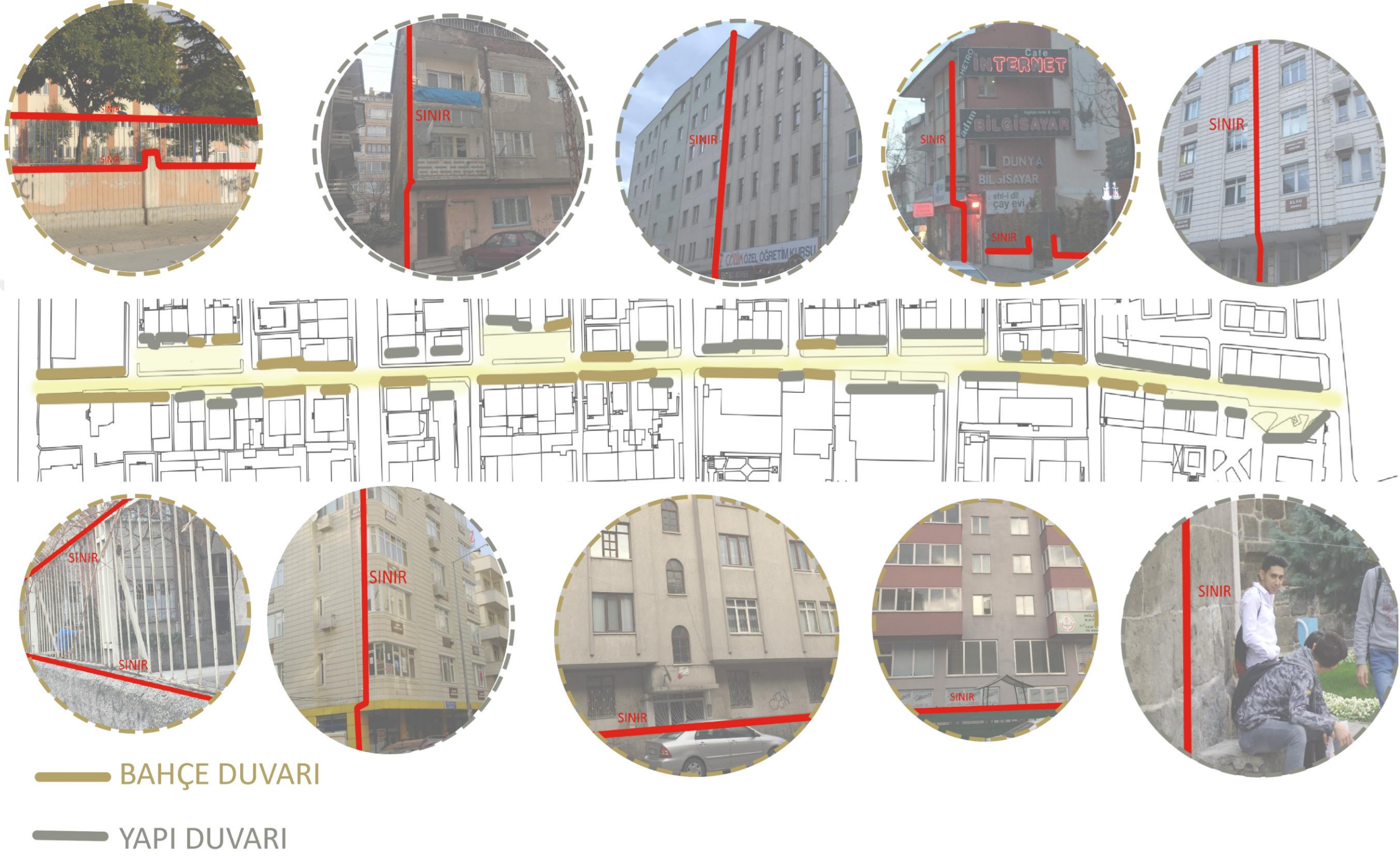
Alanda yapılan gözlemler sonucu, caddeye sınır oluşturan öğeler,

- Bahçe Duvarları
 - Yapı Yüzeyleri
- olarak tespit edilmiştir.

Yer yer yeşil ögenin (ağaçların) de caddeyi sınırladığı görülmüş olsada, süreklilik oluşturmadığı ve mimari analiz kapsamı dışında kaldığı için ihmal edilmiştir.

Şekil 4. 27 Mete Caddesi Mevcut Yeşil Doku Örneği

Şekil 4. 28 Mete Caddesi'ni Sınırlayan Öğeler

Bahçe duvarları:

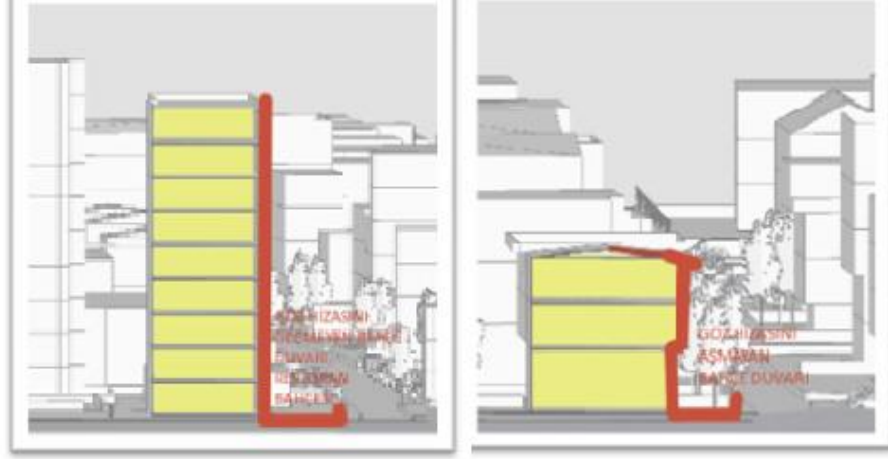
Analizi yapılan alanda, bahçe mekanı, bir çok yapı da mevcuttur. Dolayısıyla bahçe duvarları, hem ait olduğu yapı türü hem de cadde ile ilişkiye izin veren yükseklikleri ile çeşitlilik sağlayan sınır öğeleri olarak alanda mevcuttur.

Yapılan gözlemler sonucu, alanda, konut, iş yeri ve resmi bina olmak üzere üç yapı türünde de bahçe mekanına rastlanmıştır. Bu yapı türlerinden konut ve özel iş yerlerinde bahçe duvarı yükseklikleri göz hizasını aşmazken, resmi bina türlerinden okul ve vali konağı yapılarında bahçe duvarları göz hizasını aşmakta, diğer resmi bina türlerinde görsel bağ devam ederken, duvar üzerine örülen çit ile kamusal alan korunmaktadır.

Şekil 4. 29 Mete Caddesi Bahçe Duvarı- Yapı Örneği [Url- 8]

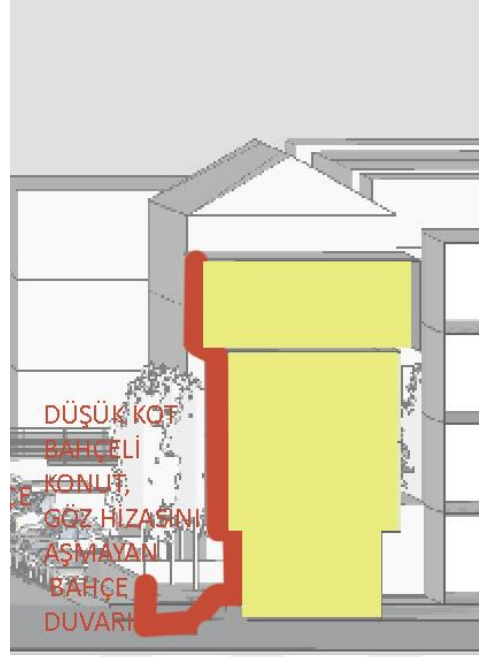
Bahçe duvarlarında, bir diğer ve hatta daha önemli nokta ise bahçenin hem yol ile hem de ait olduğu yapı ile kurduğu ilişkiler bütünüdür. Bu noktada, alan analizi yapıldığında, farklı durumların sonucu olarak çeşitli kesitler karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 2-3 katlı bir konut yapısı da bir bahçeye sahip iken, 9-10 katlı bir iş merkezi de bir bahçeye sahiptir. Bu noktada, geri planda yapıların yükseklikleri ne olursa olsun, caddeye sınır oluşturan öğenin yükseklikleri aynı yada benzer olmaktadır.

Şekil 4. 30 Mete Caddesi Bahçe Duvarı- Yapı İlişkisi Kesiti

Farklı yüksekliklere ve farklı işlevlere ait yapı bahçelerinin yola katılımlanmaları da çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, konut mekanı bahçesi daha çok kullanılan, dolayısıyla yol yaşamına katkıda bulunurken, özel iş yerleri bahçeleri sık kullanılmayan mekanlardır. Yükseklikleri gereği kendi bahçeleri ile kurduğu ilişkiler de zayıftır.

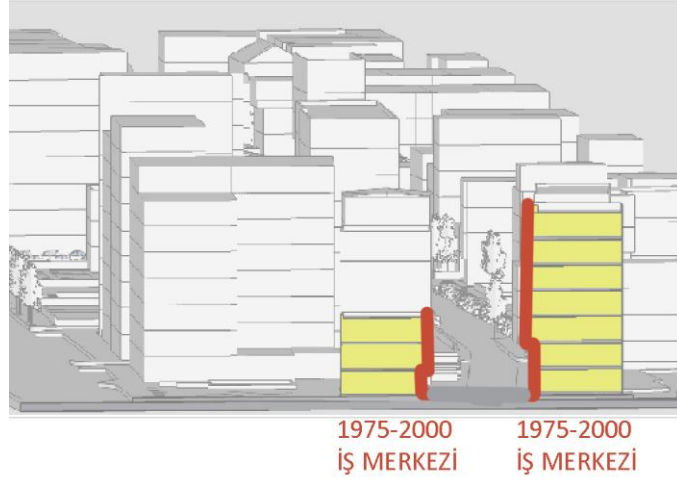
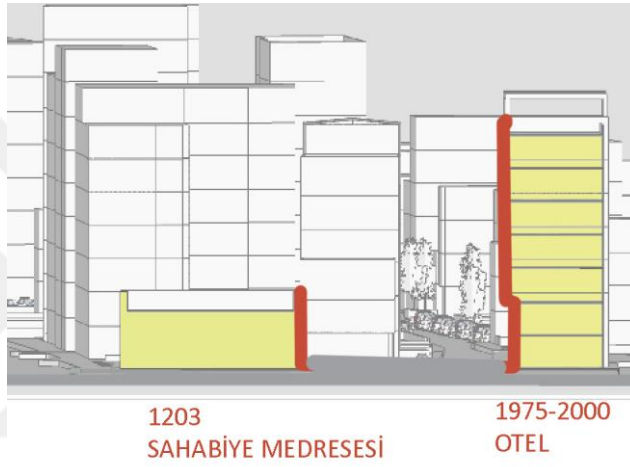
Alanda gözlemlenen bir diğer önemli nokta ise, sayısı çok az olsa da düşük kot bahçelerin varlığıdır. Böylece, cadde kotundaki insan bahçe ile direkt etkileşime geçerken, bahçe kotundaki insan cadde ile görsel bağını kaybetmektedir. Bu durumda bahçenin yarı kamusal bir mekan olmasına karşın, yükseklik farkı ile neredeyse kamusal bir mekan oluşturduğu savunulabilir.

Şekil 4. 31 Mete Caddesi Düşük Kot Bahçeli Konut Kesiti

Yapı Yüzeyleri: Cadde, etrafındaki yapıların yükselişi ile karakter kazanmaktadır. Dolayısıyla yapı yüzeyi cadde üzerinde görsel bir çeşitlilik oluştururken, cadde ile arasındaki ilişki sayesinde, kamusal mekan ile özel mekan arasındaki etkileşim düzeyini belirleyerek sosyal çeşitliliğe de vurgu yapmaktadır. Bu noktada bu özellikleri ile alanda yapı yüzeyleri; yükseklikleri, cephelerdeki doluluk boşluk oranları ve balkonları ile dikkat çekmektedir.

Alanda yapılan gözlemler sonucu, yapı yüzeyleri özellikle birden bire değişen yükseklik farkları ile öne çıkmaktadır. Bu anlamda fiziksel bir çeşitlilik oluşturan bu durumu yine Mete Caddesi'nin katmanları yani yapıldığı dönem etkilemektedir. 1950-1975 Dönemi yapıları maksimum 4 katlı iken, 1975-2000 dönemi yapıları 11 kata kadar varan yüksekliklere ulaşmaktadır. 2000- Günümüz dönemi yapılarında ise yükseklikler tekrar düşmüş, 3-5 kat ile sınırlı kalmıştır.

Şekil 4. 32 Mete Caddesi Yükseklik İlişkileri Kesiti

Alanda cepheler, malzemeleri, yapılış biçimleri, seneleri, doluluk boşluk oranları vb. gibi bir çok yönüyle başlı başına fiziksel çeşitlilik oluşturan unsur olarak incelenebilmektedir. Ancak, sosyal çeşitliliğe ve yaşam biçimine vurgu yapan özellik doluluk boşluk oranları olarak belirlenmiştir.

Yapılan gözlemler sonucu alanda cephelerin genellikle doluluk boşluk oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Çünkü alandaki binaların tamamına yakını aslında konut olarak tasarlanan daha sonra iş merkezlerine çevrilen yapılardan oluşmaktadır. Dolayısıyla standart pencere açıklıkları genel anlamıyla alanda geçerlidir. Yurt, pansiyon ve okul yapılarında cephelerdeki boşluk oranları kısmen düştüğü görülmektedir. Yine mahremiyet ve yapının kendi işlevine göre tasarlanması cepheyi etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4. 33 Mete Caddesi Cephe Örnekleri

Cepheler ile ilgili en önemli özellik cadde ile kurduğu ilişki biçimi ve yola kattığı yaşamsallıktır. Doluluk boşluk oranlarından ziyade, yüksekliklerin cephelerin yol ile kurduğu ilişkiyi değiştirdiği gözlemlenmiştir. Özellikle 1950-1975 dönemi konutlarında sıklıkla, 1975-2000 dönemi konutlarında da alçak katlı olanlarda,

pencereden diğeri insanlarla iletişim kurma, sakoğı izleme gibi yaşam barındıran durumlara rastlanmıştır.

Balkonların ise, yine Mete Caddesi'nin planlama kararları ile ilişkili olarak fiziksel çeşitlilik oluşturan elemanlar olduğu görülmektedir. Genel olarak, 1950-1975 dönemi yapılarında balkonlar çıkma şeklinde iken, 1975-2000 dönemi yapılarında balkonlar gömme şeklinde, 2000 sonrası dönemde ise balkona rastlanmamaktadır. Balkonlar, alanda iş merkezlerinde tek tük kullanımına rastlanmış, konut yapılarında ise akşam saatlerinden sonra kullanımı arttığı gözlemlenmiştir. Alanın dışarıdan kullanıcılarını balkon kullanımını azalttığı savunulabilir.

Şekil 4. 34 Mete Caddesi Balkon Örnekleri

Bütün bu çeşitlilik oluşturan durumların, caddenin yapıldığı dönem, dönemin planlama ilkeleri ve imar yönetmeliklerinin de etkili olduğu kanısına varılabilir. Aniden değişen parsel düzeni, yükseklikler, yol ile ilişki durumları bu sav ile açıklanabilir. Aslında cadde, planlama ile gelişen bir caddedir, ancak planlamanın bir süreç ürünü oluşu, geçmişten bugüne farklı dönemlerin farklı katmanlarını barındırıyor oluşu, fiziksel çeşitlilik oluşturan unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Bu unsurlar aynı zamanda, caddenin kullanım biçimini değiştiren farklı ilişkilere de ev sahipliği yapmaktadır.

Bütün bu gözlemlerden hareketle, vaziyet planı bazında; alan çeşitli boyutlarda, adalardan oluşmaktadır. Bu çeşitlilik alana, bir çok noktada kesişen bir özellik

kazandırmaktadır. Bu durumda, alanda Jacobs'ın önemle üzerinde durduğu kullanım yoğunluğu bulunan mekanlar oluşturmaktadır.

Alanda ayrıık, bitişik, blok ve ikiz olmak üzere çeşitli parsel düzenleri birlikte görülmektedir. Bu düzenler aynı zamanda bahçe mekanı ile de bilgi vermektedir. Farklı dönemlerin farklı kararlarından oluşan bu çeşitlilik durumu, Mete Caddesi'nin katmanlarının izleri olduğu görülmektedir.

Kesit bazında ise; sınırlayan elemanların yüksekliklerine dair tespit çalışması yapılmıştır. Yolu sınırlayan elemanları, bahçe duvarları ve yapı yüzeyleri olarak belirlendikten sonra, bu elemanların yol ile kurduğu ilişkiler çeşitlilik bazında incelenmiştir.

Bahçe duvarlarının bir çeşitlilik oluşturmadığı görülmüştür. Lise yapısı ve Vali Konağı yapısı hariç genel olarak göz hizasını aşmayan sınırlayıcı öğelerdir. Bunların dışında lojman ve bir diğer lise yapısında, bahçe duvarları göz hizasının altında, ancak üzerinde görsel sınırı aşmayan çit bulunmaktadır. Burada dikkat çeken nokta ise, caddenin ani değişen yapı yüzeyi yüksekliklerinde, algıyı değiştiren bir durum oluşturduğu tespit edilmiştir.

Yapı yüzeyleri ise, bir çok noktada fiziksel çeşitlilik oluşturan durumların başında gelmektedir. Doluluk boşluk oranları, standart penecere açıklıklarının çok dışına çıkmayan, benzer oranlarda mevcut olduğu görülmüştür. Balkon durumları ise katmanlarla ilişkili bulunmuş, 1950-1975 dönemi yapılarında, çıkma şeklinde balkonlara rastalırken; 1975-2000 dönemi yapılarında gömme şeklinde balkon tipine rastalanmış, 2000 sonrası yapılarda ise balkon yapılarına rastalanmamıştır.

Yapı yüzeyi kesitleri ise hem yükseklik hem de geri çekilmeler ve bu geri çekilmelerin oluşturduğu mekansallığın çeşitlilik durumu ile ilgili bilgi veren temel verilerdir. Fiziksel çeşitliliğin en yoğun gözlemlendiği ani yükseklik farklarının alanda mevcut olduğu saptanmıştır. Özellikle kent merkezine yakın olan Güney tarafın, iş merkezleri olması, yapıldığı dönemin planlama kararların artan nüfusa çözüm bulmak olan Taşçı planı oluşu, yükseklikleri artırdığı düşünülmektedir. Kuzey tarafta ise, daha çok Cumhuriyet Dönemi planlama hareketleri ile gelişen konut dokusu bulunmaktadır. Dolayısıyla yükseklikler çok daha düşüktür.

4.3.2 Sosyal Çeşitlilik Analizi

Mete Caddesi üzerinde sosyal çeşitlilik oluşturan kullanım biçimleri, gündelik hayat pratikleri üzerinden gözlemlenmiştir. Bu noktada, daha önce bahsedilen, zorunlu aktiviteler, isteğe bağlı aktiviteler ve sosyal aktiviteler incelenerek yorumlanmıştır [Ek C].

Zorunlu aktiviteler, işlev ile direkt ilişkili, fiziksel çevre ile en az ilişkili bulunan kullanım biçimleridir. Cadde üzerinde, barınma, ticaret, eğitim, sağlık vb. gibi bir çok türde işlev bir arada bulunduğu gözlemlenmiştir. Opsiyonel dediğimiz, isteğe bağlı aktiviteler, kişinin kendi rızasında olan, fiziksel çevre ile de ilişki bulunan kullanım biçimleridir. Alanda mevcut opsiyonel aktiviteler, oturma, dinlenme, yemek yeme, bekleme, seyretme olarak gözlenmiş, spor yapma, okuma vb. aktivitelerin alanda olmadığı kanısına varılmıştır. Sosyal aktiviteler ise, kişinin 'başkaları' ile birlikte yaptığı aktivitelerdir. Mevcut durumda sohbet, karşılaşma, buluşma ve oyun eylemleri sosyal çeşitlilik oluşturan kullanım biçimleri olarak gözlenmiştir. Yine toplu yürüyüş alanda sürekli olmayan, ancak yine de karşılaşılan bir diğer kullanım biçimidir.

Bu bağlamda, sosyal çeşitlilik oluşturan unsurlar, işlevsel ve işlev dışı olarak ikiye ayrılmış, işlevsel aktiviteler zorunlu aktiviteler olarak değerlendirilmiş, isteğe bağlı ve sosyal aktiviteler işlev dışı aktiviteler olarak birlikte değerlendirilmiştir. Alanda işlev dışı kullanımlar hem sosyal çeşitliliğin oluşmasına büyük katkı sağlarken, diğer yandan yaşamsallığı artıran ve farklı insanların başka yaşam biçimlerinin iç içe geçtiğini temsil eden bir durum olarak dikkat çekmektedir.

4.3.2.1 İşlev Analizleri

Mete Caddesi üzerinde birbirinden farklı bir çok işlev bir arada bulunmaktadır. Barınma , iş, sağlık ve eğitim ise bu işlevlerin başlıcalarıdır. Asıl çeşitliliği yaratan durum ise, bu işlevlerin de kendi aralarında çeşitleniyor olması durumudur. Örneğin, barınma işlevi hem konut, hem yurt hem de pansiyon yapı türleri ile varken, benzer şekilde eğitim işlevi, hem lise hem de kreş bazında okul olarak yada sürücü kursu, dersane gibi farklı biçimlerdeki halleri ile alanda mevcuttur. İş merkezleri ise hem kurumsal şirketler hem özel ofisler hem de ticari birimler

olarak gözlemlenmiştir. Bunların dışında, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, DSİ lojmanları, özel hastane ve Vali Konağı gibi çeşitli resmi binalar da bulunmaktadır [Şekil 4.35].

Şekil 4. 35 Mete Caddesi İşlev Analizi

Cadde üzerinde işlev kaynaklı gerçekleşen, ancak caddeye yaşamsallık da vererek cadde üzerinde sosyal ilişkilere de sebep olan bir diğer aktivitelerden biri ticarettir. Özellikle küçük dükkanların caddeye, yol'a taşması durumu kurumsal şirketlerde yada özel iş yerlerinde gerçekleşmeyen sadece onlara has olan bir durum olarak gözlemlenmiştir [Şekil 4.36].

Şekil 4. 36 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Ticaret Aktivitesi

Cadde üzerindeki bütün bu işlevsel farklılığa sahip mekanların caddeye çeşitli zorunlu kullanımlar getirdiği görülmektedir. Bütün bu yapı türlerine ulaşım ise, caddenin en önemli zorunlu kullanım biçimidir. İnsanların evlerine, iş yerlerine, hastaneye, okullara vb. yapılara ulaşması gün içerisinde caddenin sıklıkla sirkülasyon alanı olarak kullanıldığına dikkat çekmektedir. Bu noktada ulaşımın üç

türü; yaya, motorlu taşıt ve bisiklet ile yapılan ulaşım alanının en önemli zorunlu aktivitesi olarak gözlemlenmiştir [Şekil 4.37].

ULAŞIM - YAYA

ULAŞIM - BİSİKLET

ULAŞIM - MOTORLU TAŞIT

Şekil 4. 37 Mete Caddesi Ulaşım Şablonu

Ulaşım ve iş merkezi işlevi gün içerisinde, insanları karşılaştırarak sosyal etkileşimlere yol açan, yaşamsallığa ve sosyal çeşitliliğe direkt olmasa da katkıda bulunan durumlardır. Ancak gece, bütün bu kullanım özelliğini yitirdiği görülmüştür. Gündüz kalabalık ve çok yoğun kullanılan cadde, gece daha sakin hatta sakinliğin ötesinde bir hal almaktadır. Birdenbire değişen bu kullanım ile, insanları tedirgin eden bir noktaya ulaşmaktadır [Şekil 4.38].

Şekil 4. 38 Mete Caddesi'nde Gece Kullanımı

4.3.2.2 İşlev Dışı Kullanım Analizleri

Mete Caddesi üzerinde, sosyal çeşitliliği asıl oluşturan unsurlar, isteğe bağlı ve sosyal aktivitelerdir. Alanda isteğe bağlı aktiviteler kişilerin kendilerini ilgilendiren, yeme-içme, seyretme-bakınma, oturma-bekleme olduğu, sosyal aktivitelerin de sohbet-muhabbet, karşılaşma-buluşma ve oyun olduğu görülmüştür. Ayrıca bütün bu aktiviteler, ayrı ayrı yapılabildiği gibi birlikte de yapılabilmektedir. Beklerken seyretme, bakınırken sohbet etme bunlara örnek olarak verilebilir. Bu aktiviteler, fiziksel çevre ile en ilişkili aktivite türleri de olduğu görülmektedir.

Yeme-İçme: Bu aktivitenin aslında daha çok mevcut mekanlar ve işlevleri ile ilgili olduğu gözlemlenmiştir. İnsanlara, cadde üzerinde, bu kullanım biçimini sunan mekanlar alanda bir çok çeşidiyle mevcuttur. Çoğunlukla göz hizasını aşmayan bir bahçe duvarı yada saksılığın sınır oluşturduğu bu aktivite, yer yer de hiç bir sınır olmadan, direkt cadde üzerinde yapılmaktadır. Dolayısıyla, bu aktivite, hem cadde ile hem başka insanlar ile direkt ve dolaylı etkileşime izin vermektedir [Şekil 4.39].

Şekil 4. 39 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Yeme- İçme Aktivitesi

Seyretme- bakınma: Bu aktiviteler, sıklıkla küçük dükkan önleri ve konut bahçelerinde gözlemlenmiştir. İnsanların sirkülasyon alanı olan caddeyi izlemeleri ile gerçekleşen bu aktivite, cadde üzerinde, caddeye katılımlanarak yapılmaktadır [Şekil 4.40]. Yine alanda mevcut olan park, bu aktivitelerin yapıldığı mekanların örneklerindedir. Yapılan gözlemler sonucu, farklı insanların caddeyi direkt

kullanarak, bir şekilde cadde ile iletişime geçtiği görülmektedir. Dolaylı yoldan başka insanlarla da görsel iletişimde olduğu savunulabilir.

Şekil 4. 40 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Seyretme- Bakınma Aktivitesi

Oturma- Bekleme: Kullanıcıların, direkt cadde üzerinde isteğe bağlı gerçekleştirdiği aktivitelerden biridir. Özellikle yapı yüzeylerinin diplerinde ve Sahabiye Mesresesi yanındaki parkta gerçekleştiği görülmektedir [Şekil 4.41].

Bunun dışında, kaldırımlar, gerekli kentsel tefrişler olsun olmasın, yine bu aktivite türü için kullanılan yerlerdir.

Şekil 4. 41 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Oturma- Bekleme Aktivitesi

Karşılaşma- Buluşma: Alanın özellikle kentsel konumundan kaynaklı gerçekleştiği gözlemlenen aktivite türüdür. Kent merkezinde bulunması ve kolay ulaşılabilir yapısı, alanın buluşma mekanı olarak kullanılan yapısına dikkat çekmektedir. Bu noktada, alanın, yaşayan yaşamayan herkese hitap eden bir cadde olduğu gözlemlenmiştir. Farklı türden kullanıcılara hitap etmesi yönüyle, yine

alanda bulunan özellikle okul yapıları, öğrencilerin alanı buluşma mekanı olarak kullanımına örnektir [Şekil 4.42].

Şekil 4. 42 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Karşılaşma- Buluşma Aktivitesi

Oyun: Alanda, mevcut durumda bu aktivite türü için özel mekanlar olmamasına rağmen alanda gerçekleştiği gözlemlenen aktivite türüdür. Çocuklar ve gençler, direkt cadde üzerinde bu aktiviteyi gerçekleştirmektedir. Çocukların özellikle konut bahçelerinden caddeye taşıdığı görülmektedir [Şekil 4.43].

Şekil 4. 43 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Oyun Aktivitesi

Sohbet- Muhabbet: Yapılan gözlemler sonucu, alanda en sık karşılaşılan aktivite türüdür. Bu aktivite türünün en büyük özelliği, hiç bir özelleşmiş mekan gerektirmiyor oluşudur [Şekil 4.44]. Direkt cadde üzerinde, bir kaldırım kenarında, bir duvar dibinde, bir bahçe duvarı üzerinde, bir dükkan önüne atılan iki sandalye ile gerçekleşen bu aktivite, hem başkaları ile yapılan aktivite türü olarak sosyal çeşitliliği artırmakta hem de alana yaşamsallık anlamında en büyük katkısı

koymaktadır. Alanda hiç bir farklılık gözetmeksizin, herkese hitap eden bir kullanım biçimidir. Bu noktada, sosyal anlamda en büyük çeşitliliği sağladığı savunulabilir.

Şekil 4. 44 Mete Caddesi Üzerinde Gerçekleşen Sohbet- Muhabbet Aktivitesi

Yollar (caddeler, sokaklar, kaldırımlar) etrafı ile birlikte bir yapılı çevre oluşturuyor olsa da, bu yapılı çevreyi yaşatan üzerinde gerçekleşen kullanıcının mekanı kullanma biçimi, mekanı yaşanır kılan kullanıcıların aktiviteleridir.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, işlev bazında, alanda çok çeşitli mekanların bir arada bulunduğu tespit edilmiştir. Temel işlevlerin, ticaret, barınma, eğitim ve sağlık olduğu; bu işlevlerin kendi içlerinde de çeşitlilik oluşturduğu tespit edilmiştir. Örneğin barınma yapısı, kimi zaman konut, kimi zaman otel, kimi zaman yurt olarak karşımıza çıkmakta, eğitim yapısı liseler, kreşler olabildiği gibi sürücü kursları, dil kursları olabilmektedir.

Selçuklu Dönemi yapısı Sahabiye Medresesi, ticari birim olarak; Cumhuriyet Dönemi yapısı Halkevi ise şehir tiyatrosu olarak kullanılmaktadır.. Alanda, bir konut yapısı hariç ne kadar eski olursa olsun kullanılmayan, işlevini kaybetmiş yapı bulunmamaktadır.

Yolun etrafındaki işlevler bu şekildeyken, yolun kendisinin temel işlevleri ulaşım ve ticaret olarak gözlemlenmiştir. Yine çevreleyen yapıların işlevleri, yolun işe, eve, hastaneye, okula vb. yapılara ulaşım sağlayan yada dükkan önlerinde ticaret yapılan yapısına dikkat çekmektedir.

İşlev dışı kullanım bazında ise; alanın sosyal yaşantısındaki çeşitliliği vurgulamaktadır. Alan mevcut durumda, sadece sirkülasyon alanı olarak değil, sohbet, oyun, buluşma, bekleme, seyir ve oturma gibi çeşitli aktivitelere de hizmet eden, sosyal yaşantının da var olduğu bir hal içermektedir. Kent merkezindeki konumundan kaynaklı ve işlevsel olarak çeşitli mekanları barındırıyor oluşu da her yaşta, her sosyo- ekonomik gruptan, her meslekten bir çok insanın alanı kullandığının göstergesidir.

4.4 Esnek Görüşmeler

Alan analiz çalışması, gözlem tekniği ile yapılmış olup, bulgular kişisel çıkarımlar ile değerlendirilmiştir. Ancak, alandaki farklı kullanıcı profili ile tanışmak ve bu profili daha yakından tanımak amacı ile esnek görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla esnek görüşmeler, gözlemlemeyi destekler nitelikte olup, asıl yöntem değildir.

Bu noktada,

- Mete Caddesi'nin gündelik hayatta kullanımını anlayabilmek adına: *'Mete Caddesi üzerinde tipik bir gününüz nasıl geçiyor?*

- Mete Caddesi üzerindeki çeşitlilik ile ilgili ne düşünüldüğünü öğrenebilmek adına: *'Mete Caddesi üzerindeki çeşitliliği nasıl değerlendiriyorsunuz?'*
- Mete Caddesi ile ilgili kullanım memnuniyetini yorumlayabilmek adına: *'Mevcut durumda Mete Caddesi üzerinde olumlu yada olumsuz bulduğunuz özellikler nelerdir?'*
- Kullanıcının Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili ne düşündüğünü ölçebilmek adına: *'Yapılacak olan Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?'*

soruları yarı kurgulanmış olarak hazırlanmış, görüşmenin gidişatına göre sorular tekrar şekillendirilmiştir.

Bu görüşmeler için seçilen kullanıcıların da çeşitli olmasına dikkat edilmiştir. Cadde üzerinde, konutta yaşayan, iş yeri sahibi olan, iş yeri kiracısı olan, cadde üzerinde değil ama Sahabiye Mahallesi'nde ikamet eden, ikameti Kayseri'de olup alanı sadece kullanan, esnaf, emekli, mimar ve öğrenci grupları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, görüşmeler ve verilen cevaplar değişen kullanıcı profiline göre bir çok noktada farklılaşmıştır. Bu durum ise yer yer şaşırtıcı sonuçlara yol açmıştır [Ek D].

Örneğin, Mete Caddesi üzerinde 1960 yılından beri ikamet ettiğini söyleyen bir kullanıcıya *'Eskiden Mete Caddesi'ni nasıl kullanırdınız?'* sorusu sorulmuş ve *'Yanımızdaki arsa boştu sürekli orda voleybol oynardık, futbol oynayan futbol oynardı. Buradan çıkar yazıya giderdik klasik. Boş tarla gerçi bataklıkmiş ama kurutmak için tarlalar açmışlardı. Karasu ve Kızılırmak'a doğru giderdi. Onun için bazı ağaçlar dikmişlerdi ki suyu emsin diye. Boş arazi de yine piknik yapıp top oynamaya giderdik. Yine o zamanlarda o sulara muazzam renkli renkli balıklar vardı. Yakalayıp akvaryuma atardık. Tatlı su balıkları idi. Öyle bir hayat yani buradan çık oraya git.'* cevabı alınmıştır. Oysa, alan üzerinde 20 yılı aşkın süredir taksicilik yaptığını söyleyen bir başka kullanıcı, *'Mete Caddesi üzerinde tipik bir gününüz nasıl geçiyor?'* sorusuna, *'Tamamen stres dolu. Ters yön. Tek yönlü karşıdan bir araba gelir doğru yönden bir araba gelir ters yönden 10 araba gelir sağlı sollu araçlar park eder. Tek arabalık geçiş vardır. Ters yönden gelene yol vermek zorunda kalırsın. Günde 10 defa bu yolu kullansan her gittiğinde 10 araba denk gelse günde 100 araba ile karşı karşıya kalırsın.'* cevabını vermiştir[Ek D].

Verilen bu cevap, seneler içerisinde cadde üzerinde çok büyük bir fiziki değişim olduğuna dikkat çekmektedir. 1970'li yıllarda, henüz bugünkü kadar yapılaşmamış, çok daha sakin bir mahalle hayatının varlığı yerini günümüzde yapılaşmanın arttığını ve kent merkezindeki yoğunluğun alana taşındığını göstermektedir.

Yine *'Alandaki mevcut çeşitliliği nasıl değerlendiriyorsunuz?'* sorusuna, bir kullanıcı, *'Burada okullar var öğrenciler var hastane var otel türü kullanılan yerler var kafeler çay ocakları, tiyatro, öğretmenleri var. O yönden hareketli bir cadde. '*, cevabını verirken, başka bir kullanıcı, *'Yani nüfusun buraya yoğunlaştırılması bizim yaşamımızı gasp etti öyle söyleyim, yani Sahabiye dışındaki insanların buraya yönlendirilmesi benim yaşantımı bozdu.'*, bir diğeri ise, *'Devlet tiyatrosu var. Kız meslek lisesi var. Öğretmen evi var ve bunlar hep kamu kuruluşları ve memurlar var sabah gelip akşam gidiyorlar. Çok dışarı çıkmıyorlar burada hayatları bina içerisinde geçiyor. Cadde ile sokak ile alakaları yok. Dolayısıyla ticarete katkıları değil zararları var onların. Çünkü orada konut olsa insanlar yaşasa belki burası daha canlı olur. Şimdi bu caddede ben 32 yıldır buradayım. En eskilerden biri benim burada olmamızın yegâne tek sebebi bizim piyasada tanınıyor olmamız. Cadde ile alakası yok. '* cevabını vermiştir[Ek D].

Verilen bu cevaplar, çeşitliliğin ve çeşitliliğin getirilerinin de ne kadar göreceli kavramlar olduğuna işaret etmektedir. Bir kullanıcı, hareketli ve kısmen yaşam barındıran bir cadde oluşundan memnunken, başka bir kullanıcı yaşam alanını zedelediğini düşünmekte, bir diğeri ise yaptığı ticarete zarar veren bir durum olarak görmektedir.

Yapılan görüşmelerde, en dikkat çeken nokta ise, kullanım biçimi ve çeşitlilik sorularına verilen yanıtlar, kendi içlerinde bu kadar farklılaşırken, alandaki mevcut düzenden memnuniyet ve kentsel dönüşüm ile ilgili ne düşünüldüğünü sorularına verilen yanıtların neredeyse aynılaşacak kadar benzeşmesidir. Yaşı, işi, sosyo- ekonomik durumu, kullanım biçimi farketmeksizin, benzeşen bu cevaplar, alanda ortak kanaatin oluştuğunun göstergesidir.

Örneğin, *'Alanda olumlu yada olumsuz bulduğunuz özellikler nelerdir?'* Sahabiye Mahallesi'nde ofis sahibi olan bir mimar kullanıcı, *'Yoğun bir trafik var ve yayalar rahat hareket edemiyor. Gürültü var, yeşili yok tanımlı boşluklar yok dolayısıyla*

insanların kullanacağı yerler geriye kalan 3-4 katlı konutların bahçeleri falan olur ama buna da izin yok insanlar rahat edemiyorlar. Dolayısı ile daha çok kapalı mekânlar birde onlara açık mekânlar birde yarı açık mekanlardan bahsedebiliriz. Yani başka insanların kullanacağı kamuya açık mekânlar çok yok.' yanıtını verirken, cadde üzerindeki bir iş yeri sahibi *'Kayseri'nin en eski yerleşim yeri burası ama şu an da cadde bakımsız. Az bir ilerde kafe yapmışlar, kafenin kaldırımı yayayı engelliyor. Az ileriye daha giderseniz kaldırımlar bozulmuş dağılmış. Az ileride Fevzioğlu caddesi var mesela o caddeler hep yapıldı. Oralarda, caddeler biraz daha bakımlı ve güzel. Burası çok merkezi yer olmasına rağmen bakımlı değil.'* yanıtını vermiş, alanı sadece işi olduğunda kullanan bir öğrenci ise, *'Fiziksel olarak dar bir alan, nefes almayan bir alan hani dükkânlarla yapılarla sıkışmış bir alan. Genelde herkesin gelip geçtiği bir mekân kimsenin durup da nefes alacağı bir yer yok açıkçası'* yanıtını vermiştir [Ek D].

Alanın konforsuz koşullar barındırdığına dikkat çeken bu yanıtlarda, kullanım biçimini olumsuz etkileyen ortak vurgular barındırdığı görülmektedir. Fakat bu vurgular, mekandan ziyade, fiziksel koşullarla ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla, 'yer'in ruhu üzerinde etkili olduğu düşünülmemektedir.

Yine alanda, kentsel dönüşüm projesi ile ilgili verilen yanıtların bu ortak vurguların devam ettiğinin göstergesidir. *'Yapılacak olan yeni proje ile ilgili ne düşünüyorsunuz?'* sorusuna, daha önce alandaki hareketten, çeşitlilikten, mevcut fiziksel konfordan memnun olmayan kullanıcılar, *'Bu çevreyi betonlaştırıyorlar bana sorarsanız çok uygun değil'*, *'Yaşam halen var burada. Biz burada yaşıyoruz'*, *'İyi bir şey değil. Olmaması gereken bir şey'* yada daha da çarpıcı olarak *'Yeni proje de insanların sosyal ihtiyaçları hiçe sayılmış. İnsanların sosyal ihtiyaçları var yahu. İnsanların tiyatroya, sinemaya ihtiyacı var. Sosyal etkinliklere ne derece önem verildiğini gösteriyor'* yanıtlarını verdikleri görülmüştür [Ek D].

Bu noktada, kentsel dönüşüm projelerine verilen cevapların kısa ve netliği gözlemlenen bir diğer noktadır. Kullanıcıların, olumsuz buldukları bütün koşullara rağmen, uzatmadan verdikleri cevaplar bir nevi bu konuda olan eminliklerinin de göstergesidir. Mevcutta problem olarak gördükleri durumların, tamamen yıkmak yerine, yaşam alanlarında, mevcut bir takım özellikleri koruyarak, daha verimli

sonuçlar elde edilebileceğine dair ortak bir duruş sergilenmektedir. Kamusal alanda, var olan/ olması gereken ortak kanaatin göstergesidir. Ortak kanaat, birlikte yaşam ile vardır. Bireycilikten uzak, birliktelik ile ilişkilidir. Bu birliktelik, alanı kamusal yapan temel veridir. Dolayısıyla, bütün bu verilerden hareketle, Mete Caddesinin de birlikte yaşantının kurulduğu, kamusalığı yüksek bir mekan olduğu görülmektedir.

Kentler, kentsel kamusal mekanlar, mekanı kullanmak isteyen herkese aittir. Homojendir. Tek tipleşemez. Toplumunu oluşturan, her biri farklı kültürel yapıdaki insan, makana tam katılabilmelidir. Bu herkese aitlik durumu da, farklılıklara hitap eden çeşitliliklerle mümkündür.

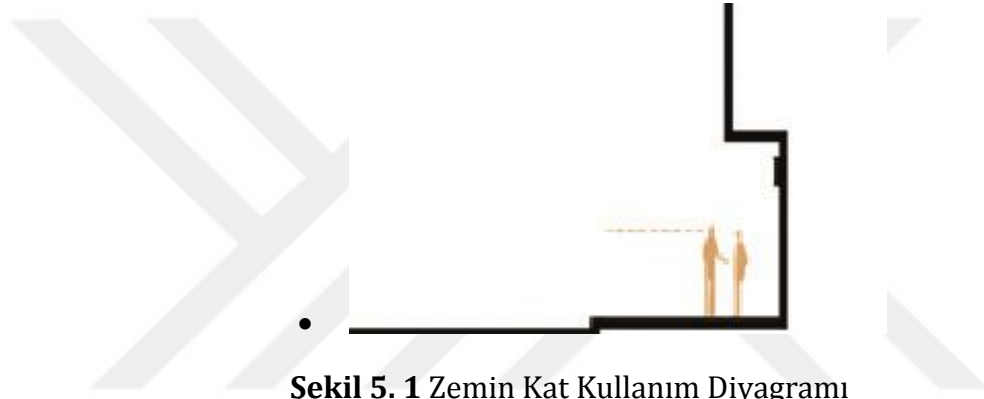
Çeşitlilik, zamanla oluşan, bu zamansallık ile farklı dönemlerin farklı fiziksel ve sosyal izlerini barındıran, katmanlı yapının, mevcut duruma kendiliğinden getirdiği düzendir. Bu katmanlılık durumu, kentlerde, hem fiziksel hem de sosyal yönden çeşitlilik oluşturmaktadır. Fiziksel çeşitlilik, görsel algıya hitap eden çeşitlilik biçimi iken, sosyal çeşitlilik her biri birbirinden bütün özellikleri ile farklı insanların oluşturduğu toplumların yarattığı çeşitlilik biçimidir. Dolayısıyla süreç ile oluşan bu çeşitlilik, kentlerde fiziksel özellikler bakımından bir takım farklılıkları barındırdığı gibi, mekanların kamusallığını artıran, aktiviteler ile yaşamsallığını destekleyen, kullanımı artırarak makana nitelik kazandıran en önemli verilerden biridir.

Fiziksel ve sosyal çeşitlilik birbirlerinden ayrı kavramlar gibi görünse de, katmanlı yapının da göstergesi olarak, birbirleri ile etkileşimi olan kavramlardır. Fiziksel biçimler, yaşam biçimleri ve kültürel yapı ile ilgi bilgi veren bir takım özellikler içerebildiği gibi, oradaki sosyal yaşamı etkileyebilecek bir takım özellikleri de barındırabilir. Örneğin, bahçeli alçak katlı bir konutun yaşam biçimi ve kültürü, yüksek katlı bir rezidansın yarattığı yaşam biçiminden farklıdır. Ya da bir dükkan önünün kaldırım genişliği, orada sosyal aktivitelerin gerçekleşmesine zemin hazırlayabilmektedir.

Bu noktada, bu tez çalışmasında, kent merkezinde bulunan ve köklü bir geçmişe sahip olan Mete Caddesi de, katmanlı yapısı üzerinden barındırdığı çeşitliliklerle ele alınmış, yok olmadan önceki mevcut düzenine dair bir tespit çalışması yapılmıştır. Mete Caddesi üzerindeki çeşitlilik analizleri, hem süreç ürünü katmanlı kentsel mekanın fiziksel yapısı hem de mevcut fiziksel yapı da gerçekleşen

kullanım biçimleri ve aktiviteler ile sosyal yapı üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmanın en başından beri üzerinde durulan ve analizleri şekillendiren nokta birbirlerini etkileyen bu kavramların birliktelikleridir. Bu noktada, birlikte var olan durumlar sonucu oluşturmaktadır.

Mevcutda çeşitli ada boyutlarının, bir çok noktadan katılımlanmaya imkan tanıdığını göstermiştir. Bu durum insan yoğunluğunu ve kullanımı artırmaktadır. Çeşitli parsel düzenlerinin alanda birlikte bulunuyor oluşu; ikiz, ayrık ve bitişik düzenler ise, her biri yol ile farklı etkileşimlere imkan tanıyan, kamusal- yarı kamusal- özel mekanlar oluşturarak farklı ilişkilere ev sahipliği yapan, böylece hem fiziksel hem de sosyal çeşitlilik oluşturan durumlardır.

Şekil 5. 1 Zemin Kat Kullanım Diyagramı

Sınır kesitleri, yükseklikler ve ani değişimleri de alanda dikkat çekmektedir. Bu değişim fiziksel bir çeşitlilik oluşturduğu gibi, alanın kullanımını değiştiren bir veri de olmaktadır. Yüksek katlı iş merkezleri yapıları ile alçak katlı konut yapılarının yoldaki yaşamsallık üzerinde çeşitli etkileri vardır. Yüksek katlı iş merkezi yapıları alanı sadece gelip geçilen sirkülasyon mekanlarına dönüştürürken, alçak katlı konutlar bahçeden yada pencerelerden insanların birbirleri yada yol ile daha farklı ilişkiler kurduğu durumlar oluşturmaktadır. Yine alanda, mevcut kot farklarının merdivenlerin oyun yeri olarak kullanılması yada bahçe duvarlarının yada duvar diplerinin bekleme, oturma ve seyir mekanları oluşu her iki birlikte çeşitliliği var eden örneklerdendir.

Şekil 5. 2 Kot ve Bahçe Duvarı Kullanım Diyagramı

Alanda karşılaşılan yaşam biçimlerinin farklılığı ve dolayısıyla kültüre vurgu yapan en can alıcı örnekler ise, konut bahçesinde ipe çamaşır dizen bir yaşam biçimi ile özel havuzu bulunan, yüksek duvarlar ile çevrili Vali Konağı'nın veya neredeyse balkon kullanımı olmayan yüksek katlı iş merkezlerinin yan yana bulunuyor oluşudur.

Yol üzerine daha rahat sohbet edebilmek için konulan sandalyeler, koltuklar; manavın yol üzerine çıkardığı sebze- meyveler, berberin kurutmak üzere yola çıkardığı havlular, yol üzerine gerilen çamaşır ipleri; yolun içinde yaşayan insanların alışkanlıkları ile şekillenen, yaşam biçimlerini temsil eden, insani ilişkiler barındıran, fiziksel bir oluşum olmanın ötesinde sosyalliği vurgu yapan önemli örneklerdir.

Yapılan esnek görüşmeler, alan hakkında kamusalığın da göstergesi olarak ortak kanaat oluştuğunu göstermektedir. Kullanıcılar, araç yoğunluğu, yaşam alanı darlığı gibi fiziksel konfor koşulları hakkında çeşitli söylemlerde bulunmuş olsalarda, alanın tamamının yıkımına neden olacak kentsel dönüşüm hakkında tek bir söylem üzerinde yoğunlaşmışlardır. Burada bir yaşam olduğu, farklılıklardan doğan bir düzen olduğu görülmektedir.

Şekil 5. 3 Farklı Yaşam Biçimleri Örnekleri

Yapılan analiz çalışmaları alanın, hem fiziksel anlamda hem sosyal anlamda çeşitliliklerle dolu olduğunu ortaya koymaktadır. Farklı dönemlerin farklı yapıları alanda bulunmakta ve farklı insanlar, farklı nedenlerden kaynaklı bu alanı kullanmakta, başka insanlar bu alanda birlikte yaşamaktadır.

Belediye raporunda belirtilen, kullanılmayan kayıp mekanlar, atıl olma durumu, çöküntü alanı söylemlerinin Mete Caddesi üzerinde olmadığı görülmektedir. Mete Caddesi barındırdığı çeşitlilik ile farklılıklara hitap eden, kullanım değeri olan, yaşamsallık barındıran bir caddedir. Alanın fiziksel konfor koşulların yükseltilmesi (alanın araç trafiğine kapatılması, kapatılmıyorsa bile otopark olarak kullanımının engellenmesi, kaldırımların genişletilmesi, yeşilin artırılması, bisiklet yolu düzenlenmesi, insanların birlikte vakit geçirebileceği kentsel donatıların yerleştirilmesi vb.) mevcut sorunları çözebiliyorken, çöküntü alanı olduğu düşünülerek, farklı zamanların farklı izlerini silmenin yada alanı kullanan farklı kültürel yapıdaki insanların yaşam biçimlerini zedelemenin, çeşitliliklerle var olan bir mekanın tamamının yakılmasının uygun olmadığı düşünülmektedir.

A

Sahabiye Kentsel Dönüşüm Raporu

- Sahabiye Kentsel Dönüşüm Ofisi ile yapılan görüşmeler sonucu alınan rapor

SAHABIYE

KENTSEL DÖNÜŞÜM

KENTSEL DÖNÜŞÜM DAİRE BAŞKANLIĞI

12.01.2015
www.kayseri.bel.tr

Alandan genel görünüm

Sahabiye ve Fatih Mahallelerinde Kentsel Dönüşüm Planlıyoruz

SAHABIYE

KENTSEL DÖNÜŞÜM

Neden Sahabiye?

Neden Sahabiye?

Şehrin Merkezinde Bir Çöküntü Alanı

İşlevselliğini Kaybetmesi

Maddi Değerini Yitirmesi

Güvenlik Problemleri

Yol ve Otoparkların Yetersizliği

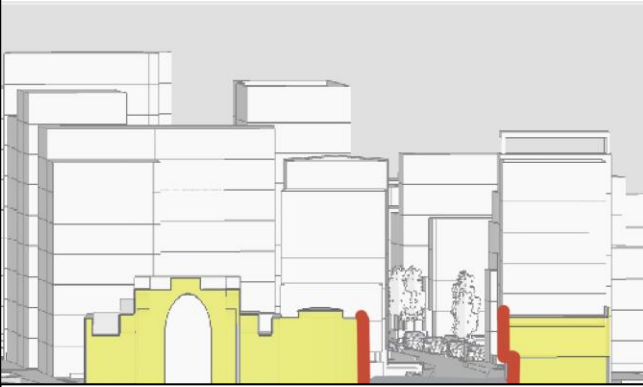
Tarihi Eserlerin Durumu

B

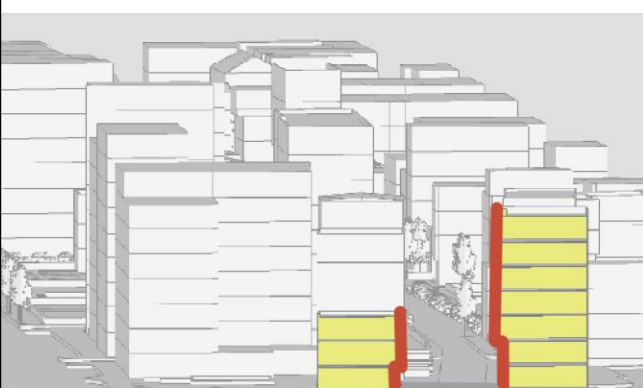
Analiz Tabloları

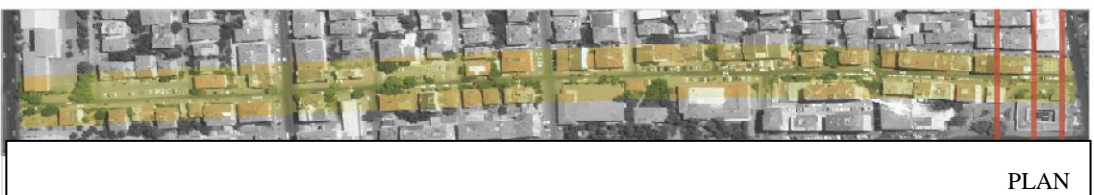
- İşlev
- Yükseklik
- Alan
- Yol ile ilişki kesitleri

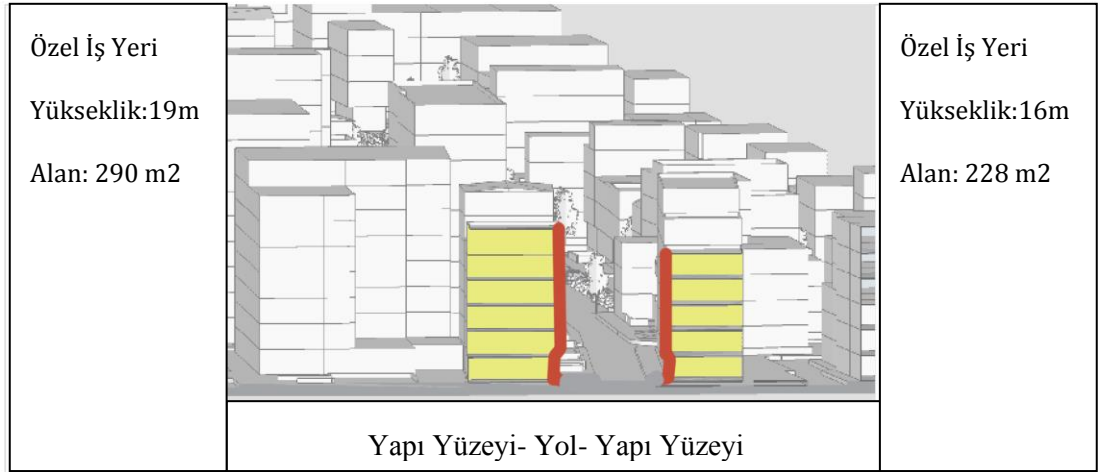
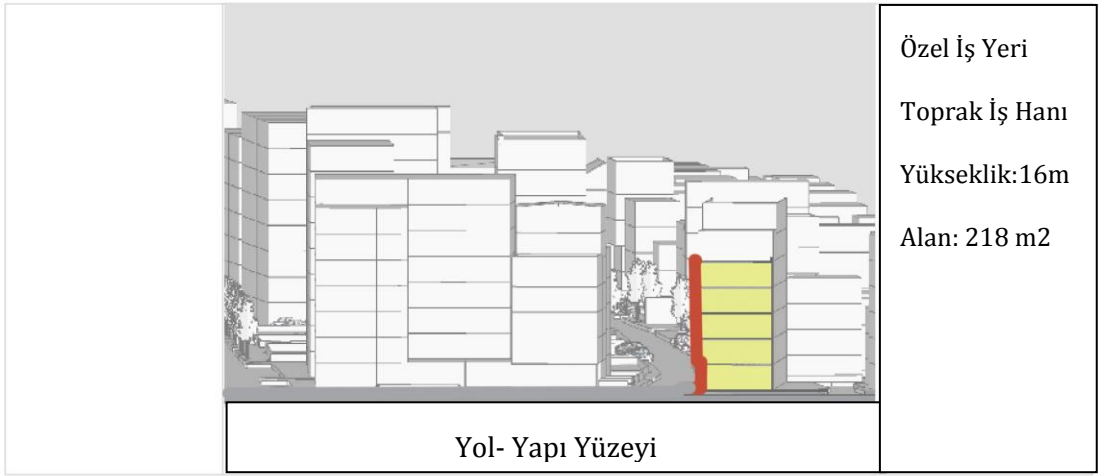
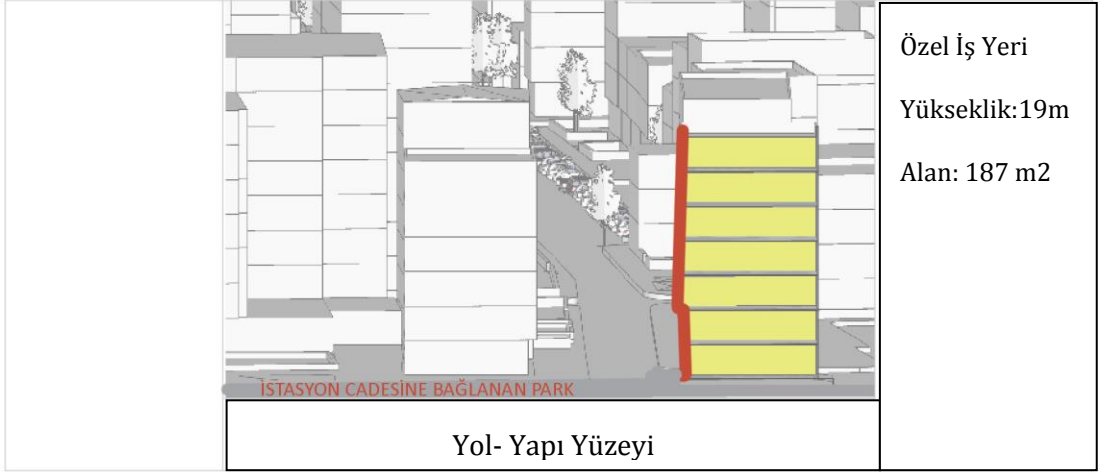

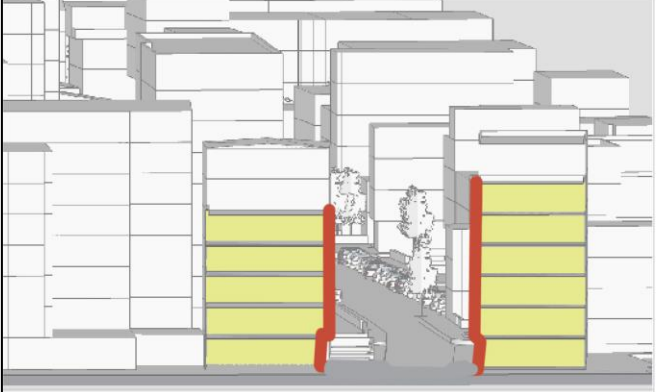
<p>Sahabiye Medresesi</p> <p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik: 7m</p> <p>Alan: 354 m2</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik:7 m</p> <p>Alan: 446 m2</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

<p>Sahabiye Medresesi</p> <p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik: 7m</p> <p>Alan: 354 m2</p>		<p>Konut</p> <p>Yükseklik:19m</p> <p>Alan: 234 m2</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

<p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik: 7m</p> <p>Alan: 194 m2</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Klas Otel</p> <p>Yükseklik:19m</p> <p>Alan: 187 m2</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

<p>Özel İş Yeri Eğitim Tesisi Yükseklik:16m Alan: 250 m2</p>		<p>Özel İş Yeri Yükseklik:19m Alan: 202 m2</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

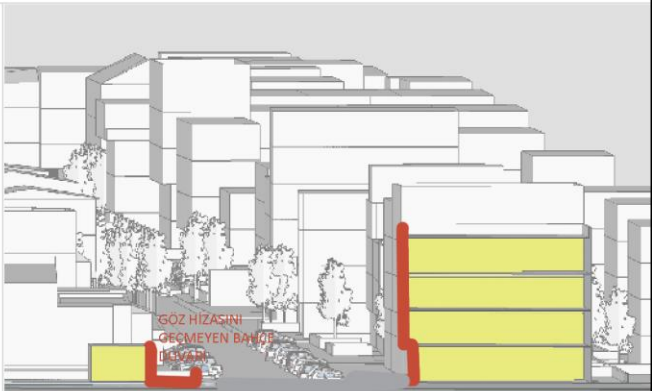
<p>Özel İş Yeri Sağlık Tesisi Yükseklik:22m Alan: 226 m2</p>		<p>Özel İş Yeri Kız Öğrenci Yurdu Yükseklik:22m Alan: 467 m2</p>
<p>Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

<p>Konut+ Özel iş yeri Yükseklik:16m Alan: 181 m2</p>		<p>Özel İş Yeri Yükseklik:10m Alan: 235 m2</p>
<p>Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

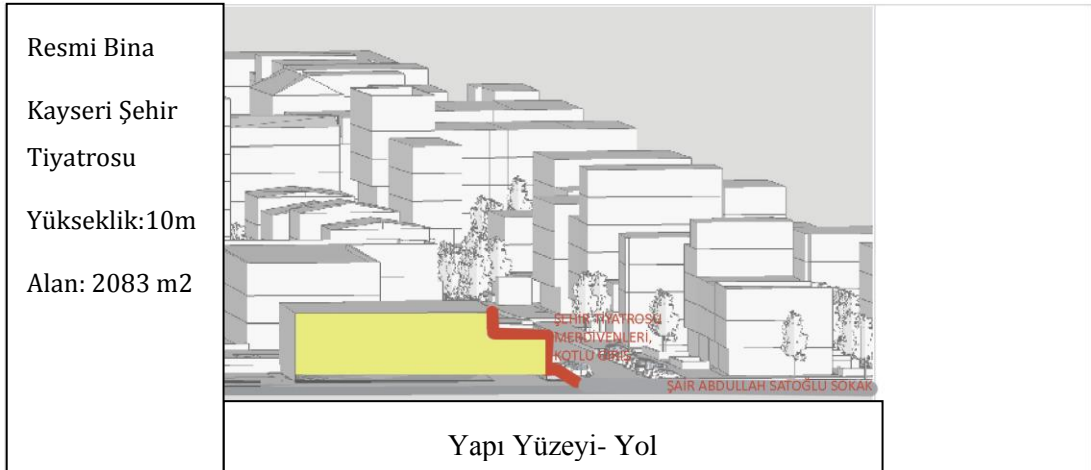
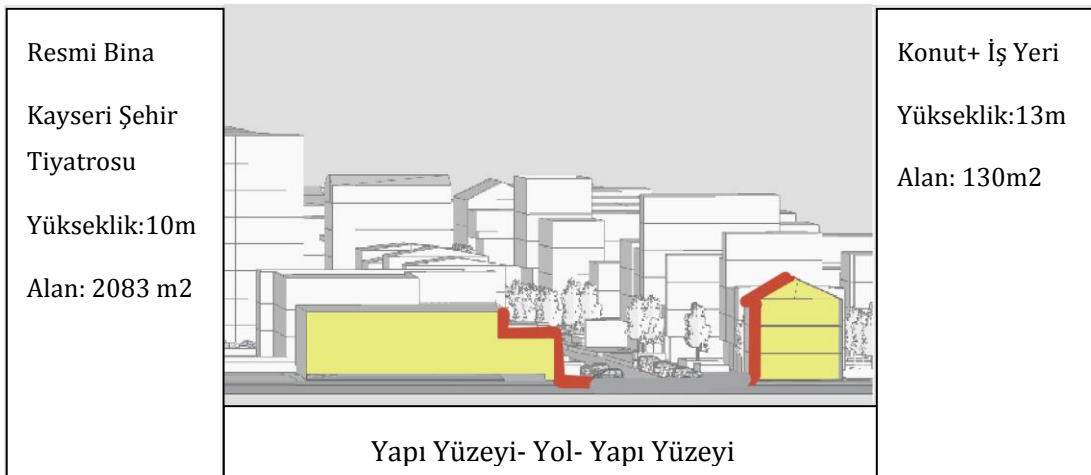
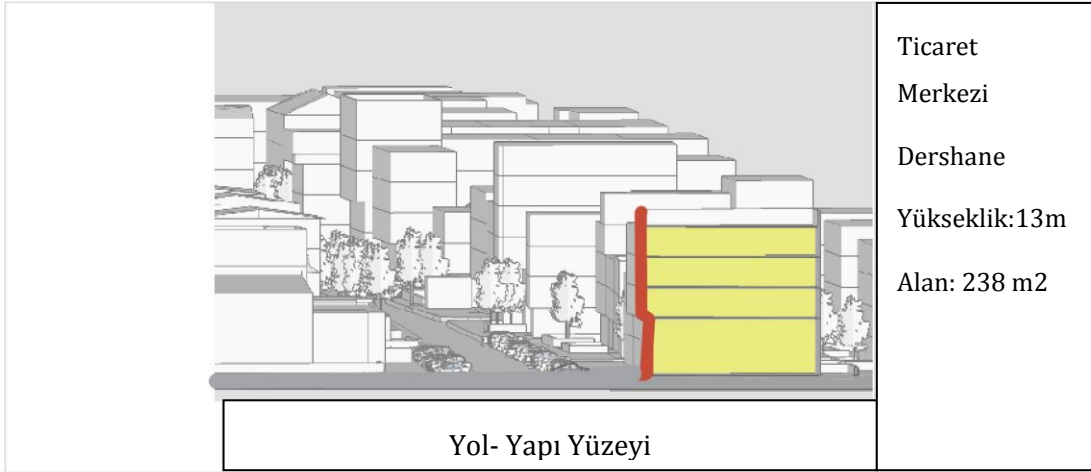

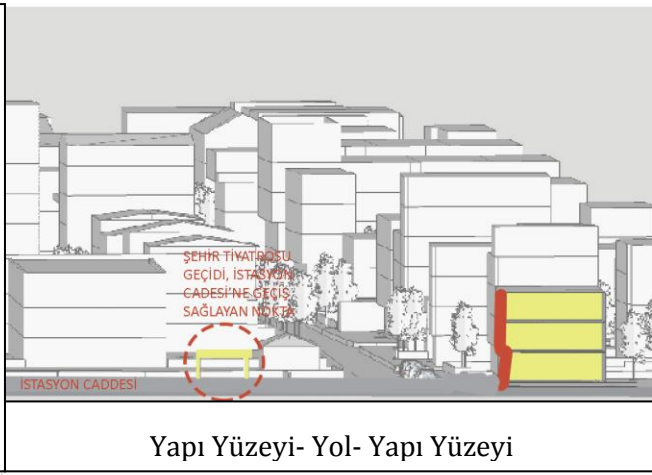
<p>Resmi Bina</p> <p>Kayseri</p> <p>Öğretmen Evi (Misafirhane)</p> <p>Yükseklik:25m</p> <p>Alan: 648 m2</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Pansiyon</p> <p>Yükseklik:16m</p> <p>Alan: 298 m2</p>
Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi		

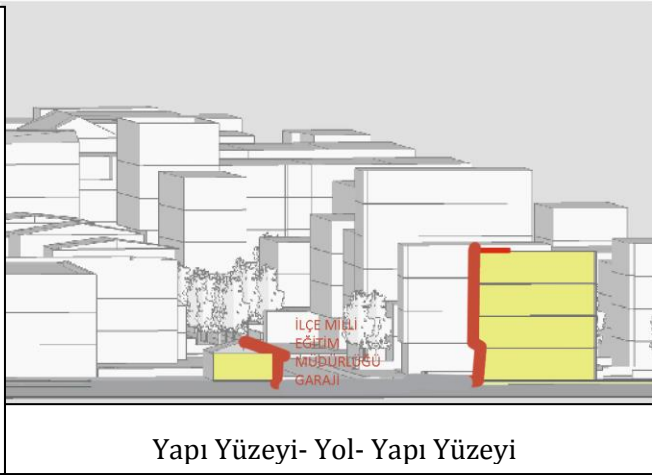
<p>Resmi Bina</p> <p>Kayseri</p> <p>Öğretmen Evi (Misafirhane)</p> <p>Yükseklik:25m</p> <p>Alan: 648 m2</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik:10m</p> <p>Alan: 195 m2</p>
Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi		

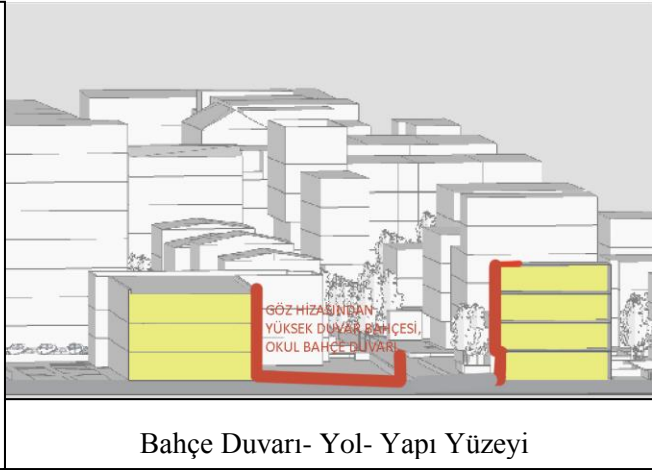
<p>Resmi Bina</p> <p>Kayseri</p> <p>Öğretmen Evi</p> <p>Düğün Salonu</p> <p>Yükseklik:7m</p> <p>Alan: 574 m2</p>		<p>Konut+ Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik:13m</p> <p>Alan: 268 m2</p>
Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi		

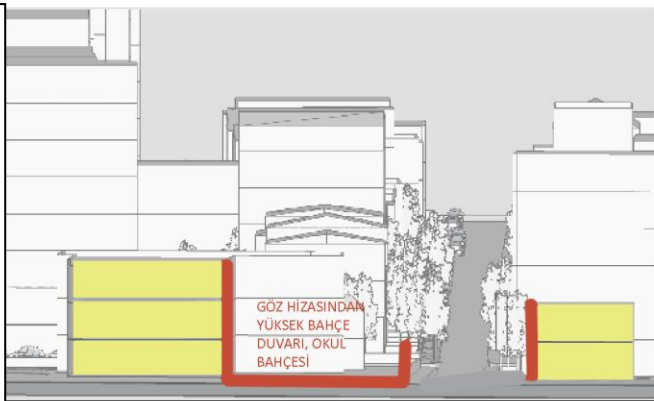

<p>Kayseri Şehir Tiyatrosu Geçidi</p> <p>Yükseklik: 7m</p> <p>Alan: 46 m²</p>		<p>Konut</p> <p>Yükseklik:10m</p> <p>Alan: 194m²</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

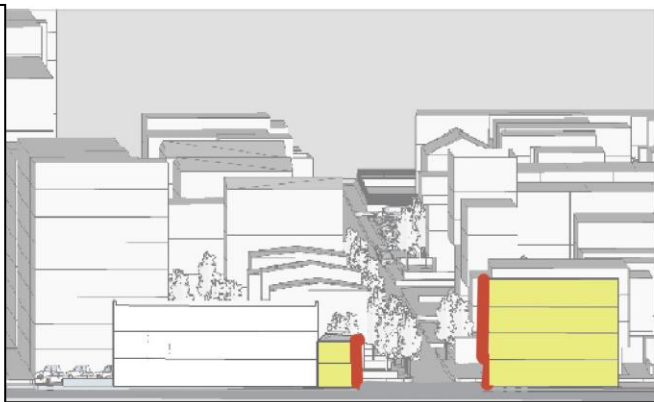
<p>Vali Konağı Garajı</p> <p>Yükseklik:4m</p> <p>Alan: 112m²</p>		<p>Konut</p> <p>Yükseklik:13m</p> <p>Alan: 220m²</p>
<p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

<p>Eğitim Tesisi</p> <p>Kayseri Kız Teknik ve Meslek Lisesi</p> <p>Yükseklik:7m</p> <p>Alan: 1283m²</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Yol İş Sendikası</p> <p>Yükseklik:13m</p> <p>Alan: 211m²</p>
<p>Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

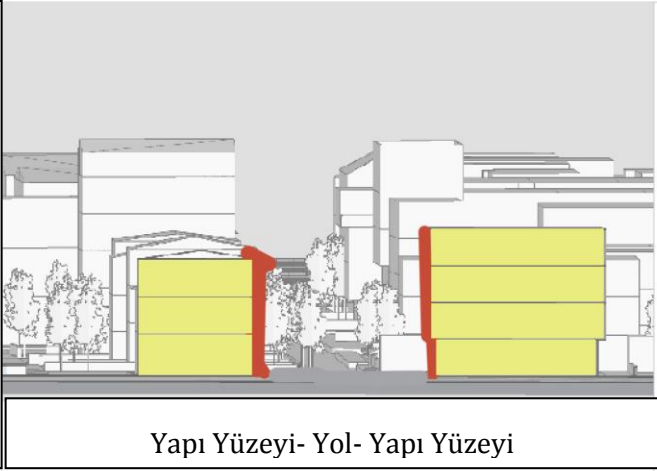

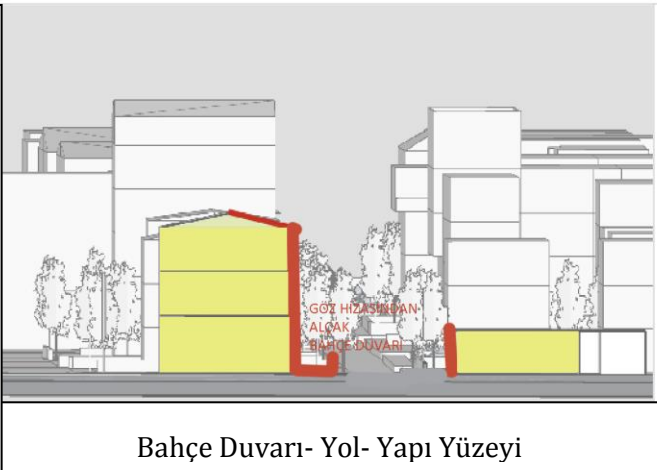
<p>Eğitim Tesisi</p> <p>Kayseri Kız</p> <p>Teknik ve</p> <p>Meslek Lisesi</p> <p>Yükseklik:7m</p> <p>Alan: 1283m²</p>	 <p>Bağe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>	<p>Eğitim Tesisi</p> <p>Kreş</p> <p>Yükseklik:7m</p> <p>Alan: 147m²</p>
--	---	--

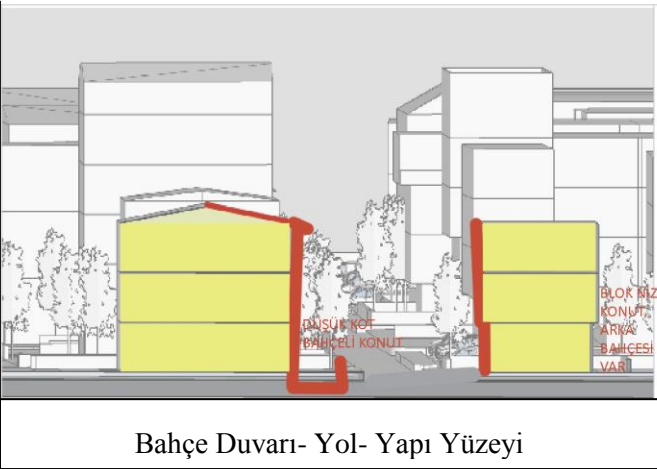
<p>Eğitim Tesisi</p> <p>Kayseri Kız</p> <p>Teknik ve</p> <p>Meslek Lisesi</p> <p>Yükseklik:7m</p> <p>Alan: 1283m²</p>	 <p>Bağe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>	<p>Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik:19m</p> <p>Alan: 244m²</p>
--	--	--

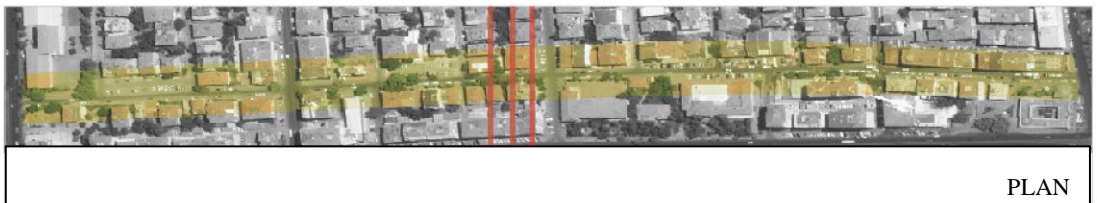
<p>Trafo Binası</p> <p>Yükseklik:7m</p>	 <p>Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi</p>	<p>Konut</p> <p>Yükseklik:13m</p> <p>Alan: 324m²</p>
---	---	---

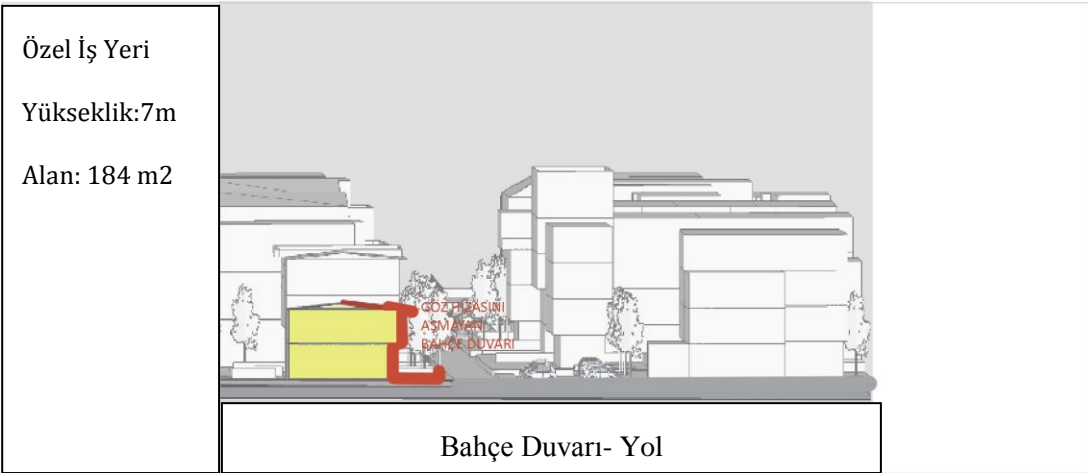
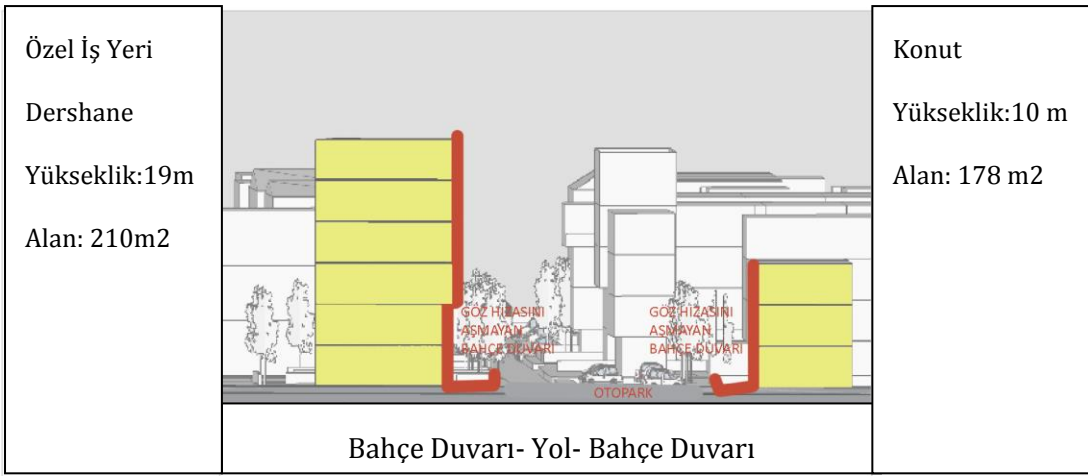
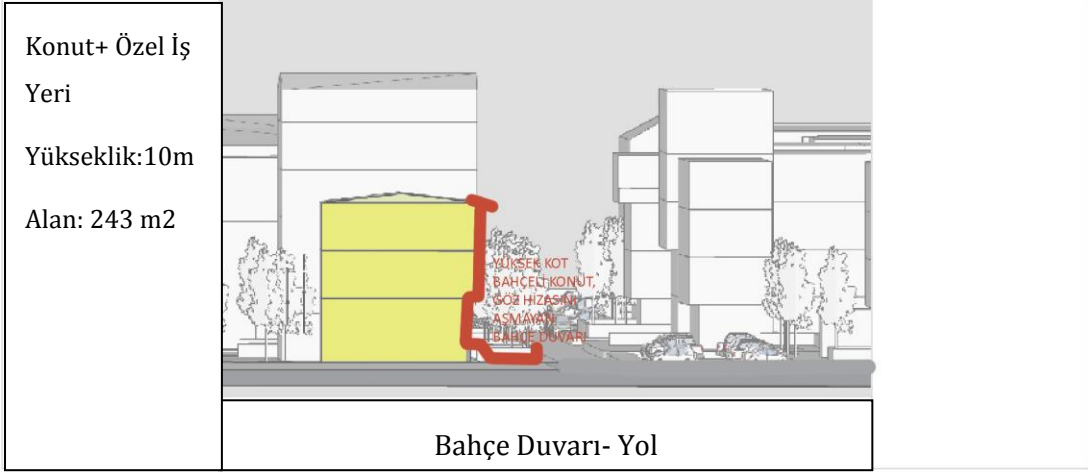

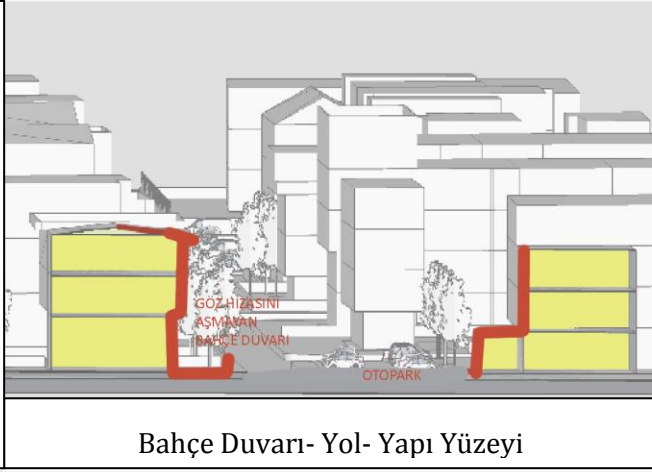
<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 200 m2</p>		<p>Konut Yükseklik:13m Alan: 564 m2</p>
---	--	---

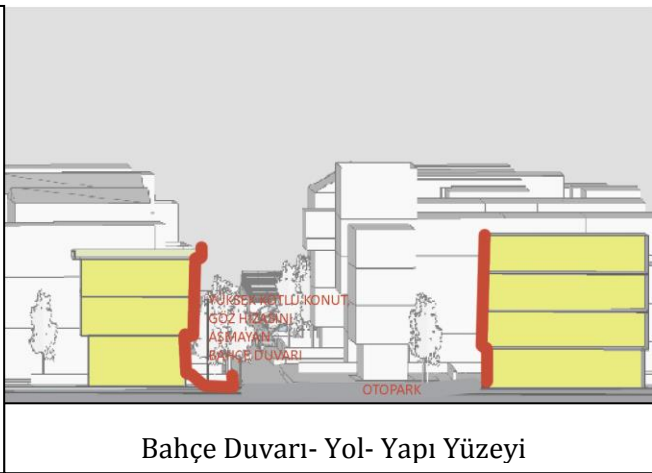
<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 195m2</p>		<p>Konut Kömürlük Yükseklik:3m</p>
--	---	--

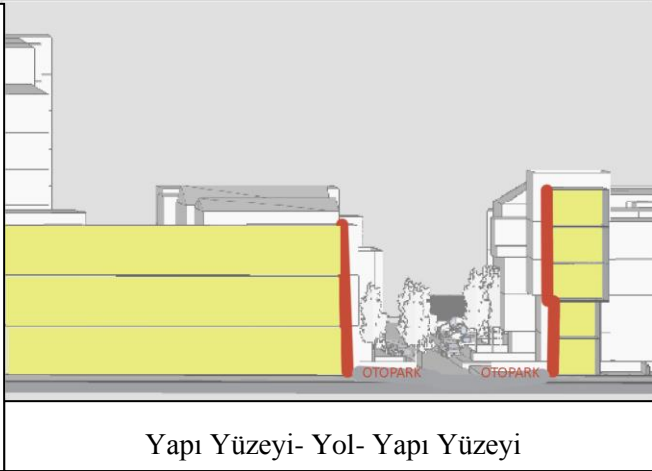
<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 259 m2</p>		<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 281 m2</p>
---	--	---

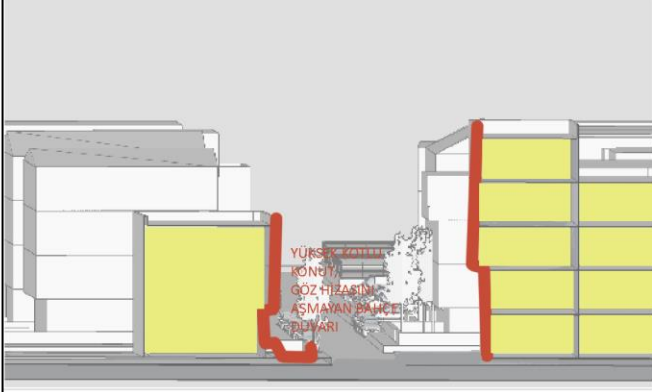

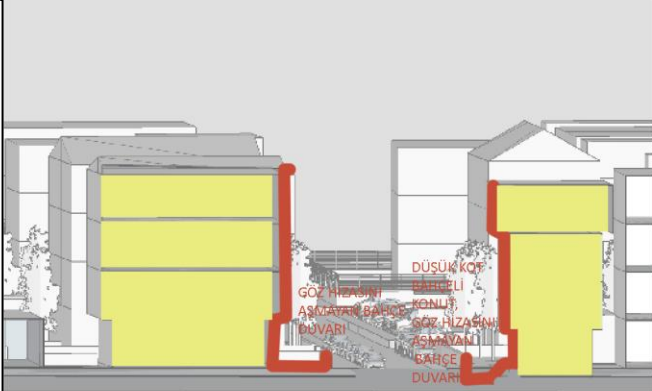
<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 193 m2</p>		<p>konut+ iş yeri Yükseklik:10m Alan: 200 m2</p>
Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi		

<p>Konut Yükseklik:10m Alan: 302 m2</p>		<p>Konut Yükseklik:13 m Alan: 280 m2</p>
Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi		

		<p>Özel İş Yeri Yükseklik:13 m Alan: 190 m2</p>
Yapı Yüzeyi- Yol- Yapı Yüzeyi		

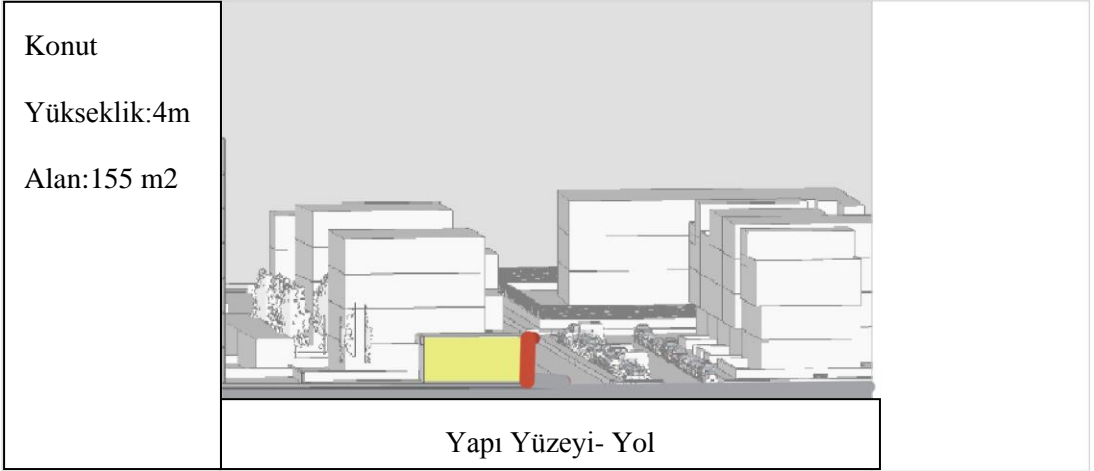
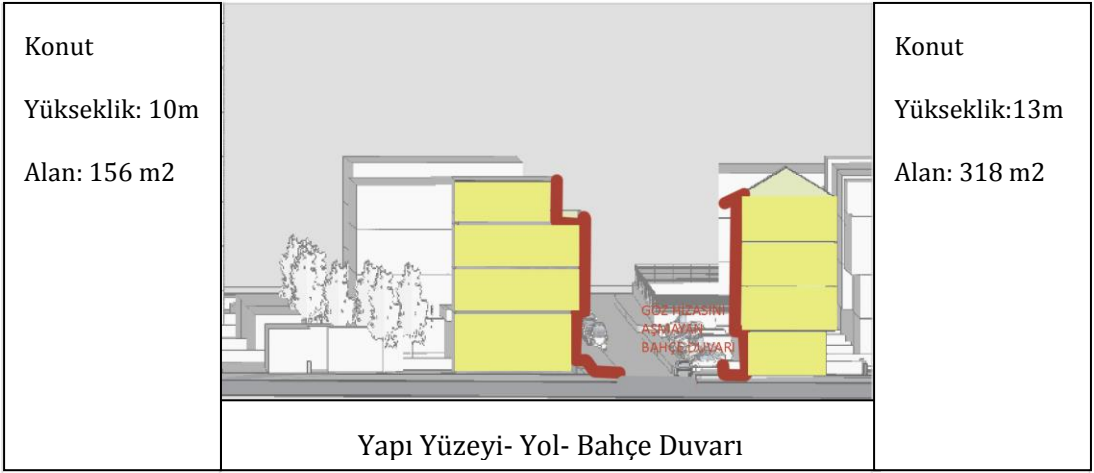
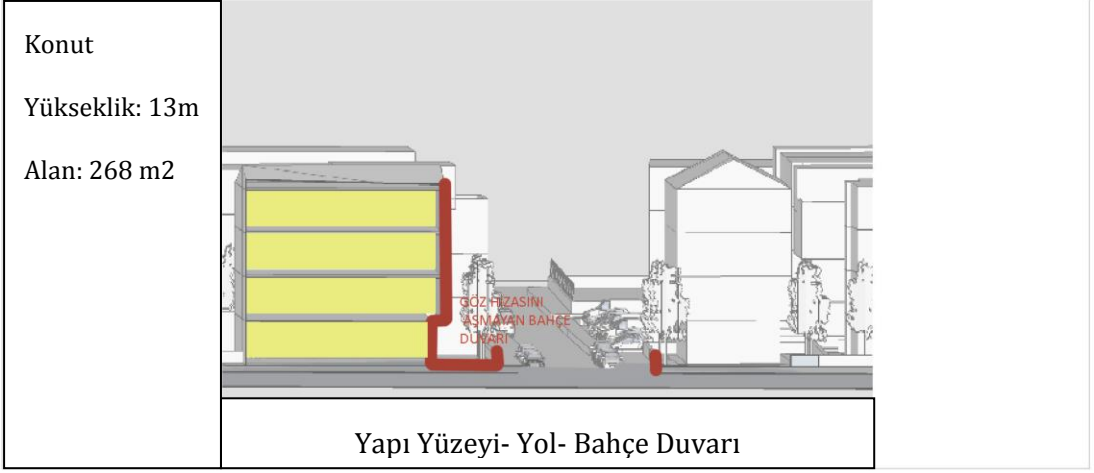

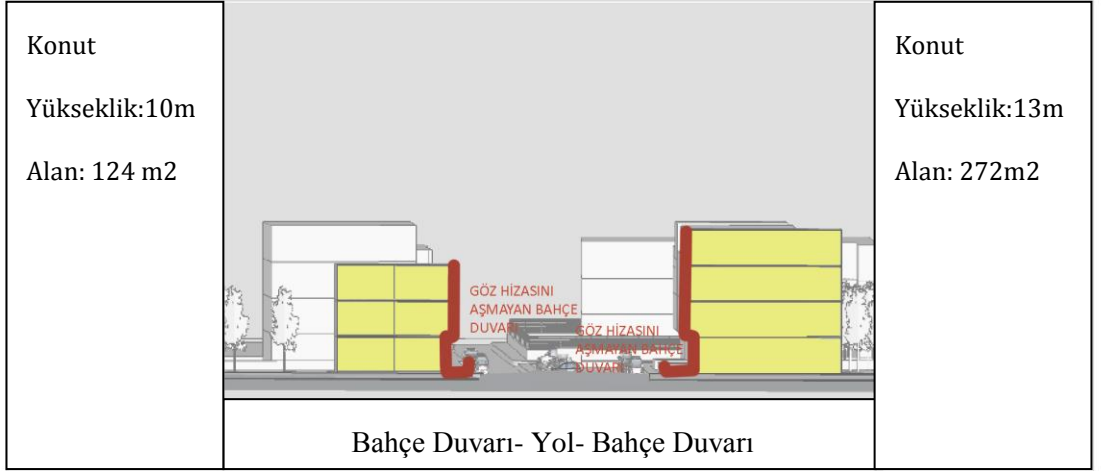
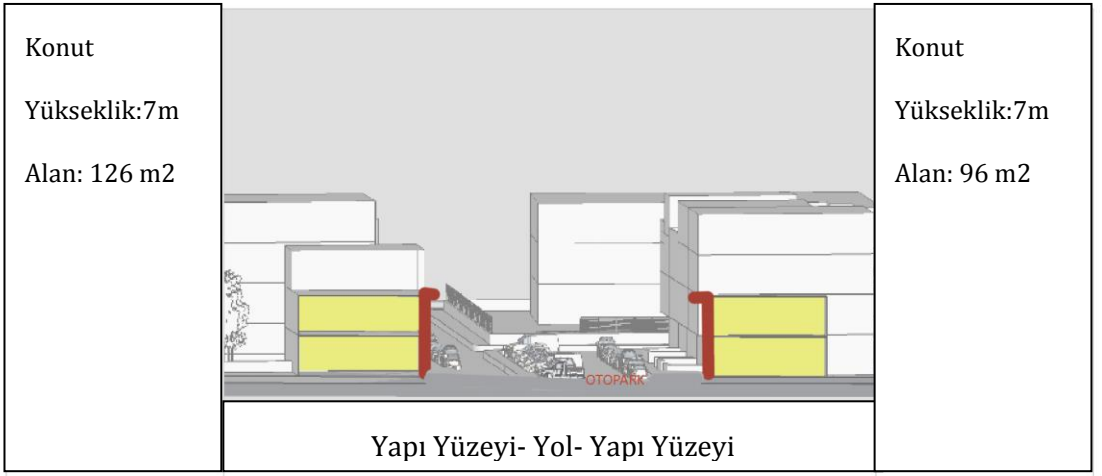
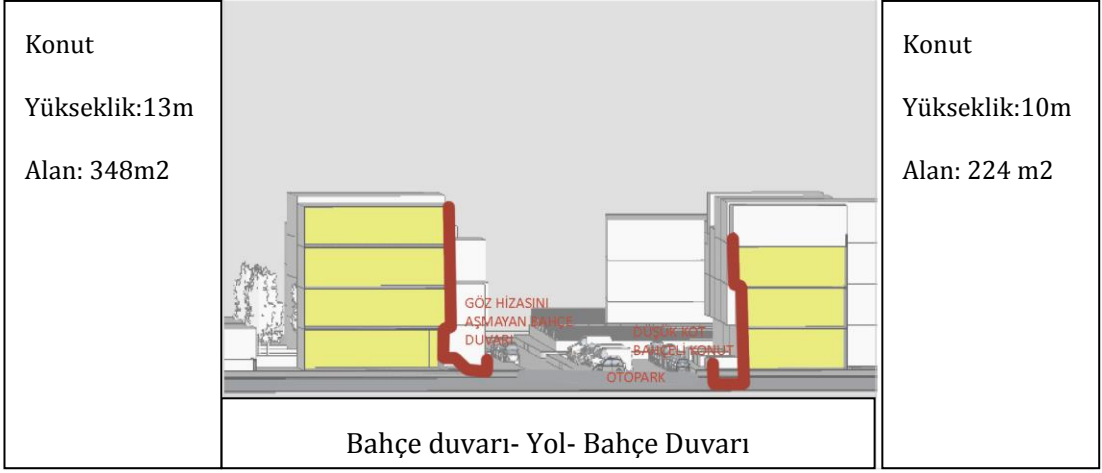
<p>Konut</p> <p>Yükseklik:13 m</p> <p>Alan: 130 m²</p>		<p>Özel İş Yeri</p> <p>Eğitim Tesisi</p> <p>Yükseklik:10 m</p> <p>Alan: 220 m²</p>
<p>Bahçe Duvarı- Yol- Yapı Yüzeyi</p>		

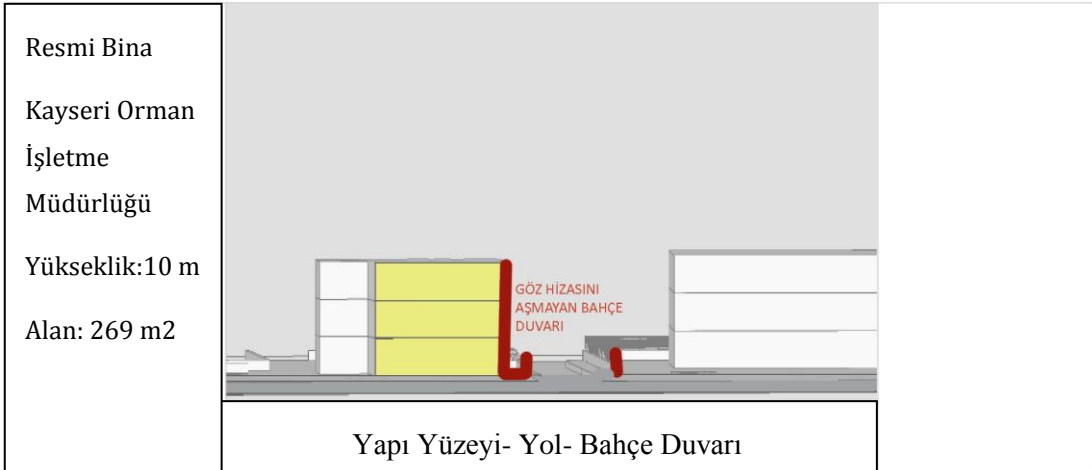
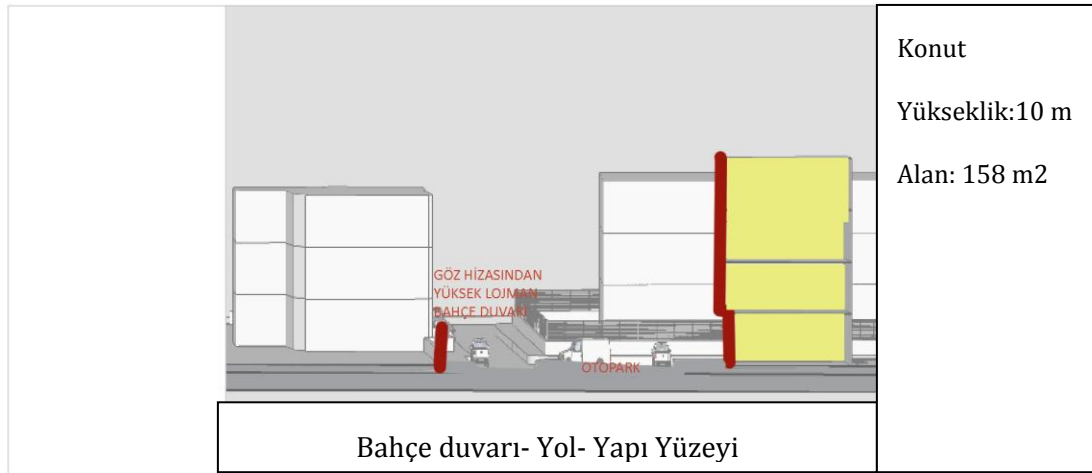
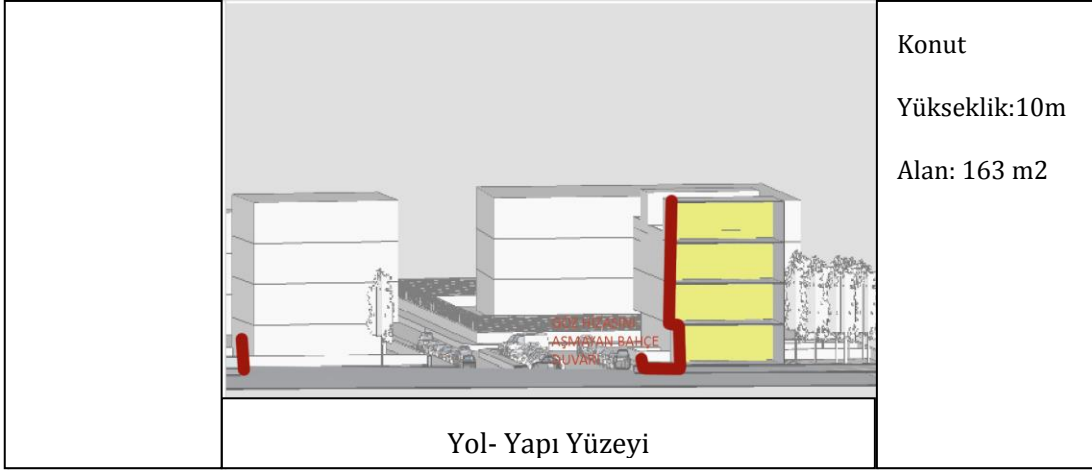
<p>Konut+ Özel İş Yeri</p> <p>Yükseklik:13 m</p> <p>Alan: 498 m²</p>		<p>Konut</p> <p>Yükseklik:10 m</p> <p>Alan: 240 m²</p>
<p>Bahçe Duvarı- Yol- Bahçe Duvarı</p>		

<p>Konut</p> <p>Kömürlük</p> <p>Yükseklik: 3m</p> <p>Düşük Kot Bahçe</p>		<p>Konut</p> <p>Kömürlük</p> <p>Yükseklik: 3m</p> <p>Düşük Kot Bahçe</p>
<p>Yol- Bahçe Duvarı</p>		

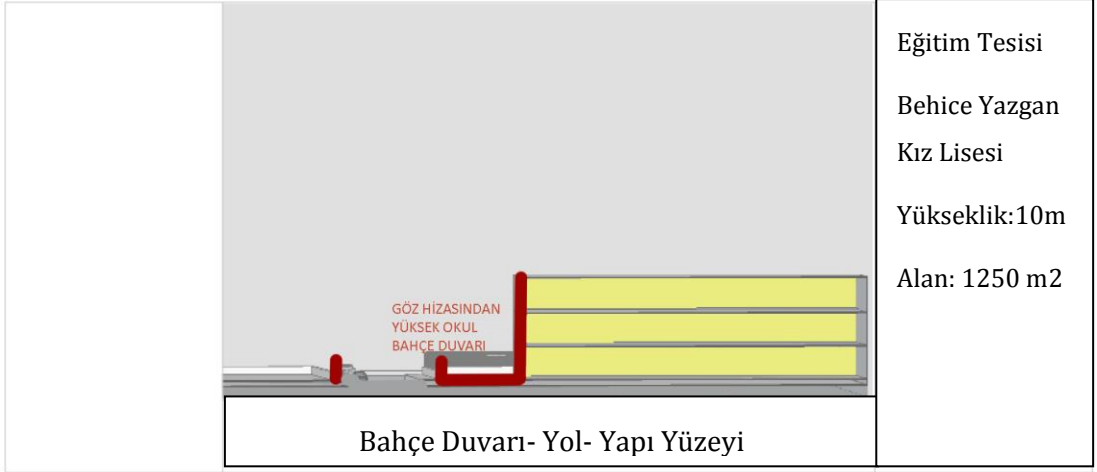

PLAN

PLAN

C

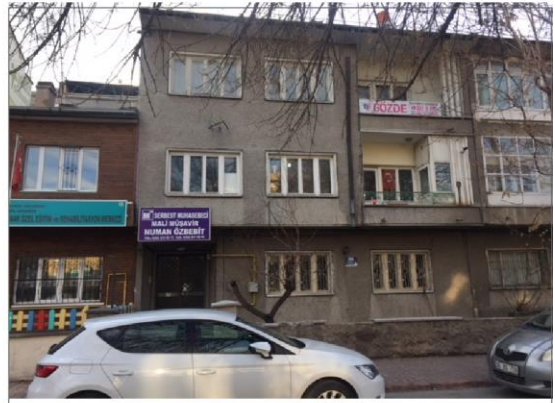
Analiz Fotoğrafları

- Fiziksel Çevre Analizi Fotoğrafları
- Sosyal Çevre Analizi Fotoğrafları

D

Esnek Görüşmeler

- Tekin Küçüknalbant, Konut Sahibi
- Recep Akbulut, Mimar
- Bayram Ören, Mağaza Sahibi
- Ali Gökbayrak, Öğrenci
- Sadık Atilla, Emekli Öğretmen
- Oğuz Sönmez, Kiracı (Market)
- Ahmet Alpaslan, Taksici
- Ramazan, Dükkan Sahibi (Soyadını vermek istemedi.)

TEKİN KÜÇÜKNALBANT, KONUT SAHİBİ, METE CADDESİ SAKİNİ

Soru: Mete Caddesini kaç yıldır kullanıyorsunuz?

Cevap: 1960 da bina bitti.

Soru: O zamandan beri Mete Caddesindeki konutta mı oturuyorsunuz?

Cevap: Evet.

Soru: Mete Caddesindeki tipik bir gününüz nasıl geçerdi? Sokak çıktığınızda neler yapardınız?

Cevap: Yanımızdaki arsa boştu sürekli orda voleybol oynardık, futbol oynayan futbol oynardı. Buradan çıkar yazıya giderdik klasik. Boş tarla gerçi bataklıkmiş ama kurutmak için tarlalar açmışlardı. Karasu ve Kızılırmak'a doğru giderdi. Onun için bazı ağaçlar dikmişlerdi ki suyu emsin diye. Boş arazi de yine piknik yapıp top oynamaya giderdik. Yine o zamanlarda o sulara muazzam renkli renkli balıklar vardı. Yakalayıp akvaryuma atardık. Tatlı su balıkları idi. Öyle bir hayat yani buradan çık oraya git.

Soru: Mete caddesinin kullanımını geçmişten günümüze çok değişiklik oldu mu?

Cevap: Değişmez olur mu? Şehrin yapılanmasındaki plansızlık yığılmayı bir noktaya bırakınca burası çok kıymete bindi. Halbuki yığılma olmasaydı rant yükselmeyecekti. Şehir doğru düzgün ada ada planlansaydı buradaki adalar bile küçük bana göre. Site gibi olacaktı her yer ki eskiden öyleydi. Başkası bu mahalleden geçmezdi, şimdi herkes bu mahalleden geçiyor. Yaşam alanları insanlara açıldı. Sahabiye'den olmayan buraya girmemeliydi. Ticaretin gelmesinin sebebi şu binaların altını bakkal yaptılar, market yaptılar, ofis yaptılar, iş yeri yaptılar bunlar yanlış şeyler bunlar olmamalıydı. Eskiden yoktu.

Soru: Bir çok insanın burayı kullanmasından hoşlanmıyor musunuz yani?

Cevap: Tabii.

Soru: Farklı bir çok insanın buraya gelmesinden neden rahatsız oluyorsunuz?

Cevap: Burası bizim yaşam alanımız yani ailelemlerle yaşamımızı sürdürdüğüm bir yerde iş yerlerinin olması dünyanın en büyük yanlışı.

Soru: Yani siz bu durumda caddeyi çok rahat kullanamıyor musunuz?

Cevap: Kullanıyorduk biz çok rahattık eskiden. Babam kalp krizi geçirdi çıkaramadık 3 sıra araba vardı. Arabaların üzerine basarak geçtik artık.

Soru: Neden rahat kullanamadığınızı düşünüyorsunuz?

Cevap: Yani nüfusun buraya yoğunlaştırılması bizim yaşamımızı gasp etti öyle söyleyim. Benim rahat yaşamımı buraya Sahabiye'ye, yani Sahabiye dışındaki insanların buraya yönlendirilmesi benim yaşantımı bozdu.

Soru: Bu çeşitlilikten hoşlanmıyor musunuz?

Cevap: Evet hoşlanmıyorum.

Soru: Peki siz aşağıda sokakta oturup iki laf edelim diyor musunuz?

Cevap: Ooo çoktu eskiden. Hep öyleydi.

Soru: Peki ya şimdi?

Cevap: Şimdi bitti. Şimdi aşağıya sandalye koydular mı korkuyorsun. Suriyelileri de geç millet aç herkes hırsız. Her kapıyı kilitlemezdik hiç önemli değildi. Bizim hala otomatığımız yoktur mesela. Kapı açık dururdu.

Soru: Şimdi güven sorunu mu var konutlarda?

Cevap: Yüzde 1 milyon var.

Soru: Mevcut durumda şöyle olsa daha iyi olurdu dediğiniz şeyler neler?

Cevap: Çok basit. Yaşam alanları ile alışveriş merkezleri ve sanayi ihtiyaçlarını belli adalara toplarsanız o adalar da insanların ticari yaşamları sürer. Etrafındaki adalar farklı olur onun arkasında yaşamaya yönelir. Yani yuvarlak düşünün alışveriş merkezlerini her şeyi ortaya toplayacaksın yaşam alanlarını dışarı dizeceksin çok basit.

Soru: Kentsel dönüşüm ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Hepsi yanlış. Diyorlar ki hava akımını kesiyorsun koca koca binalar dikiyorsun.

Soru: Peki bu kentsel dönüşüm gelirse caddeyi çok etkileyeceğini kullanıcının değişeceğini düşünüyor musunuz?

Cevap: Her yeri ele geçirip kafalarına göre yapacaklar. Proje diye sunduklarının dışında şeyler yapacaklar.

Soru: Söylenilenlerin yapılacağına inanmıyor musunuz?

Cevap: Tabii. Bildiğim bişey garanti var bu ordu evinin tarafını dubleks binalar yapacaklar.

Soru: Peki siz istiyor musunuz kentsel dönüşüm?

Cevap: Bana deseler ki sana iki yıl veriyorum, iki yıl içinde binanı gerekli yönetmelik şartlarına uydur, ben kendi evimi kendim yaparım, bunun için kentsel dönüşüme gerek yok.

Soru: Yaşadığınız yerden memnunsunuz yani?

Cevap: Tabii yaşam halen var burada. Biz burada yaşıyoruz. Tek sorun güvenlik. Güvenlik olmadığı için, betonarme yapılan binaların hepsi yıkılıyor. Bizim ki yıkılmadı çok sağlamdır. Eskiden yaşayan insanın ihtiyacına göre yapılıyordu.

Soru Size kentsel dönüşüm ile ilgili bir şey soruldu mu? Mevcut yaşam alanınız ve kullanımınızla ilgili bir şey soruldu mu dönüşümden önce?

Cevap: Encümen karar verecek hepsine.

SORU: Yaşadığınız yer aynı mı kalacak peki?

CEVAP: Kendi yaptıkları ve satılmayan bir sürü bina var .Arka taraflarda yapılan binalara bizi buradan transfer edecekler.Bizim yaşam yerinden kovuyorlar, burayı kendileri ele geçirdiler. Sana yer vermiyorlar. İstedğin şeyler yapılacak dediler ama hiç de öyle bir şey görmedim.

Soru: Şu an kendi caddeniz üzerinde yaşamayacaksınız yani kentsel dönüşüm yapıldığı zaman?

Cevap: Tabii yıktılar mı ne olacak. Binan gidiyor. Ben 3 katlıdan fazla bina istemiyorum bu yaşamda. Şimdi bu adam yapıyor 15 katlı. Hani bizim istediğimiz

olacaktı. Sonradan projeyi çizdiler yok yarışma yaptık dediler. Yarışmada o birinci oldu dediler. Soytarıca şeyler. İnsanı kandırmaktan öteye gitmedi.

Soru: Ne kadar uzaklıkta olacak yeni yaşam yeriniz?

Cevap: Şehrin dışında. Yani benim yaşamımı oldukça zora sokacaklar. Ben burada bir bisiklet üzerinde yaşıyorum. Ulaşımını insanların özellikle kasıtlı engelliyorlar. Mesela gene benim duyumum terminali neden şehrin dışına aldılar. Hâlbuki Münih de ortasında 10 katlı şehrin içinden diğer ilçelere giden çok fazla otoparklar ve otobüsler var. Her şey merkezden hareket eder. Bizdeki dışarı alınıyor neden insanları buradan yaşamdan uzaklaştırmak için zorlaştırmak için çünkü buranın rantı yüksek. Rantı yüksek yeri ele geçirmek için yaşamı zorlaştırıyorlar.

Soru: Peki gece kullanımı nasıl bir konut grubu olarak? Gece nasıl bir yer Mete Caddesi?

Cevap: Gece fazla bir şey yok rahattır yani yaşam. Sadece iş yerleri kapandığı için arabaları park ederler evin önüne biz eve girip çıkamayız. Benim kapımın girişini dahi gasp etmiş durumdadır. Yani bir hastan olduğunda kapının önüne girip çıkamıyorsun. Mesela iki arabanın arasından geçebilirsen geçersin. Evvela bu konutta hiç kimse halkın yaşamını düşünmedi. Yani diyorum ya amaç buradaki insanları bıktırmak ve kaçırtmak.

Soru: Peki bu öğretmen evi yıkılacak, yeni projede Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan Şehir Tiyatrosu yada okullar, yurtlar yıkılacak. Onlara nasıl bakıyorsunuz?

Cevap: Bundan önceki duyumum da istasyon caddesi genişleyecekti. İstasyon caddesi genişlerken Hacı Kılıç Camisi vardı. Fakat ona rağmen razı olundu taşlar numaralandırıldı ona göre söküldü. Bir geriye kaydırılacaktı cadde genişlesin diye fakat olmadı.

Soru: Peki bu mekanların yıkılacak olması orada hiçbir şeyin kalmamasına nasıl bakıyorsunuz yani bir öğretmen evinin orada olması yada tiyatronun orada olması sizin için nasıl bir şey.?

Cevap: Şöyle söyleyim tiyatronun kalması çok önemli, o bir tarihi eser. Çünkü orası halk evi aslında. Halkın eğitim aldığı yaşamını sürdürdüğü bir yerdi eskiden. Şu an da bütün halkın kullandığı bir tiyatro.

RECEP AKBULUT, MİMAR, KULLANICI, SAHABİYE MAHALLESİ SAKİNİ

Soru: Mete Caddesini ne kadar zamandır kullanıyorsunuz?

Cevap: 1988 yılından itibaren

Soru: Peki Mete Caddesindeki tipik bir gününüzü tarif eder misiniz? Kullandığınız zaman ne gibi amaçlar için kullanıyorsunuz.

Cevap: Aslında çoğu zaman iş yerime gidip gelmek için kullanıyorum onu dışında öğle tatillerinde alışveriş vb. durumlarda kullanıyorum

Soru: Deneyimleriniz üzerinden ve bir mimar olarak Mete Caddesi'ni fiziksel ve mekânsal açıdan yorumlayabilir misiniz?

Cevap: Fiziksel açıdan çok konforlu bir yer olmadığını söyleyebilirim aslında işin doğrusu. Ama mekânsal açıdan da bir mekansallıktan söz edilebilir mi sanki bana kentin bu ve buna benzer caddeleri mekansallıktan öte sirkülasyon alanı gibi geliyor.

Soru: Kullanıma izin vermiyor mu, insanlar gelip geçiyor mu sadece sizin gözünüzde?

Cevap: Kullanıma izin verdiği çok dar alanlar var işte kafelerden bahsedebiliriz. Başka şeylerden bahsedebilir miyiz bilmiyorum.

Soru: Kaldırımlar?

Cevap: Kaldırımlar da genellikle o alışla gelmiş, esnafın kapının önünde o hoş sohbetleri oturumları dışında çokta bu caddenin ya da çevrenin mekânlarının bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Yoğun bir trafik var ve yayalar rahat hareket edemiyor. Gürültü var, yeşili yok tanımlı boşluklar yok dolayısıyla insanların kullanacağı yerler geriye kalan 3 4 katlı konutların bahçeleri falan olur ama buna da izin yok insanlar rahat edemiyorlar. Dolayısı ile daha çok kapalı mekânlar birde onlara açık mekânlar birde yarı açık mekanlardan bahsedebiliriz. Yani başka insanların kullanacağı kamuya açık mekânlar çok yok.

Soru: Peki sosyal açıdan kullanıcı profili?

Cevap: Çok değişken bir kullanıcı durumu var alışveriş nedeniyle kullananlar iş yeri için kullanan insan profili var konutlar ve barınma okul tiyatro için kullanıcılar bunlar geçici olanlar. Sürekli kullananlar iş yeri ofis ve konut kullanıcıları.

Soru: Birçok farklı mekânın alan üzerinde bir birikimi var mı sizce? Ya da olumsuz bir durum oluşturuyor mu? Yani birçok kullanıcı tipinin olması nasıl bir şey?

Cevap: Bence iyi bir şey ama bu planlanmış bir şey değil doğaçlama gelişen bir şey bir gün bir kafe açılıyor insanlar burayı kullanıyor birkaç yıl sonra lokantaya dönüşüyor. Sonra birkaç yıl sonra kırtasiyeye dönüşüyor. Yani böyle sürekliliği olan alışlagelmiş bir kullanma biçimi yok. Günün koşullarına göre değişkenlik gösterir.

Soru: Gece kullanımı nasıl?

Cevap: Ağırlıklı olarak Öğretmen evi ve tiyatro geçici kullanıcıların kullandığı bir faaliyet var. Gece ticaretin durduğu için onların çok kullandığını düşünmüyorum. Daha sakin bir hal alıyor. Bir de az gelirli daha çok kira da oturan grupların barınma eylemi için gece kullanımı var. Tamamen yok diyemeyiz ama gece kullanımları barınma adına kullanılıyor ve onlarda tahmin ediyorum caddeyi sirkülasyon için, gelip gitmek amaçlı kullanıyorlar.

Soru: Peki mevcut durumda bu fiziksel ve sosyal açıdan kullanım sizce yeterli mi yada yetersiz bulduğunuz durumlar var mı?

Cevap: Yani bence yetersiz kent merkezine bu kadar yakın evin yeniden ele alınması düşünülebilir, ele alma biçiminde yaya yolları sadece gelip geçme bir şey olmaktan çıkıp farklı toplanma alanlarına farklı sosyal toplanma gruplarına dönüşecek oturabilecekleri yiyip içebilecekleri ve sürekliliği olan kesilmeyen kopmayan bir kafenin önündeki 3-5 metrenin boşluktan ibaret olmayan ve rahatça kullanabileceği çocukların rahat kullanabileceği yaşlıların rahat kullanabileceği gelip geçerken nefes alıp dinlenebileceği yada sadece o amaçla o bölgeye kullanabileceği açık mekanlar yarı açık mekanlar kapalı mekanlar işte kültürel bir takım sosyal kültürel mekanların olduğu alanlara dönüşürse o zaman birçok şeyi

bir arada düşünmek mümkün. Ticari faaliyet alanda kullansın ama burada dar katımlı bir alandan bahset etmek mümkün bu haliyle.

Soru: Peki kentsel dönüşüm de bilmiyorum kentsel dönüşüm projesini incelediniz mi ama bütün bu mevcut işlevselliğin yıkıldığı durumda bunun alana olumlu yada olumsuz bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

Cevap: Bu haliyle çok olumlu olacağını tahmin etmiyorum. Çünkü kentsel dönüşüm projesini yapan planlayan insanların kaygıları farklı. Bu kaygı daha çok bir yeri yıkıp yeniden yapmak yenilemek kaygısı üzerine bunlarda bir takım getiriler olur olmaz onu bilmiyorum ama ona yönelik bir çalışma var. Bunu yaparken çok az bir çok az dokunuyorlar. Yani yollar benzeri gibi kalıyor okullar öyle sosyal mekanlar kültürel mekanlar bence öyle yoğunluğu çok artıran bir şey var yapı yoğunluğu diye bir anlayış var yatay bölgeyken burası dikey bir kente dönüşüyor. Bunun getireceği trafik yoğunluğu yay yoğunluğunun sadece ölçülerle tarif edildiği bir durum var gibi geliyor. İşte bu kadar araç bu kadar yoldan geçmiştir. Bu kadar insanda bu kadar yaya yolundan geçmiştir. Onun dışında insan konforuna insan psikolojisine yönelik bir sosyalleşmesine yönelik bir proje olduğunu düşünmüyorum.

Soru: Kullanıcı profilini ve biçimini etkileyecek mi yani?

Cevap: Kullanım biçimini çok etkiler mi bilmiyorum ama kullanıcı profilini büyük bir ihtimalle etkileyecek çünkü kullanım biçimleri değişecek bu caddenin. Eskiden ticaret ofis kültür yapıları varken birden bire hepsinin özellikle barınmanın konutların bu alandan başka bir alana doğru kayması oldukça ağırlıklı olarak ticari mekânların olduğu yapıların olduğu bir alana dönüşecek. Bu da arkasından bence gündüz kullanımı ve gece kullanımı arasında ciddi bir mesafe açılmasını getirebilir. Yani şu ankinden daha gece kullanımının az olduğu hale dönüşebilir.

Soru: Peki bütün kentin kullanımına açık bir yer olmasını etkiler mi? Bütün kente hitap hali ne olur sizce?

Cevap: Bence etkileyecektir. Bu alanda yapılması planlanan yapı kullanıcılarının kullandığı bir yere dönüşecek. Çünkü onlarla ilgili onların kullandığı bir alana

dönüşecek. Bugün farklı kullanımlar var farklı kullanıcı tipleri var onların tahmin ediyorum ayaklarını büyük ölçüde çekecektir.

BAYRAM ÖREN, BEYAZ EŞYA MAĞAZASI SAHİBİ, METE CADDESİ SAKİNİ

Soru: Kaç yılından beri Mete Caddesi'nde yaşıyorsunuz?

Cevap: 1986'dan beri buradayım.

Soru: Mülk sahibi misiniz?

Cevap: Evet.

Soru: Mete Caddesindeki tipik bir gününüz nasıl geçiyor? Sokak çıktığınızda neler yapıyorsunuz? Dışarı kullanımı olarak mesela?

Cevap: Aslında çok monoton geçiyor. Sabah işime geliyorum. Hemen hemen öğleye kadar buradayım. Genelde mağazamdayım, işimdeyim.

Soru: Dışarıyı kullanmıyor musunuz?

Cevap: Dışarıyı iki mağaza var burada ona gidip geliyorum.

Soru: Bu caddeyi fiziksel açıdan olumlu yada olumsuz bulduğunuz özellikler var mı? Yayadır, kaldırımdır , binadır, parktır, yeşilliktir?

Cevap: Kayseri'nin en eski yerleşim yeri burası ama şu an da cadde bakımsız. Az bir ilerde kafe yapmışlar, kafenin kaldırımı yayayı engelliyor. Az ileriye daha giderseniz kaldırımlar bozulmuş dağılmış. Az ileride Fevzioğlu caddesi var mesela o caddeler hep yapıldı. Oralarda, caddeler biraz daha bakımlı ve güzel. Burası çok merkezi yer olmasına rağmen bakımlı değil.

Soru: Buranın kullanıcı profili nasıl? Yani nasıl tür insanlara hitap ediyor?

Cevap: Eskiden Kayseri'nin en eskileri en yerlileri vardı bu zamanla dar gelirli gelmeye başladı şuan da da bu caddenin devamında da Suriyeliler İran'dan gelenler değişik ülkelerden gelenler burada belli bir süre durup hatta burada yurt dışına gidenler var. Biraz daha aşağı giderseniz yurt dışında orta doğu ülkesinde gibi hissedersiniz. Levhalar falan hep Arapça.

Soru: Peki burada bir öğretmen evinin olması, iş merkezlerinin olması, konutların olması, okulların olması, diş hastanesinin olması yani bir sürü farklı mekanın bir arada olmasının olumlu yada olumsuz özellikleri nelerdir?

Cevap: Diş hastanesi çalışmadı kapandı. Bu cadde aslında ticari olarak iş yapan bir cadde değil. Ancak dediğiniz gibi devlet tiyatrosu var. Kız meslek lisesi var. Öğretmen evi var ve bunlar hep kamu kuruluşları ve memurlar var sabah gelip akşam gidiyorlar. Çok dışarı çıkmıyorlar burada hayatları bina içerisinde geçiyor. Cadde ile sokak ile alakaları yok. Dolayısıyla ticarete katkıları değil zararları var onların. Çünkü orada konut olsa insanlar yaşasa belki burası daha canlı olur. Şimdi bu caddede ben 32 yıldır buradayım. En eskilerden biri benim burada olmamızın yegâne tek sebebi bizim piyasada tanınıyor olmamız. Cadde ile alakası yok.

Soru: Meydana yakın olmanızın hiç işinize bir katkısı olmuyor mu merkezi konumun?

Cevap: Bize bilen geliyor.

Soru: Kentsel dönüşüm ile ilgili ne düşünüyorsunuz daha mı olumlu olur daha mı olumsuz olur?

Cevap: Bu çevreyi betonlaştırıyorlar bana sorarsanız çok uygun değil.

Soru: Sosyal kullanımını etkiler mi kentsel dönüşüm?

Cevap: Etkiler. Aslında şu an yapan firma da sıkıntıda, yapmak da istemiyor. Bana sorarsanız eski haliyle doğal kalsa daha iyi. Sırf Türkiye’de şöyle bir şey var ben birçok Avrupa ülkesine gittim şunu gördüm oralarda 100 yıllık 150 yıllık binalar var ama maalesef Kayseri’de bu binalar 30-40 yıllıkken yıkılıyor. Şehire çok yakın olmasına rağmen hiç şehire yakışır bir cadde değil. Behice Yazgana kadar bir yürüyün kaldırım yok. Valiliğin oralarda onun karşısında yıkık dökük binalar bakımsız yani tabii şu da var insanlar satsa satamıyor. Köprüler var. Zengin kısım gitti daha dar gelirli aileler geldi ya da bir kısmı işletme oldu.

Soru: Bu Cadde üstünde hiç mi insanlar şu kaldırımlara çıkıp muhabbet etmiyorlar?

Cevap: Yok eskiden vardı.

ALİ GÖKBAYRAK, ÖĞRENCİ, KULLANICI

Soru: Mete Caddesi'ne geldiğinde tipik olarak neler yapıyorsunuz, ne gibi eylemlerde bulunuyorsunuz?

Cevap: Benim dershanem var oraya gelirim. İlk yapacağım şey arabayı park etmek olur Buranın en büyük sıkıntısı araba park etmektir. Normalde yürürken 10 dakika ama araba ile gelince 20 dakika sürüyor.

Soru: Ne için kullanıyorsun daha çok?

Cevap: Birilerinin yanına gelmek için kullanıyorum. Burası buluşma noktası.

Soru: Peki fiziksel olarak alanı değerlendirirseniz yeterli yada yetersiz bulduğunuz şeyler neler?

Cevap: Fiziksel olarak dar bir alan, nefes almayan bir alan hani dükkânlarla yapılarla sıkışmış bir alan. Genelde herkesin gelip geçtiği bir mekân kimsenin durup da nefes alacağı bir yer yok açıkçası.

Soru: Sosyal olarak kullanıcıyı nasıl tanımlarsınız?

Cevap: Sosyal olarak herkes buraya gelebilir herkes görebilir hiçbir sıkıntısı yok. Hiçbir seçiciliği yok her şey var o yüzden herkese hitap ediyor.

Soru: Öğretmen evi, dershane, okul, konut, otel, iş merkezi gibi yapıların hepsinin bir arada bulunması ile ilgili ne düşünüyorsun?

Cevap: Şöyle, beş işin varsa hepsini bir arada halledersen, çok fazla vakit kaybı olmaz, o güzelliği var. Ama merkeze bu kadar yakın olması hem de bu kadar şeylerin bir araya sıkıştırılması yoğunluk açısından sıkıntılı ama bunu bir esnafa sorsan esnaf mutludur.

Soru: Gece hiç kullandınız mı burayı?

Cevap: Gece hiç kullanmadım. Akşam 9'dan sonra hiç gelmedim

Soru: Mevcut durumu nasıl değerlendirirsin? Yenilik, değişim gibi şeylere ihtiyaç var mı?

Cevap: Mevcut durumu yenilik istiyor yaya için

Soru: Yaya için ne gibi yenilik istiyor?

Cevap: Yani ben yaya olarak düşünüyorum sürekli. Daha az katlı binalar olursa daha ferah bir görüntü olabilir. İnsanlar sürekli bir koşuşturma içerisinde mesela izlerseniz. Biraz daha insanlar sakinler diye düşünüyorum. Hem sokak genişler yapılar azalır.

Soru: Kentsel dönüşüm hakkında ne düşünüyorsunuz? Kentsel dönüşüm projesini gördünüz mü? Olumlu mu olumsuz mu sizce?

Cevap: Evet gördüm. Biraz da müteahhit firma olduğu için adam sattığı işe bakacak ona göre binaların kat sayısı da fazla olacak ofis satışları da fazla.

Soru: İyi bir şey mi bu?

Cevap: İyi bir şey değil. Olmaması gereken bir şey.

Soru: Kullanıcıyı etkiler mi?

Cevap: Etkilemez herkese aynı hitap eder.

Soru: Şehir Tiyatrosu, okullar vb. yapılar durmazsa insanlar nasıl gelecek sizce?

Cevap: İnsanlar gelirler. İnsanlar burada bir mekân oluşturma çabası içerisinde olacaklar bence. Merkezi konumdan kaynaklı.

SADIK ATILLA, EMEKLİ ÖĞRETMEN, KULLANICI

Soru: Mete Caddesi'ni ne zamandır kullanıyorsunuz?

Cevap: Eskiden bizim öğretmen sendikamız da buradaydı. 1976-77'den beri kullanırım bu caddeyi.

Soru: Peki Mete Caddesi'ne geldiğinizde tipik bir gününüz nasıl geçiyor, sokağı nasıl kullanıyorsunuz?

Cevap: Arkadaşlarımla buluşma mekanlarım burada olduğu için daha çok buluşma amaçlı kullanıyorum. Mensubu olduğu parti binası da burada olduğu için sıklıkla buradayım.

Soru: Caddenin fiziksel ya da mekansal açıdan olumlu ya da olumsuz bulduğunuz durumları var mı?

Cevap: Çok olumsuzlukları var. Mesela görüyorsunuz araç. Otopark yok. Daracık caddeler var. Bir de şimdi Suriye'liler buraya yerleşti. Gerçi bir önceki cadde olsa ne farkeder. Kayseri sosyal yapısı itibariyle böyle bir yer. Bu saydıklarım buraya has problemler de değil. Hep böyle.

Soru: Yani buraya özel problemler değil bu saydıklarınız?

Cevap: Değil değil. Kayseri hem fiziksel hem sosyal yapısı itibari ile zaten böyle bir yer.

Soru: Peki sosyal demişken, buranın sosyal kullanımını nasıl? Kullanıcı profili nasıl?

Cevap: Burada her çeşit insan var.

Soru: Peki, bu sizce olumlu bir durum mu? Bir çok kullanıcı tipinin burada olması?

Cevap: Yani neden olmasın.

Soru: Peki bu cadde üzerinde bir çok farklı mekanın bulunmasına ne diyorsunuz? Tamamı konut yada tamamı iş merkezi olsa daha mı iyi olurdu?

Cevap: Yok. Daha bile iyi böyle olması. Sosyal açıdan çok daha iyi.

Soru: Peki kentsel dönüşüm olduğunda durum ne olur? Yine herkese açık bir yer mi olur?

Cevap: Yeni proje de insanların sosyal ihtiyaçları hiçe sayılmış. İnsanların sosyal ihtiyaçları var yahu. İnsanların tiyatroya, sinemaya ihtiyacı var. Sosyal etkinliklere ne derece önem verildiğini gösteriyor.

OĞUZ SÖNMEZ, MARKET, KİRACI, METE CADDESİ SAKİNİ

Soru: Mete caddesine geldiğinde tipik bir gününüz nasıl geçiyor insanlarla sohbet edebiliyor musunuz? Sadece iş yerinde misiniz?

Cevap: Komşularla daha çok yakın oluyoruz. Yani artık belli bir zaman sonra herkesi tanıyabiliyorsun. Burası daha bir iş yeri ağırlıklı olduğu için insanlarla haşır neşir olabiliyoruz.

Soru: Sokak üzerinde mi bu durum, dükkan içerisinde mi?

Cevap: Dükkan içerisinde.

Soru: Deneyimleriniz üzerinden alanın fiziksel özellikleri sizce yeterli mi?

Cevap: Yayalar için çok bir sıkıntı yok ama binek arabalar için park sıkıntısı var. Çünkü öğretmen evi oteller iş yerleri öğrencilerin yatakhaneleri buralarda olduğu için baya bir park sorunu yaşanıyor burada.

Soru: Peki bu kadar işlevselliğin olduğu bir yerde sosyal kullanıcı nasıl? İnsan profili nasıl burayı kullanan?

Cevap: İnsan profili iki üç sınıf insan var burada. Arka taraflar hep Suriyeli kısım. Yani yerleşim olarak da Suriyeye geçti çünkü artık çok bir aile kalmadı. Genellikle iş verenler hep kendileri açmaya başladıkları için bu taraflar çok bir yöneldiği yok ama arka taraflar genellikle Suriyeli.

Soru: Peki bu cadde üzerinde bir çok mekanın öğretmen evinin tiyatronun konutun iş yerinin herşeyin bir arada olması sizce nasıl bir durum? Olumlu mu?

Cevap: Artısı var

Soru: Ne anlamda artısı var?

Cevap: Değişik insanlar geliyor mesela dışardan öğrenciler çok geliyor. Konaklama açısından gelen kişi sayısı çok. Tiyatroya da çevre illerden ilçelerden gelen çok.

Soru: Mevcut durumu yeterli buluyor musunuz caddenin olumlu ya da olumsuz bulduğunuz durumlar var mı? Birçok mekanın bir arada olması bunlar olumlu şeyler mi?

Cevap: Olumlu ama araç anlamında sıkıntı var.

Soru: Kentsel dönüşümde sizce ne olur? Bu cadde üzerinde sizi burada durdururlar mı kiracı olarak?

Cevap: Kiracı olarak durdurmazlar kiralar çok yüksek olur.

Soru: Kullanıcı profili değişir mi?

Cevap: Tabii ki değişir.

Soru: İyi bir şey mi bu?

Cevap: İyi bir şey. Tabii ki yanlış anlaşılmasın Suriyeliler çok var arka tarafta gelişim olarak değişir. Aile desen belki on aileden bir kişi normal aile olarak kalmış olabiliyor.

Soru: Peki gece kullanımı nasıl?

Cevap: Gece hareket hiç yok

Soru: Tekinsiz mi yoksa sıradan mı?

Cevap: Akşam saatlerinde çok durgun otel için gelenler oluyor birde düğün sezonunda düğün salonu olduğunda oluyor.

AHMET ALPASLAN, TAKSİCİ, METE CADDESİ SAKİNİ

Soru: Mete Caddesini sıklıkla ne kadar kullanıyorsunuz?

Cevap: Günlük en az 10 defa

Soru: Mete caddesine geldiğinde tipik bir gününüz nasıl geçiyor?

Cevap: Tamamen stres dolu

Soru: Neden?

Cevap Ters yön. Tek yönlü karşıdan bir araba gelir doğru yönden bir araba gelir ters yönden 10 araba gelir sağlı sollu araçlar park eder. Tek arabalık geçiş vardır. Ters yönden gelene yol vermek zorunda kalırsın. Günde 10 defa bu yolu kullansan her gittiğinde 10 araba denk gelse günde 100 araba ile karşı karşıya kalırsın.

Soru: Kullanım biçiminiz ile insanlarla ilişkileriniz nasıl? Bir sokak dokusu hissediyor musunuz bir muhabbet dışarıya çıkıp keyif aldığınız bir zaman dilimi var mı?

Cevap: Burada maalesef şuan yok yani.

Soru: Peki alanı fiziksel olarak yeterli buluyor musunuz?

Cevap: Hayır.

Soru: Sadece araç trafiği anlamında mı yoksa kaldırımlar, mekânlar?

Cevap: hepsi. Yollar bozuk kaldırımlar bozuk zaten vatandaş yolda yürüyor sıkıntılarımız anlatılmaz. Mete caddesinde çok sıkıntı var sağlı sollu otopark var.

Tek yön yol geliş var gidiş yok meydana doğru. Ters yönden gelen araç sayısı oldukça fazla.

Soru: Cadde üzerinde olmaktan mutsuz musunuz? Burada olmaktan keyif almıyor musunuz?

Cevap: Yoo hayır keyif alıyorum.

Soru: Peki sosyal kullanıcı tipi nasıl? Yani birçok farklı insanın burada olması iyi bir şey mi sizin için olumlu bir şey mi olumsuz bir şey mi?

Cevap: burada okullar var öğrenciler var hastane var otel türü kullanılan yerler var kafeler çay ocakları, tiyatro, öğretmenevi var. O yönden hareketli bir cadde.

Soru: Bu işlevlerin bir arada olması size bir şey katıyor mu?

Cevap: Tabii ki mutlaka

Soru: keyif alıyor musunuz bu durumdan? Hareketli olmasının size katkısı ne?

Cevap: Tabii. Bizim ticaretimize de katkısı var.

Soru: Peki mevcut durum üzerinde fiziksel ve sosyal açıdan olumlu yada olumsuz şu olsa daha iyi olurdu dediğiniz?

Cevap: Trafik ve yaya dışında hiçbir problem yok. Güzel çalışkan aktif bir cadde. Alışveriş yönünden işte dediğim gibi öğretmen evi kafeler dersane, alışveriş yerleri tiyatro, cadde üzerinde yine okul ilerde o yönden iyi.

Soru: Peki kentsel dönüşüm de bütün bu mekanlar gittiği zaman sizce olumlu ya da olumsuz fikirleriniz neler? Kentsel dönüşüm olduğunda bu cadde daha olumlu mu olur?

Cevap: Olumlu olur daha canlı olması lazım.

Soru: Kentsel dönüşüm olduğunda öğretmen evi gittiğinde ticari birimler gittiğinde sizin için bir artışı yada eksisi olur mu?

Cevap: Eksisi olur. Nerde hareket orda bereket.

Soru: Peki kullanırken cadde üzerinde siz bir oturayım insanlarla muhabbet edeyim alışveriş yapayım bu tarz kullanımlarınız var mı?

Cevap: Var evet. Her şeyinden var çaycısı lokantacısı kahvaltı türü yapan yerlerden

Soru: O anlamda rahat kullanıyorsunuz?

Cevap: Evet sadece dediğim gibi en büyük sorun trafik ve yaya kaldırımlar yollar.

Soru: Gece nasıl peki?

Cevap: Gece kayseri ölür yani. Kimse kalmıyor.

RAMAZAN BEY, YUFKACI, MÜLK SAHİBİ, METE CADDESİ SAKİNİ

Cevap: Kafeler var, pansiyonlar var uğrak bir cadde merkeze en yakın cadde burası o yüzden de sık kullanılan bir cadde. Emek yoluna çıkıyor istasyon yoluna çıkıyor. Gerek trafik yönünden gerek yaya olarak herkes burayı kullanıyor.

Soru: Peki siz burada kiracı mısınız mülk sahibi mi?

Cevap: Mülk sahibiyiz.

Soru: Tipik bir gününüz nasıl geçiyor Mete caddesinde?

Cevap: Çalışmak ile geçer.

Soru: Hiç sokağı insanlarla hoş sohbet muhabbet için kullanıyor musunuz?

Cevap: Hayır o eskidenmiş. Şimdi öyle bir şey yok.

Soru: Peki Mete caddesini fiziksel mekânsal olarak nasıl tarif edersiniz?

Cevap: Yetersiz bir cadde. Hem trafik açısından hem yaya açısından yetersiz bir cadde. Yani hizmet veremiyor ama iki türlü idare ediyor herkes.

Soru: Burada bir sürü farklı işlevin bir arada bulunması yani karma konut işyeri kafeler her şeyin bir arada bulunmasının size artısı yada eksisi var mı?

Cevap: Valla kalabalık oluyor başka bir artısı eksisi yok. Esnafa kalabalığı var. Başa bir şeyi yok

Soru: Peki sosyal açıdan nasıl tarif edersiniz mete caddesini? Kullanıcı profili nasıl? Birçok çeşitli insan mı kullanıyor tek tip kullanıcı mı?

Cevap: Kafelerin müşterileri ayrı. Marketlerin müşterileri ayrı. Bizim müşterilerimiz ayrı. Bizim müşteri onlara gitmez onların müşterisi bize gelmez.

Soru: Peki mevcut durumu üzerinde fiziksel yada sosyal açıdan olumlu yada olumsuz bulduğunuz bir durum var mı? Kullanıcı profili ile olsun eskiden şöyle idi ama şimdi böyle dediğimiz? Yada fiziksel olarak yeterli yada yetersiz dediğiniz?

Cevap: Yetersiz. Yollar yetersiz

Soru: Tek problem araç mı yani?

Cevap: Araç da var. İnsan trafiği de var kaldırım çok dar

Soru: Kentsel dönüşüm ile ilgili fikirleriniz nelerdir? Kentsel dönüşüm olduğunda mete caddesi daha iyiye mi gider daha kötüye mi?

Cevap: Belediyenin yapacağı çevre düzenlemesine bağlı.

Soru: Şuan mevcut durum iyi mi?

Cevap: Değil. Karmakarışık bir durum var.

- [1] U. İzgi, "Mimarlıkta Süreç Kavramlar- İlişkiler," Yem Yayınları, İstanbul, 1999.
- [2] L. Mumford, "What is a City?," In R. T. LeGates & F. Stout (Ed.), The City Reader, London and New York: Routledge. 2000.
- [3] Ö. Altaban, "Kent Planlamadan Kentsel Tasarıma Geçişte Düşünülecek Boyutlar," ICONARP International Journal of Architecture and Planning Volume 1, Issue 1, ISSN: 2147-9380, pp: 2-21.
- [4] J. Gehl, "Life Between Buildings," Danish Architectural Press, Copenhagen, 2001.
- [5] H. Suher, "Şehircilik," İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1996.
- [6] R. Sennett, "Kamusal İnsanın Çöküşü," (Çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, 2013b. İstanbul, 2013.
- [7] N. Kuloğlu, "Boşluğun Devinimi: Mimari Mekândan Kentsel Mekâna," ICONARP International Journal of Architecture and Planning Volume 1, Issue 2, pp:201-214.
- [8] A. Sharr, "Mimarlar için Heidegger," YEM Yayınları, İstanbul, 2013.
- [9] A. Barlas, "Urban Streets and Urban Rituals," Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara, 2006
- [10] G. Öngören ve İ. Çolak, "Kentsel Tasarım Rehberi,"
- [11] D. Hasol, "Mimarlık Deyince," Yem Yayınları, İstanbul, 2019.
- [12] J. Jacobs, "Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı," (Çev. Bülent Doğan) Metis Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- [13] A.E. Smailes, "The Geography of Towns," Hutchinson & Co (Publishers) Ltd. London. 1957.
- [14] B. Güvenç, "İnsan ve Kültür," Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.
- [15] A. Çeçen, "Kültür ve Politika," İstanbul, Hill, 1984.
- [16] A. Kroeber, "Culture A Critical Review of Concepts and Definitions," Kraus Reprint Company, Virginia, 1978.

- [17] T. Eliot, "Notes Towards the Definition of Culture," Faber, London, 1962, s. 21.
- [18] Ö. Ozankaya, "Toplum Bilime Giriş," S Yayınları, Ankara, 1982.
- [19] A. Bennett, "Kültür ve Gündelik Hayat," (Çev: Nagehan Tokdoğan, Burcu Şenel, Umut Yener Kara), Phoenix Yayınevi, Ankara, 2018.
- [20] R. Williams, "Culture and Society: 1780-1950," Middlesex: Penguin Books. 1977.
- [21] P. Smith, "Cultural theory: An introduction," Blackwell: Oxford University Press, NewYork: Harper & Brothers. 2001.
- [22] R. Linton, "The Tree of Culture," Alfred A.Knoff Publishing, 1965.
- [23] L. Wirth, "Urbanism as a way of Life," in p. Hatt and A. J. Reiss eds. Cities and Society, Free Press, New York, 1938.
- [24] C. Norberg- Schutlz, "Genius Loci:Towards a Phenomenology of Architecture," Rizzoli, New York, 1980.
- [25] R.E. Park, "The City: Suggestions for the Investigations of Human Behavior in the Urban Environment," The University of Chicago Press, Chicago, 2019.
- [26] H. Lefebvre, "Şehir Hakkı," (Çev.İşık Ergüden), Sel Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- [27] K. Lynch, "The Image of the City," The MIT Press, Cambridge, 1960.
- [28] M. Heidegger, "Poetry, Language," Thought, Harper & Row, New-York, 1971.
- [29] A. B. Köknar, "Mekânsal Arayüzlerin Kente ve Yaşama Katılımları Üzerine Bir İnceleme," Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- [30] L. Corbusier, "The city of tomorrow and its planning," Londra, 1929.
- [31] S. Karaküçük ve B. Gürbüz, "Rekreasyon ve Kentleşme," Gazi Kitapevi, Ankara, 2007.
- [32] M. Kıray, "Ağır Sanayiden Önce Bir Şehir Kasabası," Ereğli, 1965.
- [33] D. Harvey, "Sosyal Adalet ve Şehir," (Çev. Mehmet Moralı), Metis Yayınları, İstanbul, 2013.
- [34] D. Massey, "Spatial Divisions of Labour: Social Structures and the Geography of Production," London, Macmillan, 1984.

- [35] C. Norberg-Schulz, "Existence, Space & Architecture," Studio Vista, London, 1971.
- [36] H. Lefebvre, "Mekânın Üretimi" (I. Ergüden, Çev.), Sel Yayıncılık, 2016.
- [37] G. Simmel, "Bridge and Door" Theory, Culture & Society (M. Ritter, Çev.). Vol.11, 5-10. 1994.
- [38] Ş.Ö. Gür, "Mekân Örgütlenmesi," Gür Yayıncılık, Trabzon, 1996.
- [39] B. Zevi, 'Mimariyi Görmeyi Öğrenmek', çev. D. Divanlıoğlu, Birsen Yayınevi, İstanbul, 1990.
- [40] Z. Y. Alemdar, 'Tarihsel Sürekliliğin Dayanılmaz Hafifliği', Süperkent Kayseri, TMMOB, Mimarlar Odası Kayseri Şubesi, 2018.
- [41] B. Arıkan ve G.P. Gökmen, "Kentsel Mekânın Fiziksel Katmanları, Konut dokusunun Oluşumu ve Feneryolu mahallesinin Riskli Dönüşümü," 2016.
- [42] A. Madanipour, Design of Urban Space: An inquiry into Asocio-Spatial Process," John Wiley & Sons, 1996.
- [43] N.E. Karabağ, "Kent arkeolojisi metoduyla çok katmanlı kentlerdeki tarihsel sürekliliğin çözümlenerek korunması (İzmir örneği)," Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2008.
- [44] B. Apaydın, "Palimpsest Kavramı ve Mekânsal Dönüşüm," The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, April 2019 vol. 9 (2), 2019, ss. 90-103.
- [45] H. T. Şengün, "Çağdaş Türkiye Mimarlığında Aidiyet Sorunu," Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1999.
- [46] B. Taşçı, "Çok Katmanlı Yerleşimlerin Koruma Sorunlarının Foça Örneği Üzerinden İrdelenmesi," Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2015.
- [47] S.S. Fainstein, "Cities and Diversity," Leverhulme International Symposium, The Resurgent City, London School of Economics, 2004.
- [48] R. Sennett, "Gözün Vicdanı Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam," (Çev.S. Sertabiboğlu ve C. Kurultay), Ayrıntı Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- [49] J. Montgomery, "Making a city: Urbanity, Vitality and Urban Design," Journal of Urban Design, vol.3, no. 1, 1998, pp. 93-116.

- [50] H. Lefebvre, "Writing on Cities, Oxford: Blackwell," 1996.
- [51] J. Gehl, "Life Between Buildings," Danish Architectural Press, Copenhagen, 2001.
- [52] B. Ayan, "Kent Morfolojisini Etkileyen Nedenler ve Eminönü Tarihi Yarımada Bölgesinin İstanbul Ulaşımına Etkileri," Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- [53] J.W.R. Whitehand, "Recent Advances in Urban Morphology," Urban Studies Vol 29, pp.619-636, 1992.
- [54] M. Carmona, S. Tiesdell & T. Heath, "Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design," Burlington: Architectural Press, 2003.
- [55] K. Karimi ve F. Nilufar, "The spatial logic of organic cities in Iran and United Kingdom," Paper presented at the 1st International Space Syntax Symposium, University College London. 1997.
- [56] K. Karimi, "Continuity and Change in Old Cities: An Analytical Investigation of the Spatial Structure in Iranian and English Historic Cities Before and After Modernisation," London Bartlett School of Graduate Studies, University College London, 1999.
- [57] J. Gehl, "Cities for People," Washington, D.C. : Island Press. 2010.
- [58] G. Simmel, "Metropolis and the Mental Life", Free Press, New York. 1950
- [59] E. Goffman, "Behaviour in Public Places, Notes on the Social Organisation of Gatherings," New York: The Free Press. 1963.
- [60] A. Eraydin, T. Tasan-Kok, and J. Vranken, "Diversity matters: immigrant Entrepreneurship and contribution of different forms of social integration in economic performance of cities," European Planning Studies 18(4), 2010. ss. 521-543.
- [61] L. Boros, Z. Fabula, D. Z. "Horvath Kovacs Urban diversity and the production of public space in Budapest," Hungarian Geographical Bulletin (3) pp. 224.209, 2016.
- [62] S.G. Solak, "Mekân Kimlik Etkileşimi ve Kentsel Mekândaki Tezahürleri," Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara, 2014.
- [63] J. Habermas, "Kamusalığın Yapısal Dönüşümü" (T. Bora ve M. Sancar, Çev.), İletişim Yayınları, 2012.

- [64] R. Sennett, "Kamusal İnsanın Çöküşü," (S. Durak ve A. Yılmaz, Çev.), Ayrıntı Yayınları Yayınları. 2010.
- [65] H. Schönfeld, "Leisure Provisions in the Ruhr Concentration Area: Recreatie Reeks Nr. 6: Cities For Future The Role of Leisure And Tourism in The Process of Revitalization," Pre-Congress book (Volume 1), Den Haag, 1989.
- [66] O. Newman, "Creating Defensible Spaces," U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research, 1996.
- [67] M. Francis, "Urban Open Space: Designing For User Needs. ," Island Press, Washington D.C., 2003.
- [68] R. Krier, "Urban Space", Academy Editions, London, 1979.
- [69] C. Alexander, Silverstein, M. ve Ishikawa, S. "A Pattern Language," Oxford University Press, New York, 1977.
- [70] M. İnceoğlu, A. Aytuğ, "Kentsel Mekânda Kalite Kavramı," MEGARON, 4(3): 2009, ss. 131-146.
- [71] Ş. Aydemir, "Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı," Akademi Kitapevi, Trabzon, 2004.
- [72] R. Trancik, "*Finding Lost Space: Theories of Urban Design*", New York: Van Nostrand Reinhold, 1986.
- [73] Z. Halu, "Kentsel Mekân Olarak Caddelerin Mekânsal Karakterinin Yürünebilirlik Bağlamında İrdelenmesi Bağdat Caddesi Örneği," Doktora tezi, İTÜ, 2010.
- [74] C. Giritlioğlu, "Şehirselsel Mekan Öğeleri ve Tasarım, " İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1997.
- [75] A. P. Smithson, "The Space Between," Walther König, Cologne, 2016.
- [76] D. Appleyard, "Livable Streets, University of California Press," Berkeley and Los Angeles, 1981.
- [77] A.B. Jacobs, "Great Streets," The MIT Press, 1996.
- [78] D. Harvey, "Kent Deneyimi," (Çev. Esin Soğancılar), Sel Yayıncılık, İstanbul, 2017.

- [79] A. Rapoport, "The Meaning of Built Environment: A Nonverbal Communication Approach," The University of Arizona Press, Arizona, 1990.
- [80] S. Marshall, "Streets and Patterns," London and New York, 2005.
- [81] S.Çevik, "Mekan- Kimlik- Kimliklendirme: Trabzon Sokakları Örneği, "Doktora Tezi, KTÜ, 1991
- [82] R. Arslan, A. Ökten, "Araştırma Yöntemleri, " YTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı İşbirliği, İstanbul, 1994.
- [83]F. A. Pakdil, "Mimarlık Araştırmaları İçin Bilimsel Araştırma Yöntemi El Kitabı", YTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı İşbirliği, İstanbul, 1993.
- [84] E. Husserl, "Fenomenoloji Üzerine Beş Ders", (H. Tepe, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat, 2003.
- [85] L. Groat, D. Wang, "Architectural Research Methods", New Jersey, 2013.
- [86] "Kayseri", „ Kayseri Kocasinan Belediyesi Kültür Yayınları No:2, İstanbul, 2006
- [87] T. Özgüç, "Kültepe", Üç- Er Ofset, İstanbul, 2005.
- [88] K. Tekinsoy, "Kayseri'nin İmarı ve Mekansal Gelişimi", Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2011.
- [89] A. Gabriel, "Kayseri Türk Anıtları", (Çev.Akif Tütenk), Güneş Matbaası, Ankara, 1954.
- [90] S. Çabuk, " Kayseri'nin Cumhuriyet Dönemindeki İlk Kent Düzenlemesi: 1933 Çaylak Planı", METU JFA, 2012, ss.63-87.
- [91] F. Kocatürk, "Kayseri'nin Kentsel Değişim Süreci", TOL, Kayseri, 2009, ss. 49-56.
- [92] F. Sönmez, " Kayseri Barınma Kültüründe Değişim", Doktora Tezi, YTÜ, 2012.
- [93]F. Kocatürk, " Kayseri'de planlama ve kentsel gelişim (1923-2000) ", Dünya Şehircilik Günü 14. Kolokyumu, Kayseri, 2010.
- [94] F. Kocatürk, C. Yücel, " Kayseri'nin 20. Yüzyılı", Abdullah Gül Üniversitesi, 2012.
- [95] M. Kasap, " Kayseri Planla Gelişen Bir Kent (mi) ? ", Süperkent Kayseri, TMMOB, Mimarlar Odası Kayseri Şubesi, 2018.

- [96] N. Y. Bakır, “ Üretmek mi? Tüketmek mi? Kayseri'nin Son Dönem Kentsel Projeleri Üzerine ”, Süperkent Kayseri, TMMOB, Mimarlar Odası Kayseri Şubesi, 2018.
- [97] Z. Y. Alemdar, “Anlatıya Dayalı Bir Kent Okuması: Kayseri Sahabiye Mahallesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:2, 2010, s.s. 283-306 .
- [98] H. Eldek, “Kayseri'de 1935-55 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Modern Yapıların Korunması Üzerine Yöntem Önerisi”, Doktora Tezi, YTÜ, 2014.
- [99] H., Erkiletlioğlu, “ Geniş Kayseri Tarihi”, Bel- Sin Eğitim, Hizmet, Güzelleştirme ve Yardım Vakfı Kültür Yayını-1, 2006.

İNTERNET KAYNAKLARI

- [url 1] <https://www.google.com/search>
- [url 2] <https://www.google.com/search?q=kayseri+kentsel>
- [url 3] <https://www.google.com/search?biw>
- [url 4] <https://www.google.com/search/turkiyeninyerlesimmahallesi>
- [url 5] <https://www.tdk.gov.tr>
- [url 6] <https://cbs.kayseri.bel.tr/duyuru>
- [url 7] <https://www.sahabiyedonusum.com/>
- [url 8] <https://googleearth>

Tezden Üretilmiş Yayınlar

İletişim Bilgisi: mervehundur@gmail.com

Konferans Bildirileri

1. M. Hündür ve N. F. Akıncı, "Kentsel Mekanın Kullanım Biçimi Üzerine Bir İnceleme: Kayseri-Mete Caddesi Örneği" Uluslararası Ege Disiplinlerarası İnovatif Bilimsel Araştırmalar Sempozyumu, 2019, ss. 272-280.

